

Tezkiret-ul Evliya

Feridüddin-i Attar

çeviri : Mehmed Zahid Kotku

Takdim

Şükür ve sena ol hakiki bihemtaya kim biz yoktan var eyledi iman marifet ilmi-edep ve hikmet bahçesi kıldı ve kendisinin vahdeti zatını esmai-sıfatını biz kullarına bildirdi ve dahi kemali kereminden didarını müminlere göstere ve buyurdu ki; "imanla amel-i salih işleyene cennet verir ve makamını firdevs içinde mesut ederim. Lütfu keremimle azametimle komşu olup günde yetmiş kerre ana tecelli kılarım," selatu selam ve tehiyyat anın üzerine ki hulasaı mevcudat ve güzide'i mahlukat ve makbulu cenabı yezdan mahbubu rahimi rahman ve fahri alimiyyan ve nuru alemiyyan Muhammed Mustafa selavatullahi aleyhi ve ala alihi ve eshabihı ecmain; badehu: Anın evladı kiramına ali eshabı izamına olsun ki din yolunda yardımcıları dünya ve ahirette sadık yarlarıdır ve cemi enbiya selavatullahi aleyhim ve evliyaı kiram ervahına vasıl olsun ve biz miskinlerden razı hoşnut olsunlar. İnşallah, amin, ya müin. Amma badu: bu kitabı tasnif eden merhum ve mağfur fahrüş şüheda zübdetül evliya Feridüddin Hazreti hacc Attar kaddesallahü sırrahül aziz buyurur ki: Hazreti Kur'an ve ehadişi nebeviyeden sonra meşayihı kiram ve evliyaı izam kaddesallahü esrarühüm hazeratının sözleri ve dili derunu ilmi ledunnidir, kisbi değildir, "eddebeni Rabbi" dir, "Allemini ebi" değildir, bunlar veresei enbiya mukarriban dergahı kibriyadır, enbiyaı kiram ve sahabeyi izam ehli beyt resulullah aleyhi efdalüsselam üç bölüktür, İnşallahü teala bunlar için bir kitab cem edemki ben miskin ve biçare Attardan yadigar ola. Herkim bu kitabı safa ve sıdk ile okuya ana evliya esrarından keşf ola ve ben zayıfı bir fatiha ile yad kıla taki ol fatiha berakatiyle bana toprak içinde feth-bab-rahmet ola. Nitekim, Yahya ibni muaz rahmetullah aleyh dünyadan nakl ettikten sonra rüyada gördüler ve sordular: Allah teala sana ne eyledi, dedi ki: Rabbim hitab kıldı; **Ya Yahya benim seninle kat'ı sarf işlerim vardı lakin birgün meclis içinde beni anardın ve anıp tazim ederdin benim velilerimden bir veli oradan geçerken senin tazimle methü sena edişini işidüp vakti hoş oldu ve sana dua kıldı, ol velinin duası berakatiyle seni de dostlarımdan kıldım, ve sana rahmet eyledim**, ve bir sebep dahi oldur kim şeyh Ali abu Dekkak Kaddesallahu sirrehül aziz hazretlerinden sordular kim: **hiç erenler sözünü işitmekten faide var mıdır? Kim, işidirde o söz ile amel etmez.**Buyurdu ki: **erenler**

sözünü işitmekten iki faide vardır; biri odur ki; eğer talip olursa ol söz anı kavi himmet eder ve istediğini bulur muradına nail olur, ikinci faide odur ki; eşidenin gönlü ruşen olur ve şeytan vesvesesini ve dünya hırsını, masiva sevgisini anın içinden çıkarır, sadık ve kazibi fark eder eğer kör değilse; nitekim buyurur : **(latezenil halka bimizanike vezzin nefseke bimizanil kavm)** Evliyanın bazısı hazreti Adem sıfatlı ve bazıları hazreti İbrahim ve hazreti Musa ve İsa aleyhisselam sıfatlı ve bir nicesi Hazreti Muhammed Mustafa Aleyhi vesellem selavatullahi ve selamuhu aleyhim ecmain sıfatlıdırlar. Bu kitabın tertibinde sebep oldur ki bir çok dost ve karındaşlar rağbet ve heves ederek evliya sözlerinden şemmeler duyarlar ve bir nebze hallerine vakıf olup meşayih sırrından nesne duyarlar. (Şerhil kulup, keşfül esrar Marifetünnefs ve Rab) kitaplarını mütelaa eyleyeler. Acizane hülasa çıkararak sünneti seniyyeye tebean muhtasar yazarak ravisi zayıf isnadı da bıraktım ve söz ilavesini suu edep gördüm, çünkü bu meşayih izamın birçoğu marifet ehlidir, bazıları muhabbet ehlidir, ve bir çoğu da muamele ehlidir ve tevhid ehlileri olup bir nicesi bisıfattır, şerh eylemeye gelmez. Bu kitabın bir tasnifine bir sebep te odur kim; kur'anı kerimi okurken manasını bilmek ve tesirini duymanın faidesi mühimdir, kelimullahın binlerce menfaati olduğunu muhakkaktır; Resulu ekrem sellallahu aleyhi vessalam efendimiz buyurdular; okuduğunun ne demek olduğunu bilerek amel etmeli ve gözünden dökülen yaşların bir katrasına benim gibi bin kişiyi bağışlaya Cenabı hak kendi fazlıyla. Şeyh Ebu Yusuf'u Hemedani Kaddesallahu sirreden sordular: bu erenler dünya nikabını yüzlerine tutar acaba biz miskinler ne ederiz dediler; şöyle buyurdu: Her evliya sözlerinden sekiz kağıt okuyalım, ta ki kendilerinin iflasını, onların fazlını bileler ve dahi Cüneyd kaddesallahu sirreden sordular: **Müride meşayih sözlerinden işitmekte ne fayda var? Ol ayttı bunların sözleri hayırdır, hak rızasıyla şeytan sözlerini koğarlar ve ondan medet bulur ve gönlü nurlanır karar tutar, hak taala kur'anı kerimde (Hud ayet 119) buyurur yani Ya Muhammed S.A.V. biz geçmiş peygamberler sözlerini anın için naklelerimiz ki, ta onların sözleriyle senin gönlün doluna.** Gene (hadis) salihler sözünün anıldığı yerlerde rahmet iner fazl ve mağfired yağar; bir sebep te şudur, bu ulular sözüne şuruğ kılmaklığımız: gerçi bunlardan değil isem de bari bunlara kendimi benzetmiş olam ki, Meşayih sözleri arap ve fars dilleriyle yazılmıştır, ben zayıf, türkçe yazdım ki cümle müminler mehremment olup okudukça ben fakiri duadan unutmayanlar belki duası kabul olur hak taala hazretleri rahmet kılar (Ya Rahim, Ya Rahman İrhamna ma cemlü ehlil-iman) küçük yaşımdan beri evliyaullah sözleri canım içinde sevinç verir ve ümidi kalbimde beslerdim yani kişi kendi sevdiğiyle haşrolunur. Biz de takatımızca kıymetli sözlerle kalplerimizin pasını sildirmeye gayret ederiz. Şimdiki zamanda gerçi erler gaip olup yabancı müddeiler baş kaldırıyor ve gönül ehli aziz olmağa başlamıştır, nitekim Cüneyt hazretleri Şibli vasiyet buyurmuş: **Bir kişiyi hak üzere bulursan anın eteğine yapış bırakma**buyururlar. Ben zayıf kul gördüm ki mukallit müddeiler zahir olup insanlar ol velileri hiç anmaz oldular bu kitabı tasnif edip adını - TEZKİRETÜ'L EVLİYA- kodum ki, dünya ehli, ahiret ehlini unutmayalar ve rağbet edeler. Bu kitapta birkaç türlü faide vardır evvel oldur ki dünyayı ademilerin gönlünden soğutur ikinci ahirete rağbet ettirir, üçüncü hak dostluğu adamın gönlünde belirir, dördüncü: ahiret azığına çok ettirir bu gibi sözleri cem eylemek cümle vacibattandır. Zira Kur'an ve hadis şerhidir bundan yekrek kitap yoktur, muhdisleri er, erleri arslan eder.

Feridüddin-i Attar

Hicri 513-627, Miladi 1119-1230 yılları arasında Nişabur'da yaşayan büyük mutasavvıf'ın eserleri, o zamanlarda Belh'ten hicrete mecbur edilen Mevlana oymağı vasıtasıyla Anadolu'ya gelmiş, hatta çocuk denecek bir yaşta kendisiyle tanışıp elini öpen Mevlana Celaleddin-i Rumi'ye ithaf ettiği "Esrarname"yi Mevlana hiç yanından ayırmamıştır. Böylece 700 seneye yakın bir zamandan beri Anadolu'da ismi zikrolunan ve tasavvuf erbabınca tanınan **Feridüddin-i Attar**, Mevlana gibi o devrin Moğol istilası ve benzeri içtimai zelzeleleri karşısında kan ve ateş kokan havasını aşk ve şiirle yumuşatmış, zamanın şekillerinden istifade ederek insanlara en güzel yolla işaretle en iyi ahlaki telkine çalışmıştır. "Tezkiret-ül Evliya" kısa bir "evliya menkıbeleri" kitabıdır. Burada binbir faydalı manalarla dolu kerametler, va'z ve nasihatler ve büyük sözler kaydedilmiş, böylece güzel bir ahlak kitabı meydana getirilmiştir. Esasen Ortaasya'dan Anadolu'ya uzanan göç yolları üzerinde bulunan Nişabur, yurdumuzun Oğuz ve Selçuk medeniyeti havasını uzun zaman fikren beslemeğe devam etmiş bir kültür merkezi olmakta, Feridüddin-i Attar 'ın eserlerinde kendimize çok yakın sezisler, vak'alar, insanlar bulmaktayız.

Münacat

İlaha padişaha, perverdigara, izzin ve celalin hakkiyçün Enbiya ve mürselin ve evliyai salihin, ve ulemayı rasihin, radiyallahu anhum ve ecmain ervahı şerifeleri hürmeti için ben zayıf ve günahlu kulunu dahi bu kavimden nasipsiz kılmağıl, ve ol has nasrından kim bunlara ruzi kıldın beni dahi mahrum kılmağıl ve bu kitabı günahlarımıza kefarete eylegil ve son nefeste imanımızı şeytan mekrinden sen beklegil, amin ya rabbel alemin.

Şimdiden sonra Hak Taalaya inaniyetle evliya zikrine ağaz edelim, biavnullahi teala, ve Hasüne tevfiği.

Hazreti Ebu Muhammed İmamı Cafer-i Sadık (Kuddise sirruh)

Ol Mustafa milletin sultanı, ve ol peygamber hüccetinin bürhanı, ol amili sıddık, ol ameli tahkik, ol veliler gönünün köşesi, ol peygamber ciğerinin köşesi ol Aliyyül Mürtezanın Nakidi, ol Muhammed Mustafa'nın varisi, Şefii arif, aşık Ebu Muhammed Cafer-i Sadık, Radiyallahü anh Kaddesallahu sirre hazretleri Peygamberimizin ehli beytindendir. Enbiya ve sehabeleri ve ehli beyti zikredersek her biri için bir kitap yazmak lazımdır teberrük için Sallallahu Aleyhi vesselamin ehlinden başladık eğer anın cemi kerametlerini zikredersem dilim anı vasfa muktedir değildir, cümle ulum ve işaret tarikat, hakikat marifet içinde kamil idi, cemi velilerin ulusu, ve ser çeşmesi idi.

Müminler imamı ve zevk ehline pişirev ve ibadet ehlinin mukaddemi ve zühd ehlinin mükerremidir, hakayık ilmi içre müsannif ve tefsir içinde müfessirdir. İmanı olan bir kişi islam davasını eder de ehli beyt ile ehli-sünnet ve cemaat arasında fark eder ve kalbinden yaramaz hisler geçirir, bu gibiler hazreti peygambere inanarak ehli beytine ve oğullarına ikrarı yok ise Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi vesselam hazretlerini bizar eder.

İmamı Şafii Radiyallahü anh hazretleri, ehli beyti sevdiği için ana rafızıdır dediler ve zindana attılar ve ol bu mana içinde buyurmuşlardır ki, çün hakikat bilirsın kim dünyanın ve ahiretin padişahı fahrimürselin efendimiz ve alihi sahibihı ecmaindir. Gerektir kim anın yaranını anın yerinde tutasın ve eshablarıyla ehli beytini anın makamında bilesin ve cümlesine canı gönülden muhabbet kılasın ta imanın dürüst olup sünnilerden olasın. İmamı azam Ebu Hanife hazretlerinden sordular kim peygamber S.A.V. hazretlerinin yaranlarında ve ehli beytinde hangisi yüksektir: buyurdu kim: Kocalarda Sıddık ve Faruk, Yiğitlerde Osman ve Ali ve avretlerde Ayşe ve kızlarda Fatıma R.A. ecmaindir.

Nakildir ki: zamane padişahı Mansur halife vezirine Cafer-i Sadıkı getir öldürelim dedi. Veziri men için çok ceydeyledi, ve dedi ki ol kişi bir bucakta oturmuş ve uzlet ihtiyar etmiştir, kendisini dünyadan çekip ibadetle meşgul olmuştur. Halifeye hiçbir ziyanı yoktur anı öldürmekte ne fayda ola; Halife vezirinin sözünü dinlemedi Caferi Sadık hazretlerini getirmeğe ademilerini emreyledi. "Ne zaman ki ben tacımı başımdan çıkarınca ol saat başını kesin" dedi. Sadık'ı getirdiler Mansur anı görünce tahtından aşağı indi karşıladı. Sadıkın elini aldı tahtı üzerine çıkardı ve karşısında diz çöküp edeple oturdu. Vezirleri teaccüpte kaldılar, Sadık dedi ki: "Benden ne hacetin vardı ki, beni getirttin, Allahımın ibadetinden ayırdın kendi halimde meşgul olup dururdum, kerem eyle beni yerime gönder" dedi. Halife derhal destur verdi, her türlü ağırlamak ve hil'at vermekle gönderdi. Halifeyi titremek tuttu, aklı şaştı yere düştü.

Hazreti Şeyh Üveysi Karni (Kaddesallahü sırrahul aziz)

İki cihan güneşi Peygamperimizin salavatullahi aleyhi ve selamuhu Efendimiz Hazretleri, Üveysi Karni Hazretlerinin mehdinde : "Yemenden bana Allah aşkının kokusu geliyor" buyurmuştur. Resuli Ekrem Efendimiz buyurdular:

"Kıyamet gününde yetmiş bin melaike halk olunacak, Üveys onların arasında cennete girecek, hiç kimse onu bilmeyecek. Zira dünyada mahfi ibadet ettiği ve kendisini halktan gizlediği ahrette onu kimse bilmeyecektir." Hak Teala buyuruyor: **" Benim velilerim kubbelerim altında gizlidir. Onları benden başka kimse bilmez".**

Şöyle rivayet olunur: Habibi Zişan efendimiz kıyamet gününde : "Ya Rabbi Üveysi isterim " diye niyaz edince, Vacib Teala "dünyada görmedin, burada da gizli duruyor" hitabıyla cilve rabbanîye olacak. Üveys hürmetine Rebia ve Mudai kabilesinin koyunlarının tüyü adedince günahkar ümmeti Muhammed'e şefa'at edilecektir. (Bu iki kabile arab içinde en çok koyunları olandır).

Sahabeî Güzin Resulullah Efendimize Üveys'in nerede olduğunu sual etiler:

"Yemen Vilayetinin Karn Köyündedir" buyurdu.

"Ya Resulullah Üveys Zati Risaletpenahilerini gördü mü?"

"Gördü velakin zahirde görmedi." Buyurdu.

"Bu nasıl aşiktir dediler, sizi görmüyor." Efendimiz:

"İki sebebi var, birisi hal galebesinden, ikincisi şeriat azametinden, yani gözleri görmeyen bir annesi var evi yalnız bırakıp gelmedi. Şeriat emrini tuttu, annelik hakkına riayet etti."

Üveys deve güderdi. Hakkını alıp anasına ve infak edeceği kimselere verirdi. Sahabilerin:

"Biz onu görmeyecek miyiz? Suallerine:

"Ebubekir görmeyecek ama Ömer ve Ali görürler buyurdu. **Allah'ın inayetiyle sevgili dostları cemi günahlardan sakınıp, Hak Teala Hazretlerinden korkup, gizli ibadet edenlerdir.** Resulullah Efendimiz ahrete teşrif buyururken Hz. Ömer ve Ali'ye mubarek murakkamı (Hırka) Üveys Hazretlerine götürmelerini vasiyet ve Hz Üveys'i tarif buyurdular: Gövdesi kılıdır, sağ elinin ayasında ak duran, bir akça kadar ben vardır. Benden selam edin, Murakayı giysin ümmetlerime dua kılsın.

Efendimiz, dünyadan ahrete teşrifleri saadetlerinden sonra Hz Ömer ve Hz. Ali kufe şehrine geldiler. Hz. Ömer hutbesinde:

"Ey Necit kavmi, Yemen şehrinin Karn köyünden kimse var mıdır? Bir ihtiyar varmış, suallerine cevaben Üveys için " Bir deli divane deve güder, halka karışmaz, Armne deresinde bulunur. Viraneler içine gider, dünyada hiç şadığım bilmez. Herkes güler o ağlar. Bazan da halk ağlar, o güler," denilince Hz. Ömer: "Görmek isterim" dedi.

Hz Ali ile beraber ziyaretine gidip, kendisini namazda, develerini de –Hak Teala emriyle- bir melek tarafından güdülü buldular. Namazdan fariğ olunca Hz Ömer huzuruna gidip ikram ile selam verdi. Üveys, Hazretin selamını aldı. Ömerul Faruk ismini sual etti.

"Abdullah" (yani Allah'ın kuluyum) dedi. Hz. Ömer:

"Küllüna Abdulllah (Yani hepimiz Allahın kuluyuz) mahsus adın nedir? Deyince:

"Üveys'tir " dedi.

Hz Ömer'in talebiyle sağ elinin içindeki beyaz nuru gösterdi. Hz Ömer:

"Ya Üveys peygamberler ulusu Muhammed Mustafa sana selam kıldı, ümmetime dua ve şefa'at

kılsın" dedi. Üveys cevaben:

"Sen dua etmeye layıksın" buyurunca Hz Ömer:

"Ben dua ediyorum amma Hz. Resul size vasiyet etti ve ham de mubarek murakka'ını gönderdi. Alıp giysin, ümmetime dua etsin diye vasiyetleri var" deyince, Üveys murakka'ı şerifi aldı öptü, yüzüne gözüne sürdü.

"Siz burada durun" diyerek yanlarından ayrıldı. Murakka'ı yere koyup mubarek yüzünü toprağa vurdu, yalvarmaya ağlamaya başladı. " İlahi bu murakka'ı sevgili peygamberimiz Muhammed Mustafa SAV efendimiz, Ömerul Faruk ile Aliyyul Murtaza'yı ben zayıf kulunu şef'i tutarak göndermiş. Ümmeti Muhammed'in hepsini bağışlamayınca murakka'ı giymem "Bariye münacatında hitab-ü izzet geldi "Şu kadarını sana bağışladım, murakka-ı giygin"

"Ya Rabbi küllüsünü bağışlamayınca giymem "dedi. İşte münacat eder ve hitabı izzeti işitirdi.

Hazreti Ömer ve Hazreti Ali, Üveys'in nereye gittiğini taharri için etrafı araştırmaya çıktılar.

Hazreti Üveys'in yanına kadar vardılar. Üveys:

"Ah niçin geldiniz? Rabbimiz yalvarıyordum. Ümmeti Muhhammed'in hepsini bağışlamayınca murakkaı giymeyeceğim Ya Rabbi diye münacat ediyordum. Sabr edemediniz" dedi. Hz Üveys Murakkaı giydi "Lutfu keremi ile Sübhani ile Rebia ve Mudai kabilelerinin koyunlarını tüyü adedince ümmeti Muhammed Avf ve mağfiret buyurulmuştur inşallahurahman" dedi. Hz Ömer ve Hz Ali Üveys Hz lerine Risaletpenah efendimizi niçin görmediğini sordular. Cevaben Üveys buyurdu:

"Ben suret gözüyle görmedim, velakin muvafakat eyledim. Muvafakat eylemek dindendir" dedi. Hz Ömerül Faruk ve Aliyyul Murtaza Üveys'in dostluğunu ve sevgisini gördüler. Hz Habibullah'a biz aşk ve muhabbet ile dostluk edemedik diye ağlaştılar. Zira Uhud harbinde kafirler Sav Efendimizin dişini kırdılar diye Hazret, ağzındaki dişlerin hepsini sökmüştü. Hz Ömer, Üveys'ten dua taleb etti.

"İman içinde meyl olmaz, herdem dua ederim" dedi. Hz Ömer Üveys'e bir miktar akçe vermek istedi.

"Deve gütmekten aldığım yetişiyor" deyip reddetti ve Hz Ömer'e mühim öğütler verdi, makamlarına dönüp kıyamet yakın olduğundan hazırlıklı olmalarını tavsiye etti. Avdet eylediler.

Fakat karn köyünde Üveys bilindi. Hürmet ve izzeti gittikçe arttığı için Hz Üveys oradan çıktı ve Kufe^ye gitti. Bir daha onu kimse görmedi. Yalnız Herem bin Hayyan Üveys'in derecei mertebesine aşık olarak vasfını işittiği için Fırat ırmağında abdest alırken tanıdı. Selam verdi ve mubarek elini öpmek istedi. Vermedi.

"Ya Üveys (Rahiemkallah ve gafara lek) nereye gidersin? Diye ağlamaya başladı. Taat ve rıyazından benzi sararmıştı. Üveys dahi ağladı ve dedi ki:

"Hayyekallah ve Herem bin Hayyan sen nasılsın, bu dünya zahmetlerinden? Herem dedi:

"Ya Üveys beni görmüş değilsin, ismimi, babamın ismini nereden bildin?" Üveys :

"Müminlerin canı birbirini bilir" dedi. Herem bin Hayyan:

"Bir hadis rivayet eyle" dedi.

"Ben ne müfytüm ve ne de muhaddisim" deyince bir nasihat taleb eyledi.

"Bari bir ayeti Kur'an oku da dinleyeyim" dedi. Üveys euzu besmele çekti. Ağladı Surei Duhanın 37-41 ayetinin sonuna kadar okudu. Bir kez ah eyledi:

"Ey Hayyan oğlu seni buraya kim getirdi?"

"Seninle yoldaş olayım ve senin muhabbetinde dinleneyim diye geldim". Üveys:

"Allah ile işi olanın başkasında muhabbeti olmaz, zinhar Hak ile huzurunu sıkı tut ki ancak dinlenmek onun sohbetindendir." Dedi. Hayyan biraz nasihat istedi.

"Onu göz önünden ayırma ve harama bakma, asi olursun. Bunları ehemmiyetsiz bilip laubali durur isen Cenab- Hakkın gazabına uğrarsın" deyince biraz daha söylemesini istedi. Buyurdu ki:

"Bu sözler sana yetişmez mi? Adem baban idi, Havva anan idi. Nuh, İbrahim Halil, Musa, İsa ve Muhammed Mustafa (salavatullahi Taala aleyhim ecmain) hep alem onun dostluğuyla yaratıldı. Bunlar öldükleri gibi ben, sen de ölürüz " dedi ve:

"Ya Ömer, ya Ömer diye seslendi, Hayyan:

"Rahimekallah yoksa Ömer dahi öldü mü, diye sordu:

"Ömer dahi dünyadan bugün gitti, Rabbim bana bildirdi. O benim karındaşım, dostum idi dedi. Ruhuna dua okudu ve salavat verdi ve dedi ki:

"Sana öğüdüm daima Kuran'ı Kerim hükümlerini ileri tut ve salah ehlinin yolundan çıkma, yoksa dinsiz olursun. Allah'ın azablarına giriftar olursun" sonra dua etti "Ya Herem artık sen beni, ve ne de ben seni göreceğim, sen duadan unutma ben seni duadan unutmayayım" dedi gitti. Hayyan ardınca baka kaldı.

Hazreti Rebi naklediyor: "heves edip Üveys' görmeğe gittim. Kuşluk namaz kılıyordu. Fariğ olunca tesbihle meşgul oldu. Tamam deyince selam vereyim dedim. Hiçbir tarafa bakmadan öğle namazını kıldı. Böylece üç gün bekledim. Fasılasız namazdan fariğ olmadı ve hiç yemedi, içmedi uyumadı. Dördüncü gece münacatını dinledim. Hak Teala'ya yalvarıyordu. "İlahi sana sığınırım. Çok uyur gözden ve çok yer karından." Bu sözleri işittim, bana bu öğüt yeter dedim.

Üveys Hz. ömrü içinde bir gece yatıp uyumadı. Gece olunca "bu gece leyletülkıyam" diğer gece haza "leyletülrüku" ve diğer gece "leyletulsücut" der yani bu gece, ol gece derken sabaha kadar başını secdeden kaldırmadı. Sordular:

"Namazda huşu nedir?"

"Namaz içindeyken süngüyle vurup öbür yanından çıkarsalar bile duymamaktır."

Buyurdular ki: Her kim üç nesneyi severse şeytan onu çabuk azdırır: hoş yemek, hoş giymek ve kadınlarla oturmak.

Üç gün aç kalan Üveys yol üzerinde bir altın gördü, birisi düşürmüştür diye almadı. Min tarafillah yoluna taze Otlar düşürüldüğü halde koyunların hakkı deyip almadı ve bir koyun gelip ağzında ot getirdi. Gıdasıdır deyip almadı. Fakat koyun lisana gelip Allah Teala ve Tekaddes Hazretlerinin emriyle getirdiğini söyledi ve kayboldu.

Allah'u-alem. Veysel Karani Hz. leri, Hz. Ali ve Muaviye cenginde Mürteza (Keremallahu veche) leşkelerinde idi. Şehid ettiler.

Hazreti Şeyh Hasan Basri (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Şeyhul meşayih Hasan Basri (Kaddesallahu ruhahu) Ümmü Seleme R.A Hz.nin kardeşinden doğmuş ve Ümmü Seleme'den süt emmiştir. S.A.V Efendimizin hatunu olan Ümmü Seleme buyurur ki : Hasan küçük çocuk idi. Peygamberimiz Hz.nin bardağındaki suyu içti. Resulu Ekrem sual buyurdu:

"Benim bardağımdaki suyu kim içti? "

"Hasan içti" dediler. Risaletpenah Efendimiz dua buyurdular:

"Hasan ne kadar su içti ise küllüsü ilim olsun."

Bir gün Hz. Habibi kibriya Ümmü Seleme nin hücreğine teşrif buyurdıkları vakit Ümmü Seleme Hasan'ı dizine almış idi. Peygamberimiz de kendi dizine alıp dua buyurdular. Ne keramet buldu ise Hasan o dua berekatında buldu. Hasan Basri doğduğu zaman Hz. Ömer'e getirdiler. Ömer R.A "Hasan adı veriniz zira yüzü Hasendir." buyurdu.

Ümmü Seleme Hasan'a dua ederdi: " Allah'ım Hasan'ı din içinde imam kıl, ümmet ona iktida edip uysunar." Duası kabul olarak imam oldu. Yetmiş yıl içinde abdestsiz yere basmadı. Halkdan külliye münkatı olup duru idi. Büyük bi mecliste biri sordu:

"Hasan acaba niçin bizim büyüğümüz oldu". Yaşlı bir zat cevap verdi:

"Cümle halayık ilim içinde ona muhtaçtır. O fariğdir. Bir arpa kadar halka ihtiyaç göstermez. Sizden fazla onun içindir " dedi.

Hasan Basri Hz.leri her hafta vaaz ederdi. Fakat Rabia karşısında olmadıkça derse başlamazdı. Bir gün birçok beyler vaazını arzu ederek geldiler. Rabia olmadığı için mubaşeret etmedi.

"Bir kadıncağız olmazsa ne olur?" Dediler.Hasan Hz leri :

"Bir lokma ki fil için hazırlanmıştır, karınca ağzına sığar mı?" Buyurdu. Vaazı arasında şevk içinde kalan Hasan Basri Rabia'ya hitap ederdi:

"Ey kilim giyen hatun benim olduğum senin gönlün ıssılığından. Ateşindendir" derdi.

"Bu kadar cemi gafir vaazına geldiğinden neş'elenir misin?" sualine:

"Biz avam kalabalığına şad olmayız, lakin bir gönül ehli gördüğümüz vakit neş'emiz artar, şad oluruz" dedi.

Sordular:

"Müslüman nedir ve kimdir? "

"Müslümanlığın şartı kitab içindedir ve müslüman toprak altındadır. "

"Dinin aslı nedir?"

"Vera'dır; yani haramdan ve şüpheli nesnelerden sakınmaktır. Ve tama' vera'ı batıl eder" dedi.

"Uyuyan gönlümüzü uyandır" diyen cemaate hitaben:

"Uyuyan gönül uyandırmak kolaydır, sizin gönlünüz ölmüştür, zira hiç hareket etmez" deyince;

"Bizi biraz korkut" dediler.

"Eğer bugün korkarsanız yarın onda emin olursunuz. Vah o kişinin haline ki korkmaya" dedi.

Dediler ki:

"Bu kadar halk, meclisinde mes'ele öğrenir sana itiraz ederler." Buyurdu:

"Hak Teala kendi azametiyle halk dilinden kurtulamadı. Ben zerreyim" dedi:

Haccacı Zalim; Hasan Basri Hz. lerini korkutmak için bütün maiyetiyle vaaza gelmişler, mübarek hiç futur etmeyerek derse devam edince Haccac demiş ki:"dünyada er isterseniz Hasan'ı görün".

Hazretin bir müridi Kur'an sesini işitince nara eder düşerdi. Hasan Basri bir gün "böyle yapma" diye buyurdular emirlerine karşı:

"Ya şeyh kendi elimde değildi" deyince:

"Eğer gelsin diye böyle edersen Rahmanidir, eğer çağırılmıyorken bağırırsan şeytanidir."

Buyurdu.

Bir yıl Basra şehrinde kıtlık oldu; bir sene yağmur yağmadı, duaya çıktılar . Hasan Basri minbere çıktı va'az ve dua etdi. "İsterseniz yağmur yağsın Hasan'ı Basra şehrinde koğun", deyince halk ağlaştı.

O kadar Hak Teala Hz .nden korkardı ki sanki celaf elinde durmuş gibi daima melül mahzun idi. Bir gün bir zat şu Hadis-i şerifi okudu: "Tamudan bin yıl sonra Henna isimli bir kişi zuhur edecektir". Mübarek Hasan ağlayıp, "Hadis-i şerifte ismi zikredilen Henna ben olsaydım . Korkarım ki hak yolundan çıkarım, Rabbimize asi olurum da dergahı izzetden kovulurum " dedi.

Mervidir: Hasan Basri Hz.leri namazgahında namaz kılarken kapı önünde birisi oturmuş üzerine sular gelmiş. Pis su olmasın diye araştırılan bu zata Hasan Hz.leri "ben asinin göz yaşısıdır" demiş.

Bir cenaze namazını kıldıktan sonra kabre konulduğu zaman Hasan Hz.leri kabir üzerinde o kadar ağladı ki toprak ıslandı. Sonra dedi ki: "Müslümanlar kabir ahiret menziline evveli, dünya menziline ahiridir. Madem ki hepimiz sonunda işbu yere gireceğiz, dünyada nasıl şad olup gezeriz" bütün cemaat ağlaştılar.

Meğer Hasan Basri çocuk iken bir kabahat yapmış, bundan daima nedamet duyarak bu kabahati yakasına yazmış, gördükçe o kadar ağlarmış ki o yazı ıslanmış.

Bir gün Said bin Cebir'e nasihat eyledi: "Üç şeyi işleme " dedi: "Beyler arasına girme, avretlerle sohbet eyleme, Rabia adeviyye dahi olursa, kulağını çalgılara verme eğer velilerden dahi olsan afetden kurtulamazsın"

Nakildir ki: Sabah namazı vakti Hasan Basri'nin mescidine gelen bir zat, kapısını kilitli görmüş. İçerde cemmi gafir duaya amin diyorlardı. Biraz sonra yalnız olarak çıkan Hasan Hz.lerine sual eden Abdullah'a "kimseye söyleme her gün periler gelir, benden dua taleb ederler, ben de dua ederim ,amin derler " dedi.

Nakildir: Birkaç kişi beraberinde hacca giderlerken yolda susuzluktan Hasan Hz.lerine arzıhal ettiler. Kova neviinden bir şey olmadığı gibi ip de yok. Hasan Hz.leri "ben namaza durayım, siz su için" dedi. Mübarek namaza başladı. Kuyudaki su taştı: Herkes kana kana içti. Birisi bir bardak su sakladı. Namazı ihmal etti. su da kurudu. Hasan "siz Allah'a inanmaz mısınız?" dedi.

Nakildir ki: Ebu Ömer, Kur'an hocası idi. Talebelerinden gayet güzel bir çocuğu öpmek istedi . Hıfzında olan Kur'an tamamıyla silindi. Bir elif dahi gönlünde kalmadı. Pişman oldu. İçine ateş düştü. Hasan Basri Hz.lerine gelip anlattı: "Hac vakti hacca git , sonra avdetle Mescidi Hayfe var, mihrabda bir ihtiyar oturur, Onunla görüş sana dua eylesin" dedi. Emirleri minvali üzere aynen yaptı. Diyor ki:"Mihrabda ihtiyarın etrafındaki halk dağıldı, yalnız kaldı. Selam verdim, halimi söyleyip:

"Allah hakkı için merhamet eyle" dedim. Acıdı gözü ucuyla göğe baktı. Başını indirmeden cümle Kur'an mahfuzum oldu. Pirin ayaklarına kapandım, bana sordu:

"Beni sana kim haber verdi?"

"Hoca Hasan Basri" dedim.Tebessüm etti :

"Biraz evvel cemaat içine gelip herkesin hürmete istikbal ettiği Hasan Basri idi. Her gün öğle namazını Basra'da kılar, buraya gelir, ikinci namazını beraber kılarız. Akşam namazına Basra'ya gider, o size kafidir" dedi.

Rivayettir: Hasan Basri Hz. lerinin yetmiş yaşında ateşperest Şem'un isminde bir komşusu vardı. Hastalığı şiddetlendiğinden bir zat gelip, komşuluk hakkı için, haleti nez'a gelen şem'un'a din telkin edilmesini istedi. Mübarek Hasan Basri hastaya gidip:

"Bunca senedir taptığın bu ateşi terk eyle, Allah'u Teala ya iman getir" dedi. Şem'un cevaben:

"Ya Hasan, ben üç şeyden iman getiremiyorum. Bir dünyayı zemmeder diğer taraftan onu istersiniz. İki, ölüm haktır der, yolculuk tedariki yapmazsınız. Üç, Hakkın didarını görelim der, yine rızası hilafına gidersiniz. Ya Hasan ateş seni yakmaz mı ?" dedi Hasan mübarek elini ateşe soktu ve:

"Bu sözlerden müslümanlık kokusu geliyor" dedi: Kafir dedi ki:

"Cenabı Hakkın beni cennete koyacağına kağıt yaz ver, Hasan Basri kağıt yazdı. Şem'un iman edip, teslimi can eyledi. Büyük cemaatle namazını kılıp, defneylediler. Fakat Hasan Basri'nin gözüne uyku girmeyip, sabah namazını kıldı." Ne yaptım da eline kağıt verdim . Hak Teala Hz lerine karşı küstahlık eyledim deyip, ben kendimi kurtardım mı ki başkasına senet verdim" diye ağladı . Biraz uykuya daldı. Rüyasında Şem'unu gördü başına taç giymiş, yüzü ayın on dördü gibi parlıyor, türlü türlü cennet nimetleri içinde bahçelerde geziyordu. Hasan Basri Hz.leri :

"Ya Şem'un nasılsın?" dedi.

"Elhamdülillah, Allah'ım bana rahmet eyledi. Verdiğin senedi geri al gam çekme" dedi. Mübarek uykudan uyandığı zaman kağıdı avucunda buldu. "Bari hüdavenda senin işin illele değildir, illa

fazlu keremledir" dedi.

Hasan Basri Hz.lerinin sözüdür: "Ere ilmi nafi gerek, amel ve ihlas ve sabırla kanaat gerek, her nazar ki ibretten değildir sehvi zillet, sözü hikmet değildir, aynı afettir, her kim halktan uzlet ederse selamet olur. Kanaat ederse aziz olur, halkla ihtiyacı olmaz. Hasedi terk ederse dinlenip rahat olur."

"Vera nedir ?" diye sordular. Buyurdu ki:

"Vera, içinde üç makam vardır: biri, daima hak söz söyleyen, iki, kendini muhafaza eden , üç her işi hak rızası için yapandır. Ve bir zerre vera' yüz yıl verasız oruç ve namaz kılmaktan efdaldır. Miskin ademoğlu dünyada üç şeye doymaz . Bir, mal devşirilip yığmaya, iki zevk ve sefaya, üç, ömre: elinde olsa dünyadan hiç gitmek istemez. Allah'ın sevgili kulu dünyaya hiç kıymet vermez. Mü'min olan dünyada ahiretini imar eder. Ahmak olan dünyayı imara çalışır, ahiretini haram eder. Allahı sevmenin nişanı dünyayı terk eylemek. Her kim altın, gümüşü kıymetli tutarsa, huzuru kalble namaz kılamaz. Ukubete yakın olur. "

Bir kişi altı senedir cemaate gelmez, halka karışmazdı. Hasan Hz.leri gidip sual eylediğinde, "Ya şeyh beni mahzur gör nefsanî işleri yapmam, nefsimi rahat vermem. Nefis bana zahmet vermez. Hakkın zikir ü şükriyle meşgul olup, otururum" deyince, "sen benden daha iyisin , böylece devam et " dedi.

Hasan Basri . Hz lerine sual ettiler:

"Şimdiye kadar hiç bir şey sizi sevindirdi mi? " Buyurdu:

"Bir gün otururken bir kadın kocasına : "ben senin işlerini gördüm, evini bekledim ki üzerime başkasını getirmeyesin, bundan böyle madem ki üstüme kadın aldın işlerini yapmayacağım" diyordu bu hoşuma gitti. Misalini Kur'anı Kerimde aradım, buldum . (Surei Nisa, 48.ayet)"kullarımın cemii günahlarını fazlımla af ederim. Ve ayıplarını yüzlerine vurmam, madem ki beni bilirler, üzerime başka şeye tapmazlarsa. Eğer bu şirki yaparlarsa af etmem".

Rivayet ederler: Hasan Basri Hz.leri kabristanda yemek yiyen birisini gördü:

"Bu kişi münafıktır" dedi. "Zira bu kadar zevat huzurunda gönlüne korku gelmeyerek boğazından ekmek geçiyor, ahireti düşünmüyor, münafıklık alametidir."

Mübarek Hasan Basri Hz.leri vefatında tebessüm eyledi. Etrafındakiler hayatında hiç gülmeyen bu zata taaccüb ederlerken, o , "hangi günah" diyerek ruhunu teslim etti. Bir zat rüyasında görüp sordu:" Ya şeyh dünyada gülmezdin, ve (hangi günah) dediğine sebep ne idi?" Buyurdu: "O halde iken bir nida işittim" Ya melekülmevt şiddetli tut; üzerinde bir günah kalmıştır" hitabı bana hoş geldi dedi.

Diğer bir kimseye de manada gözükmüştü, mübarek zat bir buraka binmiş, başına taç giymişti. Ve derlerdi ki:" Allah Hasan'dan hoşnut oldu ve Hasan Allah'ına kavuştu".

Hazreti Şeyh Malik bin Dinar (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Ol mütevekkili velayet, mahremi esrar, saliki tayyar, şeyh Malik bin Dinar (kaddesallahu sırrahul aziz), Hasan Basri nin sevdiği dostu idi. Babası kul, fakat kendisi hür, azat idi.

Malik bir gemiye binmiş idi. Deniz ortasına gelince ücret talep edildi. Parası olmadığını söyledi. Israr ettiler. Ve dehşetli dövdüler. Darbdan bayıldı. Ayıldıktan sonra gemi hakkını vermediği takdirde denize atacaklarını ehemmiyetle ihtar ettiler. Malik balıklara işaret etti. Her biri sudan başlarını çıkardılar. Ağızlarında birer kırmızı altın vardı. Malik elini uzatıp iki aldın aldı. Ve gemiciye verdi. Bu kerameti gören gemici ayaklarına kapandı. Malik gemiden çıkarken su üzerinde yürüyerek gitti. Bunun için mübarek zata Malik Dinar dediler.

Malik Dinar'ın evvelki hali çok sefih idi. Hz. Muaviye Şam'ı Şerifte bir mescid yaptırmıştı. Vakfı çok idi. Ona tama' eyledi. Müteveli olmak arzu ediyordu. Mescidin kenarında bir sene riyakarlıkla namaz kılıp ibadet ederken, cemaat bu mürai ve münafıktır diyorlardı. Çünkü geceleri işret eder saz çalardı. Bir gece arkadaşları uyuduktan sonra Malik oturup kopuz çalarken sazdan bir ses geldi. " Ya Malik neye bu haline nedamet edip tövbe etmiyorsun?" korku ile canı gönülden tevbe ve istiğfar etti. Mescidi verseler dahi tevliyetten vazgeçti. Fakat tamire muhtaç olan mescidin tevliyetini Malike vermeye ittifakla karar verdiler. Bir senedir meşakket çeken Malik niyaz eyledi: "Yarabbi hulusi kalb ile Zatı uluhiyyetine yüzümü çevirdim. Şimdi beni peşimden arıyorlar" deyip itikadını tam eyleyip tevliyeti istemedi. Mescitten çıktı. Riyazet ve nefisle mücahede edip keramete ve velayet mertebesine erişti.

Bir gün bir zındık ile mübaheseye girdiler. Hak benim diye ısrar eden zındıkla ellerini ateşe soktular. İkisinin eli yanmadı. Her iki taraf haklı görüldü. Malik mahçub olup :

"Yarabbi bu ne hal" diye münacat kıldı. Secdeye kapanmak için hanesine geldi.

"İlahi yetmiş yıldır iman ve teslimiyeti tam ile kulluğuna çalışırım . Dehri bir kafirle beraber oldum" dedi ağladı. Bir avaz işitti: "Ya Malik o seninle beraber olamaz . Ancak onun eli senin elinle beraber olduğu için ateş tesir etmedi. Senin iki cihan serveri habibi zişanın eteğine yapışmış ümmeti olduğun için hep ateşleri söndürürsün." denildi.

Kırk sene Basra'da hurma yemeyen Malik, nefsinin arzusundan bizar kıldı. Gece yarısında yaş hurma yemesi bildirildi. Malik nefisine hitap edip, "ey nefis yaş hurma yersen ayak olursun . Sabır edersen baş olursun, sana bu nasihat yeter" dedi.

Sual ettiler: "Zühd mü evladır, rıza mı daha iyidir? "

Bu suale karşı "rıza iyidir, razı olan kişi artık menzilet istemez" dedi.

Bedbahtlık nişanesi beş şeydir. Biri gönül katılığı, ikincisi, göz yaşarmaması, üçüncüsü hayasızlık, dördüncüsü dünyayı sevmek, beşincisi dünya için candan endişe eylemektir. Mü'min olanın gönlü haktan korkulu olur ve işe yaramaz sözden lisanını muhafaz eder ve o korku hasebiyle şehvet ateşini söndürür, dünya sevgisini içinden çıkarır. Her kim haktan korkarsa

herkes ondan korkar. Kulun, Allah korkusu, Allah'ı bildiği kadardır. Ahiret mahrumluğuna razı olan dünyalığı toplasın, dursun. Dünyada güzel elbiseye ve tatlı yemeklere alışan tat bulamayacaktır. Alçak gönüllü olalım. Hak teale alçak gönüllü olanı sever. Üç şey gönlü öldürür: çok yemek, çok uyumak ve çok söylemek. Kur'an ve hadis müstesna iki şey de ahmaklıktır: Acaib görmeden gülmek, sormadan haber vermek. Otuz yıldır gülmeyen şeyh , çocuğu öldüğü zaman güldü ve "Allah'ım benden razı oldu " dedi.

Hazreti Şeyh İbrahim bin Edhem (Kaddesallahü sırrahul aziz)

O padişahı iklimi azam, İbrahim-i ibni Edhem, Kaddesallahu ruhahul aziz müttekii cihan, sıddıki zaman idi. Çok meşayih yüzün görüp Hz. Peygamber efendimize vuslat ederlerdi. İmamı Azam ile sohbet ederdi. Cüneyd onun hakkında , "İbrahim Müftahil ülum (ilimlerin anahtarı) dır" derdi. Bir gün ebu Hanife'nin huzuruna geldiği zaman yarenleri haşin nazar edince, Ebu Hanife de Seyyüdina İbrahim dedi."Seyyitliği neyle buldu?" dediler."Hakla meşgul olmakla buldu" dedi.

Evvel halinde belh şehrinin padişahı olup kırk altın kalkanlıkul, tantana ile önünde ve kırkı da ardından giderlerdi. Bir gece sarayında yataarken, damının üzerinde bir gürültü duydu."nedir?" diye seslendi. "deve arıyorum" sadasına " damda deve bulunur mu?" deyince cevap geldi:"Ey gafil Allah'ı atlas döşekler içindemi isterler?" sözünü işitince canına ateş düştü. Sabaha kadar uyumadı. Müteessir olarak tahta oturdu.

Erkan-ı devleti ve kuralları gelip el bağladılar, ani olarak heybetli bir zat kapıdan girip tahtın yanına geldi! Kimse bir şey söylemedi. Diller tutuldu.İbrahim:

"Çekil bu saray benimdir, sen deli misin ki buraya geldin" deyince o:

"Kervansaraydır . senden önce kimindi" dedi.

"Babamın . Daha evvel de dedelerimidi. "

"Bunlar ne oldular?"

"Öldüler " cevabına:

"İşte benim dediğim. Kervansaray değil midir ki birisi gelir, birisi gider?" dedi. O zat Hızır

Aleyhisselam idi. İbrahim Hz.leri bu hali görünce derdi çoğaldı, kararı kalmadı. Taacüb içinde

"atları hazırlayın ava gidelim, belki teselli olurum "dedi. Sahraya çıktılar. Ne yaptığını

bilemiyordu, gezerken maiyetinden ayrıldı. Giderken "intebah" (uyan) diye bir avaz işitti.

Duymamazlıktan geldi. Yine (intebah) denildi. Üçüncüde "intebah gable en tentebah" (ölmekten evvel uyan). Bunu işitince hemen dünyadan el çekti. Atını ileri sürdü. Önüne bir geyik çıkıverdi.

Birden arzusu geyiği avlamak oldu. Fakat , geyik lisana gelip, "Ya İbrahim! Hak Teala Hz.leri

seni av avlamak için mi getirdi? Başka işin yok mudur?" dedi. Bu sözü düşünürken bir avaz geldi

"sen avlamak için yaradılmadın", bu ses onu titretti. Şevki arttı gözüne melekler göründü.

Ağlamaya başladı. O kadar ağladı ki elbisesi ıslandı. Canı dilden nasuh tevbesi eyledi. Böylece

giderken kendi adamlarından bir çobana rast geldi. Çobanın keçe takkesini ve kepenegini giydi.

Koyunları çobana bağışladı. İbrahim'in bu haline melekler nazar ediyorlardı. "Padişah libasını

çıkarıp, cennet cemalullah aşığı ahiret elbisesini giydi" dediler. İbrahim oradan merv şehrine

geldi. Köprüden geçerken bir kişi aşağı uçtu İbrahim görünce "Allahümmafuzhu" diye nida etti.

Ol kiři suya dūřmeyip muallakta kaldı. Halk bu keramete hayran kaldı. Oradan Niřabura'a geldi. Bir maęaraya girdi. Dokuz yıl ibadet etti. Hala İbrahim maęarası diye maruftur. Perřembe gūnūleri maęaradan çıkıp, Niřabura'a bir yūk odun gōtūrūr, satar, yarısını dervişlere daęıtır, Cuma namazını kılıp tekrar maęaraya gelip orucunu tutardı. Bir mūddet sonra maęaradan ayrılıp yola ıktı. Bir zata rast geldi. İsmi azam okurdu. İbrahime de oęretti. Ne lazım olursa okur ve istedięini yanında bulurdu. Bir gūn Hızır Aleyhisselamla buluřtu. "İsmi azamı oęreten benim kardeřim İlyas aleyhisselamdır" diye haber verdi. İbrahim'in evvelki řeyhi Hızır aleyhisselam bir çok nasihat verip kaybolup gitti. Seyahatinden fevkalade halet gōrerek keřfi açıldı. On dōrt sene beriyyede gezip ibadetle meřgul oldu. Mekkeyi mūkerremeye gelip Kabei muazzamı ziyaretle bir mūddet mūcavir kaldı. Dūlgerlikle iřtigal ederdi. Geceleri Kabenin halvet olması firsatını gōzetirdi. Muvaffak oldu. Dua etti. "Ya Rab bana ismet ver (yani gūnahlardan sakınmak), Ruki kıl" mūnacatına bir nida iřitti. "Benim gaffar olduęumu bilmen lazımdır. Gūnahlara istięfar fazilettir". Huzur içinde (Allahūmme maęfir li) demesine cevap iřitti. "Ya İbrahim! Yalnız sen seni istersin. Dięer kullarımı niyaz edersen rahmeti ilahiyyeden hiçbir řey eksik olmaz" hitabı ūzerine, İbrahim kendi eksiklięini idrak ederek, "ey gizli ve ařıkar herřeyi bilen Allahım! Kūstahlıęıma ve kusuruma bakma, Cūmle kullarınla, rahmet ve maęfired nasip ve mūyesser kıldıęın zūmreye cūmlemizi ilhak eyle" deyip "tanırken bilmez olanların haline yazık ki seni bilmeyenin hali ne olacaktır" dedi.

Hz. İbrahim'in sōzlerinden:

Mū'min kiřinin niřanı bunlardır. Tek durduęu fikir ola, baktıęı ibret ola, yūrūdūęu taat içinde ola.

Bir insan ū perdeyi gōnlünden çıkarmadıkça kendisine devlet kapısı açılmaz. Bir, bu Dūnyanın hepsini verirlerse sevinmemek, eęer sevinirse haristir. Haris ise dilekten mahrumdur. İki, kevseri Dūnyayı kendisine verip geri alırlarsa mūteessir olmamak. Ū, medhedildięinde memnun olmamak zem edilirse de ūzūlmemek.

Ve her kim veliler mertebesine vasıl olmak isterse Dūnya ve ahirete raębet eylemeyip ancak Allahū teala hazretlerine rabtıkalp edip helal lokma yesin.

Sūal ettiler ki ne için dualarımız kabul olmuyor?

"Hakkı bilip emirlerini tutmazsınız, Peygamberin sūnnetlerini icra etmezsiniz, Kur'an okur amel etmezsiniz, Halıkımızın nimetlerini yiyip řūkūr etmezsiniz, Cenneti bildięiniz halde talep etmezsiniz, Cehennemden korkmazsınız, Ana ve babanızın ūlūlerini kendi elinizle kabre koyduęunuz halde ibret almazsınız, bōyle kabahetlerle dua kabul olur mu?" diye cevap verdi.

Bir gūn İbrahim Edhem hamamdan çıkarken para istediler "yok" dedi."para yoksa hamama girmeseydin" dedikleri vakit İbrahime vecd geldi bayıldı. Bilahare kendisine gelince ne oldun diye sordular, "boř el ile şeytan evine koymazlar, Rahman evine nasıl girebiliriz"dedi.

İbrahim Edhem bir kişinin bağını beklerdi. Mal sahibi bir gūn nar kopar tatlısı olsun dedi. Bu tatlı değil bir daha kopar tatlısını ver dedi nihayet bunların hangisi tatlıdır bilmiyorsun deyince "ben burada narların hangisi tatlıdır diye muayene etmeye değil beklemeye geldim " dedi.

İbrahim bir gece rüyasında Cebrail aleyhisselamı yeryüzüne iner gördü. Elinde kalem divit vardı bu ne iş içindir diye sordu:

"Yer yüzündeki evliyalari yazacağım" dedi

"Beni de yaz" deyince, "senin için emri ilahi yoktur" dedi.

"Ben evliya değilsem de onları severim demesi üzerine bir müddet sükut edildi." Cebrail aleyhisselam buyurdu ki:

"Fermanı ilahi geldi, defterin başına seni yazacağım."

İbrahim Edhem Hz.leri buyuruyorlar: "Bir gün Beyti Mukaddes hademeleri beni mescidden çıkarmasınlar diye kendimi hasıra sardım. Gece yarısı oldu. Mescid kapısı açıldı, bir pir içeri girdi. Mihraba geçti iki rekat namaz kıldı, arkasını mihraba verdi. Kırk kişi daha geldiler. Birisi:"Burada bir kişi yatıyor, bizden değildir" dedi. Pir gülümseyip "Edhem oğludur. Kırk gündür namazın huzurunu bulamaz" deyince sabredemeyip pirin huzuruna selam verip gittim. Allah rızası için sebebi ne olduğunu sual ettim." Filan gün hurma alırken yerdeki bir hurma senin olmadığı halde benimdir diye aldığın ve yediğin içindir. yüz fersah uzak düştün" cevabını alınca hemen hurmacıya geldim, helallik diledim. Dükkan sahibi bu sözümü işidince bir feryad kopardı. Dükkanını dağıtarak dervişandan oldu.

İbrahim bir gün sarhoş bir adamı kusmuş ve ağzının içi bulaşık içinde gördü. Su getirip ağzını yüzünü yıkadı, dua etti. Sarhoş ayıldıktan sonra: "İbrahim senin ağzın yıkadı" dediler, derhal tevbe eyledi. Diyor ki: "Hafiften işittiğim sada:" Ya İbrahim sen bizim için ağız yıkadın. Bizde senin için onun gönlünü yıkadık."

Bir gün Dicle kenarında hırkasını yamarken iğnesi suya düştü birisi görüp:

"Ya İbrahim padişahlığı bırakıp ne yaptın ki ?" deyince İbrahim suya işaret etti:

"İğnemi çıkarın!"

Balıklar ağızlarında birer altın olduğu halde sudan başlarını çıkardılar. İbrahim Edhem:

"Bu benim iğnem değildir deyince zayıf bir balık ağzında iğneyi takdim etti." İbrahim buyurdu ki :

"Evvelki padişahlık mı daha güzel, bu mu güzel? " Ol kişi söylediğine pişman oldu.

Namaz vakti olduğu bir zaman İbrahim abdest almak için bir kuyuya kovayı salıverdi, içi dolu altın çıktı. Geri döküp tekrar çıkardı. Bu seferde cevahir dolu çıkınca gene döktü. "Ya Rabbi bana hazineni bildiriyorsun, halbuki bana abdest için su lazım" deyince bu kere su çıktı. Abdest alıp namaz kıldı.

İbrahim Edhem Hz.lerinin irtihali yakın oldu. Hafiften bir seda işitildi. "Yeryüzünün imamı Dünyadan gitti" avazı işiten halk mütehayyir kaldılar. Ne olduğunu anlayamadılar. Sonra işittiler ki İbrahim Edhem dünyadan nakleylemiş. Kabri Şerifi belli değildir. Bazıları Bağdat' ta derler, bir rivayete göre Şamda olduğunu söyleyenler de vardır. Bazıları hakkın has kuludur, Hakka ulaştı derler. Radiyallahu Anh.

Hazreti Şeyh Bişri Hafi (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Bu zatışerifede azim bir riyazet mücahedesı vardı. Merv şehrinde doğmuş, Bağdad vilayetinde vefat etmiştir. Tevbei nasuh eylesine sebeb şudur: Yerde bulduğu, bir kağıt parçası üzerinde (Bismillahirrahmanirrahman) yazısını öpüp başına koydu. Miskü anber kokuları sürüp sakladı. O gece rüyasında "Ya Bişr! Sen benim adımı güzel kokularla ağırladın.Benim ululuğum ve izzetim hakkı için bende senin adını iki cihanda hoş kılacağım" kelimelerini işitip uyandı. Ağladı. İstiğfar edip nasuh tevbesi eyledi. Hak taala aşkından öyle hayran oldu ki ayağına ayakkabı giymezdi. Onun için hafi derlerdi (Hafi : yalın ayak yürüyene derler). Niçin ayakkabı giymediğini sordular. Hak taala "yer benim döşeğimdir", buyurduğu için dedi.

Hatırlayınız: Peygamberizişan birisinin cenazesıyla giderken ayakları parmağı ucuyla durmuşlardır. Bu hali sahabeı kirama şöylece buyurdular:

"O kadar çok melaike vardı ki üzerlerine basmayayım" diye.

İmamı Ahmet bin Hanbeli, Bişri'yi çok sever, yanına sık sık gelir, dedi ki: (Ahberini Anillah) Şakirdler bir divaneye bu kadar ziyaretleri sebebini sual ettiler.

"Ben ilmi ondan çok bilirim, fakat o Allah'ı benden çok bilir" buyurmuştur.

Bilali Havvas bir yolculukta arkadaş olduğu zatın Hızır olduğuna kanaat getirmiş, Allah rızası için hüvviyetinizi doğru söyleyin demiş,

"Hızır'ım" cevabından sonra:

"İmamı Şafii hakkında ne dersin? "

"Kutuplardandır "

"İmamı Ahmed Bin Hanbel? "

"Sıddıklardandır. "

"Bişri hakkında ne dersin? "

"Onunla Allah arasına giremem," demiş.

Kırk yıl arzuladığı biryanı nefesine vermedi. Beyler buyruğuyla kazılmıştır diye arkdan su içmedi çok soğuk bir günde çıplak, üşüyen birisine arkasındaki kebesini verdi. Kendi üşümeğe başladı.Fakire:

"Kebe almağa param yoktu; onun için benimkini verdim", dedi.

Sordular:

"Bu rütbeye nasıl eriştin? "

"Müddeti ömrümde Cenabı Hak'dan başkasına halimi söylemedim" dedi.

Bişr Hz.leri fakirin üç kısım olduğunu buyurur: Birincisi, Kimseden nesne istemez, verirlerse de almaz.

Bu kavim ruhanilerdendir. Hak'dan başkasına muhtaç olmaz. Gönüllerinden ne geçerse Cenabı Hak ihsan ede. İkincisi halktan bir şey istemezler, verirlerse alırlar. Bunlar: gönül ehlidir.(evasıt-derler) Üçüncü sabr ederler , nefislerine arzu vermezler.

Hacca niyet eden sofiler Bişr'le yoldaş olmak isterler. Bişr Hz.leri:

"Üç şartla, der, bir erzak götürmeyeceğiz, iki, kimseden bir şey istemeyeceğiz, üç, verirlerse almayacağız".Onlar dediler ki:

"Hiçbir şey götürmeyelim ve kimseden de istemeyelim amma nesnefütuh olursa reddedmeyiz" dediler. Bişr:

"Mütevekkil değilsiniz, hacılara dayanıp gidersiniz sizinle yoldaş olamam" dedi.

Dörtbin akçası olan bir zat, Bişr Hz.lerine müracaat ederek, Haccı şerife niyet ettiğini beyan eyledi. O:

"Dervişlere tasadduk et" dedi. Müracaat eden zat:

"Haccı tercih ediyorum" deyince:

"O para helal değildir faidesiz olur" dedi.

Hız. Risaletpenah efendimiz bir gece rüyasında buyurdular:

"Ya Bişr! Hak Teaala Hz.leri akranın arasında seni niçin yüksek tuttuğunu bilir misin?"

"Bilmem" dedi.Resuli Ekrem Efendimiz buyudular ki:

"Sünnetlerime uydun, karındaşlarına nasihat verdin, Ehli Beytimi sevdin onun için."

Bişr'in sözü: "Ölümünden korkanın gönlünde şek vardır. Mü'min olan ölümünden korkmaz. Çünkü ölüm Hak Teala'ya ulaştırıcı olup mü'minin ondan kaçmaması lazımdır".

Bişr Hz.leri Bağdad Şehrinde bulunduğu zaman (Bişr yalınayak yürüdüğü için) hayvanat sokakta terslemez idi. Bir gün bir zatın hayvanı sokakta tersledi. Sahibi feryad ederek ve ağlayarak: "Bişr öldü"dedi "Nerden anladın dediler".

"Hayvanım sokağa tersledi, onun için" dedi. Tahkik ettiler. O saat içinde Bişr dünyadan gitmiş.(Kaddesallahu ruhahu).

Bişr Hz.leri teslimi ruh ederken fakir bir yoksul geldi. O halde iken gömleğini çıkarıp ona verdi. Aba içinde can verdi.

Hazreti Şeyh Zennuni Mısri (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Ol sultanı marifet, ol hüccetül fakri fahri, kutbu vakit (kaddesallahu) ın tevhitte naziri yok idi. Mısır halkına karşı kendini yaramaz gösterdiğinden "zındık" derlerdi. Velilerin bir nişanı da budur: Ölünceye kadar kimse sırrını bilemedi.

Zunnün şöyle irşad olmuştur: İki gözü görmez bir kuşcağz ağaçtan yere indi. Gagasıyla yeri eşerek altın bir kutu çıkardı. İçindeki soyulmuş susamdan doyuncaya kadar yedi. Tekrar altın bir kutuyu aynı şekilde gagasıyla eşerek çıkardı. Bunun içinde su vardı. Doyuncaya kadar içti. Gagasıyla gömdü. Yerine gidip oturduğunu görünce, topraktaki yerler belirsiz oldu. Bu hali gören Zunnün Hak'ka tevekkül etti. Birkaç menzil gitti. Bir viraneden dervişler gördü. O gece orada yattılar. Zunnün bir küp altın buldu. Ağzının tahtadan kapağı üzerinde Allah yazılıydı.

Altınları dervişlere dağıttı.Tahtayı kendi alıp, o gece de orada yattı. Uyandıkça tahtayı öpüp başına kor, gözlerini sürerdi.Rüyasında bir nida geldi.:

"Ya Zunnün! Yaranların altın ve cevherler aldılar. Sen benim adımı aziz tuttun, öpüp başına koydun. Ben de seni dünya ve ahirette aziz kılarım" buyruğuyla uyandı. Gönlü, içi tamamen nur oldu.

Zunnün bir su kenarında abdest alırken, karşı tarafta bir köşkün penceresinde güzel libaslar giymiş hasna bir kadına gözü ilişti.

"Kim bu" dediği zaman, alakasına taaccub eden güzel:

"Ya Zunnün! Seni uzaktan görüp uslu, alim sandım. Yakına gelip bana baktın. Söylediklerini işittim. Deli, cahil imişsin, Hakkı bilmez imişsin" deyince:

"Bu sözleri neden söylüyorsun ?" dedi O da:

"Deli olmasaydın abdestsiz yere basmazdın. Alim olaydın namahrem yüzüne bakmazdın. Eğer arif olaydın başka yerde gözün olmazdı"deyip kayboldu.

Zunnün der ki:

Benim edepsizliğimi başıma kaktı. İçime kor düştü. Oradan bir gemiye bindim. Gemide bir bezürganın cevheri kayboldu. Aradılar. İttifakla Zunnün aldı dediler. Tutup çok hırpaladılar, incittiler: Zunnün bir kere denize baktı. Balıklar başlarını denizden çıkardılar. Ağızlarında birer cevher vardı. Zunnün bir cevher aldı. Bezirgana verdi. Gemi halkı bu kerameti görünce ayağına düşüp, özür dilediler. Bu sebepten ona Zunnün dediler.(Zunnün balık sahibi demektir.)

Zunnün bir gün: "Şam dağlarında gezerdim" dedi, bir bölük müptela kavimler gördüm: kimi gözsüz , kimisi elsiz ayaksız bir yere toplanmışlar." "Burada ne duruyorsunuz" diye sordum

"Burada mağara içinde bir abid vardır yılda bir çıkar müptelalara nazar eder ve dua kılar hep iyi olurlar. Tekrar Mağaraya girer gelecek seneye kadar bir daha çıkmaz" dediler.

"Dediklerini görmek için intizar ettim. Mağaradan çıktı. Benzi sarı zaif, gözleri çukura düşmüş bir gözünün kuyruğu ile dertlilere nazar etti. Yüzünü göğe tuttu. Birden hepsi iyi oldular.

Koştum eteğine yapıştım. Döndü yüzüme baktı. Dedim ki: "Allah için zahir hastalara kefareteyletin. Benim gizli derdime de mualece eyle". Dedi ki: "Ey Zunnün elini eteğimden çek.

Allahım seni gördüğü halde O nu bırakıp benim eteğimi tuttun. İkimizi de helak eder."

Bir gün Zunnünün yanına yarenleri geldiği zaman ağladığını gördüler, sebebini sordular

buyurdu ki: Bu gece alemleri manada Fermanı ilahi oldu: "Ya Zunnun! Halkı yarattım on bölük

oldular, dünyayı bunlara gösterdim, 9 bölümü dünyayı istediler. Bir bölümü dahi on bölük oldu.

Cenneti bunlara gösterdim. Dokuz bölümü cenneti dileyerek onunla müteselli oldular. Bir bölük

kaldı. Onlar dahi on bölük oldu. Cehennemi gösterdim. Dokuz bölümü tamudan korktular,

dağıldılar. Bir bölük kaldı. Bu bölük ne dünyaya ne de cennete aldırtdılar ve ne tamudan

korktular."Ey kullarım! Ne dilersiniz?" Fermanıma cümlesi "dileğimizi sen bilirsin" dediler."

İmdi ben hangi bölükten olayım bilmiyorum. Mahrum bölüklerden olurum korkusuyla ağlıyorum dedi.

Kulu halıkına eriştiren sıdk ve halvettir. Üç nesne ihlas nişanıdır. Birincisi medh ve zemm onun

yanında beraber olur. İkincisi amellerini unuttur, günahlarını anar. Üçüncüsü Allah'dan gayrisini gönlünden çıkarır...

Kul kul olmaz, Allah emrine muti' olmadıkça, şakird dahi üstadlarına muti' olmadıkça üstad olmaz.

Her kim korkarsa Allah'a kaçsın. Her kim Allah'a kaçarsa necat bulur. Zunnunu Mısri Kaddesallahu sirrahu dünyadan gitti. O gece yetmiş veli gördüler kim iki cihan fahri s.a.v Efendimiz peygamberlerle karşı geldi "Allah dostu geliyor istikbal edelim" buyurdular ve taki yeşil yazı ile "Zunnunu Mısri Allah Tealanın dostudur ve Allah aşkına can vermiştir." yazılı.

Cenazesini götürürlerken hava çok sıcak idi. Kuşlar geldiler kanatlarıyla gölge yaptılar. Bu sırada ezan okunuyordu. Müezzin şehadet kelimesini söylerken cenaze parmağını çıkarıp kaldırdı. Bütün halk o anı görünce feryad ü figan eylediler. Bir çok münkirler tevbe eylediler. Kabre koydular. Kabir üzerinde nur eksik olmadı.

Hazreti Şeyh Samadani Bayezidi Bestami (Kaddesallahü sirrahul aziz)

Ol sultanul arifin, burhanul muhakkikin, keramet feleğin bedri tamamı. Hz. Bayezidi Bestami Kaddesallahu ruhahul aziz esrarı hakayık ve dekayık içinde binazır idi. Dair kurbu vuslat makamında idi. Cüneyd onun hakkında: "Bayezid bizim içimizde, ferîştehler içinde cebrail gibidir" der idi. Tarikat meydanında tevhid koşan, ola dediler. Bu söze delil şudur ki, Bayezid'e tarikat meydanında seğirdiler henüz tevhid topunu kapmayanlar dedi.

Şeyh Ebu said Ebul hayr der.:

"Onsekiz bin alemin cümlesini Bayezid gördü. Ve Bayezid gibi er yoktur. Bayezid 'in babası ululardan, dedesi kafir idi. Bayezid'in anası der:

"Hamileyken ne zaman şüpheli taam yedi isem bayezid karnım içinde ayağı ile beni tepirdi:

Lokmayı ağzımdan çıkarmadıkça tepmeyi devam ettirdi" ...Bu sözün gerçekliğine delildir.

Bayezid'i anası mektebe verdi. Lokman suresine geldi. Bu sürenin ondördüncü ayetini okuduğu zaman içine ateş düştü. Anasına geldi.:

" Bir ayet işittim (Hak Teala buyurur ki:"Bana ve ana, babana kulluk eyle) Bu fermana karşı, iki yere nasıl kulluk edeceğim"....dedi . Anası:

"ben hakkımı sana bağışladım .Var Allah'a kulluk eyle" dedi.

Bayezid 'Bestam' Şehrinden çıktı. Şam şehrine düştü. Gezer, riyazet eder ve uykusuzluk çekerdi.

Şeyhlere hizmet eyledi. Birisi Caferi sadık idi. Bir gün Sadık:

"Ya Bayezid! Şu kitabı taktan indir" ...dedi. Bayezid:

"Hangi taktan"....dedi Sadık buyurdu:

"Bunca zamandır burdasın. Daha takı görmedin mi?" Dedi : Bayezid dedi ki:

"Ya Şeyh! Ben senin yanında tefferrüce gelmedim ki, başımı kaldırıp, dört yana nesne göreyim.".. Şeyhe bu söz hoş geldi.

"Ya bayezid! Senin işin tamam oldu. Var yine Bestam'a git" dedi.

Bayezıd'e "Filan yerde bir büyük zat var " dediler. Yanına gitti: gördü ki ; kıbleye karşı tükürür. Bayezıd bu hali görünce "Bu zat ulu olsa kıbleye hürmet eder, tükürmezdi" deyip geri döndü.

Bayezıd on iki senede Kabe'ye vardı. Her adımında iki rekat namaz kılardı. Kabe'ye eriştiği yıl Kabe'ye girmede. Layık değilim diye... Edep gözledi. Geri döndü. İkinci yıl gelip, Kabe'yi ziyaret etti. Avdetinde bir şehre uğradı. Şehirden çıkarken şehir halkından birkaç kişi arkasına düştü. "Benden ne istersiniz ?" deyince "Seninle sohbet etmek isteriz" dediler. Şeyh Hakka niyaz edip ; İlahi bu halkı benden def eyle diyerek kendisini sert gösterdi. Taha Suresinin 113. ayetini okudu. Bunu işitince "Bu kişi deli imiş dediler. Şeyh bu sözü hal diliyle söyledi. Onlar küfür anladılar. Şeyh Hz. leri giderken bir kuru adam başı gördü. Bir ayeti kerime yazılı idi. Bir nara urdu. O başı öpüp başına koydu.

" Bu kafa sofı başına benzer ki ne kulağı var hitabı lemyezeli işite ve ne gözü var ki la yezal cemalin göre ve dili var ki hak senasını söyleye ve ne de aklı var ki bir zerre marifet bile: onun için bu ayet üstüne yazılmış" dedi.

Bayezıd avdetinde Hamedan'a geldi. Oradan usfur çiçeği tohumu aldı. Bistam'a geldiğinde tohum içind ebir karınca gördü. Bu miskini yerinden ayırdım diye karıncayı tekrar Hamedan'a götürüp aldığı yere koydu. Şeyh eyder.:

"Oniki yıl nefsimi mücahede ile riyazet ocağına koydum, yandırdım. Mezemmet örsü üzerine koydum, melamet çekiciyle dövdüm, taat ve ibadet özengisiyle özengiledim. Bir baktım gene gururda gördüm. Beş yıl daha cehd eyledim. Kendi zaaf ve günahkarlığımı gördüm."

Bayezıd her vakit mescid kapısına gelince bir zaman durur, ağlardı. Sordular; "Kendimi hayız görmüş avret sanırım, Rabbim evine girmeye layık görmem de ondan ağlarım" dedi.

Nakildir ki: vecdihali arttı. Sözleri avam kursağına sığmaz oldu. Küfür söyler sınırlardı. Bayezıd yedi kere bistam şehrinden kovup çıkardılar: Bayezıd:

Bir gün fikre dalıp ağzına bir söz geldi: Kendine gelince müridleri bu sözü söylediğini haber verdiler . Şeyh:"Eğer benim dilimden bunun gibi söz çıktığında , beni parça parça etmezseniz sizde hakkım olsun dedi. Her birinin eline keskin bıçak verdi ."Eğer böyle der isem beni vurursunuz" dedi. Bayezıd fikre daldı ve bu sözü yine söyledi ."müridleri bıçakları alıp. Şeyhin halvetine varıp vurdular . Gördüler ki , evin içi dopdolu Bayezıd olmuş. Bıçaklarını vururlardı, sanki suya veya yumuşak bir nesneye dokunurdu. Bir saat sonra Bayezıd çıkageldi. Yüzü ayın ondördüne benzer nur içinde idi. Müridleri yaptıklarını haber verirken Bayezıd da dinledi. Eğer sorarlarsa "Adem halden hale nice döner, küçük olur büyük olur?" Cevap veririz ki. "Adem peygamber cennetden çıktığında başı göğe ererdi. Pek uzun idi. Cebrail Hak'kın emriyle başını sığadı. Ta kararını buldu. Ulu iken küçük oldu. İmkan vardı ki, Bayezıd ın hali de öyle olsun . Tıfl ana karnında iki batman iken, büyüdüğünde iki yüz batman olur."

Bayezıd ın eline bir gün güzel bir elma vardı.

"Ne latif elmadır!" Dedı. Hafıften "Ya Bayezıd ! benim adım yemişe tıkarsın" diye avaz işitti. Bayezıd sağ oldukça yemişi yememek üzere and içti.

Bir gün Bayezid in gönlünden geçti kim.: "Bu zamanın ulusuyum." Yanıldığını bildi. Pişman oldu . Horasan yolunu tuttu. Birkaç menzil gitti. Ve Hak Teala gayb aleminden bir kişi verip beni oyalamayınca, ve beni bana bildirmeyince burada durmıyayım diye and içti. Birkaç gün sonra gördü ki deveye binmiş geliyor. Bir gözü yok. Bayezid'e yakın geldi. Bir kere Hışm ile baktı."Şimdi bir gözümü daha açam, Bayezid'ı ve bestam şehrini ve kavmini helak eyleyem dedi ". Mayezdı bu heybetten aklı gitti .Vaktaki aklı geldi, yüzünü yere dürüp (estağfirullah) dedi. Ol kişi dedi ki: "Ya Bayezid! Sen fikri aklına getirdin; ben On yıllık yol kestim; sana geldim. Sakın gönlüne bir daha gelmesin" dedi ve gayb oldu.

Bayezid kırk yıl mücavir idi. Namaz kıldığı elbise ayrı idi. Bir mürid Bestami'nin cenabı Hakk'a aşkının son dercelerde olduğunu menkıbelerinden bilerek Bistam'a ziyarete geldiği zaman, Hz. Bayezid'ı elinde bir desti, arkasında eski bir kürk geliyor gördü. Bayezid'la mürid göz göze geldiği anda mürid düşüp can verdi. Ebutürab dedi ki: "Ya Bayezid sizin nazarınız bir ölüm getirdi. Bayezid buyurdu :

"Bu yiğide henüz keşf hasıl olmadan birden keşf nasib oldu. Katlanamadı can verdi. Nitekim mısır avratları Yusuf un cemaline katlanamadılar, ellerini doğradılar. "

Yahya bin Muaz Bayezid'e yazdı. "O kişi kim bir kadeh şarap içti? Ezel ve ebed sarhoşu oldu?" Bayezid Hz. leri cevap yazdı: "O kişi bir kadehden içip sarhoş olmuş, burada bir kişi var ki ezel ve ebed denizinden birkez içer sarhoş olmaz" Yahya : "Aramızda sırlar vardır. Tuba ağacı dibinde söyleşelim" dedi. Ve bir kursa (ekmek kabuğu) şeyh yesin diye verdi. Bayezid yine cevap yazdı : "Aramızdaki sırrı şimdi kimseye deme cennette söyle. İlla bilmiş ol ki ekmeği yemedim. Şunun için ki : Hangi su ile yoğurdun, onun tohumunun ehli kandendir, bildirmedi." Yahya bu söz üzerine bayezid'i görmeğe müştak oldu. Geldiği zaman yatsı namazından sonra idi. Bir kenarda bekledi. Bayezid yatsıdan sonra iki rekat namazı sabaha kadar uzattı. Yahya taaccub etti. Namazdan sonra selam verdi. Yahya mübtedi, Bayezid müntehi idi. Yahya dedi ki : "Ya Bayezid ! Bu geceki fütuhdan bana da nasib ver." Şeyh : "Ya Yahya! Eğer Adem atamızın safvetin, Cebrail'in Kudsü taharetin, İbrahim'in dostluğun, Musa'nın şevkin, İsa'nın tecridin ve Muhammed Mustafa Sav muhabbetin sana verseler razı olma, daha büyüğünü taleb eyle. Allah'ın dergahında ne ali nesneler vardır. Herbir kula kendi himmeti kudretince verirler. Zinhar sen himmetini ulu tut. Hak dergahı uludur. Eğer sen az nesneye razı olursan, o makamda kalırsın" diye buyurdu.

Bayezid müridleriyle yolda giderken hal diliyle köpeklerin sözlerini ve insanlara karşı hareketlerini ve mahviyet gösterdiklerini söyleyip ağlardı.

Bayezid'e sual ettiler:

"Şeyhin kimdir?"

"Bir kadındır"

"Ne vech ile" dediler.

"Birgün bana vecd gelmiş hayran giderdim. Bir kadına rast geldim. Bir çuval unu vardı.

"Şunu götür" dedi. Benim gücüm yetmez diye bir arslana işaret ettim. Un çuvalını yükledim.

Fakat kerametim, izhardan korkarak kadına dedim ki:

"Çarşıya gidince kimi gördüm diyeceksin?"

"Zalim ve rana Bayezidi gördüm" diyeceğim.

"Neden?" dedim.

"Bu arslanı Allah yük için mi yarattı? Neden yük yüklersin? Sen dilersin ki şehir kavmi senin aslana yük vurduğunu görsünler ve sana keramet sahibi desinler, bu iş Ranalık değil midir?"

"Belki Ranalıktır" deyip ağladım. Tevbe kıldım.

"Allah'dan tasdik olmadıkça bir daha kerameti kabul etmezdi. Eğer Bayezid'e keramet görününce, ol bir ak nur görünürdü veya yazı ile yazılmış (La ilahe illallah Muhammedun Resulullah, Nuh neciyullah, İbrahim halilullah, Musa kelimullah, İsa ruhullah) bu beş tanık ile kerameti kabul ederdi.

Hatem Ahmed, Bayezid Hz lerinin müridlerine verdiği nasihati tekrar ettirmiştir. Buyururlar ki:

"Hangi müridim cehennem kapısında durup, günahkarların yerine kendisini ateşe atıp, azab görececek kimseyi cennete koymaya vesile olmazsa ol müridden bizarım."

Birgün bir mürid "şeyh" sözünü söylerken Bayezid'i bir titreme tuttu. Müridi ne olduğunu sual etti. Buyurdu : "Otuz sene lazımdır ki sıddıklar yoluna varıp ve gussa derisi üstüne oturasın ve mezbele (hüner, marifet) toprağına yüz süresin, ondan sonra erenler sözünü söyleyebilirsin. Kendini ne oldum sanırsın?"

Bayezid ibadetle meşgul olurken gönlüne ilham oldu : "Ya Bayezid ! Hazinelerim kabul olmuş taatle doludur. Öyle bir nesne getir ki bizim hazinemizde olmasın" Bayezid niyaz etti :

"Bari hüdavenda ! senin hazinende olmayan var mı?"

Huda Teala buyurdu ki:

"Benim katımda sevgili olan miskinın, muhlisin biçareliğidir."

Birgün birkişi gelmiş etrafa bakınıyordu. Bayezid "kimi istersen" dedi. "Bayezid'i isterim" cevabına şeyh buyurdu: "Ben otuz yıldır Bayezid'i isterim, bulamam" Bu söz zünnunu Mısri'ye vasıl olunca:

"Kardeşim Bayezid'i ve cemaatini Allah Celle şanühü yarlıgasın ki, Hak yolunda yok olmuşlar ve kendilerini bitirmişlerdir." Dedi.

Bayezid'e sordular : " Bu mertebeye ne ile eriştin?"

"Çocukluk halimle Bistam'dan çıktım. Ay aydınlığı idi. Halk uyumuştı. Negah bir hazret gördüm. Onsekizbin alem onun katında bir zerre değildi. Bana vecdü halet hasıl oldu . Dedim : "Hüdavenda ! Bu dergah ki ne azametli dergahtır. Niçin böyle halidir. Hafiften cevap geldi: "Bu dergahın haliliği kimse gelmediğinden ötürü değildir, belki biz dilemediğimizdendir. Zira layık olmayanlar ve yunmadıklar bu dergaha giremez."

Kast eyledim ki: cümle halkı dileyeyim. İlla hatırıma geldi ki şefaati makamı iki cihan fahri, sultanil enbiya, Muhammed Mustafa s.a.v nındır Edeb bekledim. Pes hitab işittim ki: "Ya Bayezid ! Sen edeb bekledin, biz dahi senin edebini ve mertebeni yüceltiyoruz. Ta kıyamete değin sana sultanu'l arifin desinler."

Bayezid hazretleri buyurur ki: Kırk yıl hak Teala dergahında zarilik kıldım. Gücüm yettikçe ibadet eyledim. Karşıma perde getirdiler. Yalvardım. Yol verun deyu tazarru ettim. Hafiften hitab işittim.

"Senin arkandaki eski kürk ve su içtiğin bardak sana yol vermez ki bize gelesin. Bardağı kürkü bırak ki sana yol versinler."

Bayezid bardağı kürkü bıraktı. Nida geldi.

"Ya Bayezid ! O yalancı müddeilere de ki Bayezid kırk yıl mücahede çektiğinden gayri son kürkü ve bardağı bırakmayınca yol vermediler. Siz bunca alaik ile ve avarelik içinde nasıl olur da yol bulabilirsiniz?"

Ve nakildir ki, bir gece parmağı üstünde sabaha kadar namaz kıldı. Bir hadim o hali müşahede ediyordu. Bayezid'in iki gözünden kanlı yaş damlardı. Ol mürid taaccübde kalmıştı. Sabahleyin dedi ki:

"Geceki bahşeyişten biz fakirlere de nevale var mıdır?" Şeyh dedi ki:

"Bu gece arşa vardım, gördüm ki, arş aç kurt gibi karnı boş, durağı bitirmiş. Ben "Ey arş ! Allah'ın sende nişanı vardır. (ta ha suresinin 4. Ayetine işaret) İmdi görelim nen var!" dedim . Arş çuşe gelip dedi: "Ya Bayezid ! Benim ne kadar mertebem vardır ki Çalab bende olsun. Bana dahi 'Bayezid'in gönlündedir' derler. Zehi kadir (Allah C.C.) (yuki) gökteki yerdekilerden ister, yerdekiler göktekilerden ister. Yiğitler ihtiyarlardan sorar, ihtiyalar yiğitlerden sorarlar. Bayezid Hz. leri eyder:

"Çünkü kurb makamına erdim. " Dediler ki ne dilersin? Ben:

"Hakkı dilerim dedim Hitab geldi ki : Bayezid'in vücudu baki oldukça dileğe erişmek muhaldir (kendini yok eyle ondan sonra bize gel).

Birgün Bayezid hazretleri giderken yürüdüğü adımların ardınca bir genç takib ederdi. Bayezid sual etti:

"Ne istersin, bu yaptığından muradın nedir?

"Senin gibi olmak senin yolunu tutmak. Bir parça eski kürkün parçasından verirsen ben de kazanırım " dedi. Bayezid hazretleri buyurdu ki: Bayezid'in işlediğini işlemedikçe, Bayezid'in derisine girsen fayda yoktur. Bayezid buyurmuştur: "Yetmişbeş zunnar bilmedim kestim ve bir zunnar kaldı. Ne kadar cehd eyledim, kesemedim. Bu kere zarilik eyledim. Çalab dergahından hitab işittim ki: "Bu senin işin değildir, ancak benim tevfikim, lutfumdur"

Nakildir : Bayezid: "Kendimi dergaha arzettim (yani: senin dergahına ne ile ererler?) dedim. Nida işittim ki:

"Nefisini üç talakla boşa. Andan bize söyle ."

Otuz yıl tamam gönlümü istedim, bulamadım. Çünkü seher vakti erişti, nida işittim : "Bizden ayrık nesne mi dilersin?" Gönülle ne iş biter ki? Bizi kor, gönlü istersin."

Bayezid dedi: "Masiyetten tevbe birdir, taatten bin. Yani ucub gûnahtan beterdir. Arifin kemter derecesi oldur ki, muhabbet odunda yanıp tükene. Bir kere marifet halaveti, kişinin gönlünde , Firdevs içinde bin köşkten efdaldır. Halkın tevbesi gûnahtan, Bayezid'in tevbesi la ilahe

illallah'tan gayrisini demektendir.

Bayezıd dedi: Kul için ne lazım olan kendisini yok bilmektir. Ne ilmine ne amel ve ne zühd bunlarsız olur. Şüphesiz küllüsünü bula ki bu kıssaya ilim gerekir kalem gerekmez. Muhaldır ki, hakkı bilen halkı sever. Hak dostluğu olmazsa Hakkı ariflerin hiç zevki yoktur. Arif ma'rufu görür, alim kendi ilmiyle oturur. Alim ben ne ideyim?, Arif ol neylesin der.

Dedi : Hak sevgisi nişanı üç nesne ile belli olur : Şehavette denize benzer, şefkatte güneşe benzer, Tevazu ve meskenette toprağa benzer.

Heriş mücahede içinde gerek ki ondan Allah'ın fazlı görüle.

Her kim hakkı bildi onun suale ihtiyacı olmadı, herkim Hakkı bilirse arif sözünü de bilir.

Dedi : " Arif oldur ki; hiçbir nesne anın meşrebini bulandırmaya, her keder ana saf ola. Her kim halka ariftir, hakka cahildir. Herkim halka cehildir hakikatte ariftir. Arifin nifakı cahilin ihlasından evladır."

Dedi : "Veli derecelerinin tevafüt üzre olması Hak Tealanın dört adındandır. Her kim ki hazzı ismi zahirden ola zevahire ve acaibe nekeran ola, her kimin hazzı ismi, batından ola . Anın nekeranı envar ve esrar ola. Her kimin hazzı evvel isminden ola, anın işi sebkate içinde ola. Herkimin hazzı ahir isminden ola anın işi müstakbele bağlı ola. Kendine kıymet verip taatini halis gören insan sayılmasa yeridir. Her kimin gönlünde şehvet çok iken öle, la cerem onu lanet kefenine saralar, nedamet yerine defn eyleyeler. Her kim şehvet nefsinin öldüre; la cerem onu rahmet kefenine saralar, selamet yerine defneyleyeler.

Dedi : Hayat ilimde, rahat marifette, zevk zikirde.

Şevk aşıkların dar'ül mülküdür Ol dar'ül mülk içinde bir taht kurmuşlardır. Henüz emel ana ermemiştir.

Dedi: Halkın helaki iki nesnedendir: birisi halka hürmet etmemekten, birisi hakka minnet etmemektendir.

Bayezid hazretlerine sordular : "Kul rızasının kemali nedir?" dedi ki: Eğer Hak Teala kullarına 'layı illiyyine erdirse, beni de esfeli safiline indirse ben razı olam . Ol kullar ki a'layı illiyyine erişti. (emir ve nehiy yolundan çıkma)

Arifin ulu nişanı oldur ki seninle taam yiye, senin haline baka, senden ala geri sata.

Arif oldur ki Hak'tan başka nesne görmez, ondan başka kimseye muvafakat eylemez, kendi sırrını başkasına söylemez.

Has sadırda (La ilahe illallah) vadisini geçmeyince kişi (muhammedun resulullah) vadisine eremez.

Bayezıd Hz. lerine ilham geldi ki: "Ya bayezıd senin senden halasın Muhammed'i sevmek içindir ve ona mutavaat eylemektir. Gözünü onun mubarek toprağıyla sürmeleyesin ve onun sünnetlerine ittiba edip sabiti kadem olasın."

Cenabı Hak'ka tazarru ve niyaz ile Bayezid Hzleri şöylece yalvarırdı. "İlahi ömrünü yetmiş yıldır birçok günahlar ve cehalet içinde zayi edip, yabanda telef ettim. Cümle ayıplarımınla sana dönerim ve zünnarımı keserim. Ve İslam dinine girerim, şehadet kelimesini getiririm. Bundan önce ne işledimse hepsini (Hebai mensur) sayarım. İlahi imdi avf hazzını sen ver, Ma'siyet tozunu sen sil. Bayezid ol haliyle (Allah Allah) çok derdi. Çünkü can nez'ine erdi. Heman dirdiğim pestir.

Ve ilahi! Her vakit seni huzurla anardım. Şimdi uş can veririm. Senin taatinden gafilim. İlahi ! ben gafil isem, sen hazırsın der, ol arı canını Hak'ka ısmarlardı..

Dünyadan nakl ettiği gece Ebu Musa orada hazır değildi. Rüyasında görmüş : Arşı başım üstünde götürüyor, gidiyorum. Uyandım, taaccübde kaldım. Rüyamı tabir için geldim. Şeyh Hazretleri irtihal etmiş. Pek çok halk gelmişlerdi. Cenazenin bir köşesine elim girmedi. Bir türlü çare bulamadım. Nihayet cenazenin altına girdim. Cenazeyi başımda götürüp giderken, nagh şeyh bana avaz verdi ki : "Ya Ebu Musa! Rüyanın tabiri budur. Düşünde gördün idi ki arşı başında götürürdün. O benim.." dedi.

Bu mürid şeyhini düşünde gördü ve sordu:

" Münkir ve nekirden nice geçtin. " Şeyh dedi ki:

"Münkir ve nekir "Rabbin kimdir?" diye sorduklarında ben: "Varın Allah'a sorun Bayezid sizin nendir? deyin. O ne derse Bayezid oldur" dedim. O "Bayezid kulumdur? Demeyince, benim binkere "Rabbım O'dur" dediğimin faidesi yoktur"

Bir ulu dahi Bayezid'i düşünde gördü ve sordu : "Allah sizinle ne kıldı" Bayezid dedi: "Allah'ım bana sordu (Ya Bayezid bana ne getirdin?)"

"Ya Rabbi nesne getirmedim, şirk te getirmedim". Cenab-ı Hak buyurdu:

"Süt içtiğin gece şirk etmedin mi?"

Şeyh dedi ki:

"Meğer bir gece süt içtim de karnım ağrımıştı. Nagh dilime geldi ki: keşki süt içmeye idim. Karnım ağrımazdı. Hak Telal Hazretleri (Karnının ağrıdığını benden değil süttten bildin) buyurdu.

Nakildir ki : Bayezid Hz. lerini kabre koydular Ahmed Hazruya Hz. lerinin hatunu Velidda, Bayezidin dervişlerinden idi. Dedi ki: "Birgün kabe'de tavaf kılardım. Bir saat fikre vardım ve uyudum. Rüyamda beni göge çıkardılar. Arşı rahmanın altını gördüm. Orada bir yazı vardı ki, eni ve uzunluğu görünmezdi. O yazı ve sahra içi hep gül ve reyhan ve değme bir yaprakta 'Bayezid veliyullah' diye yazılmıştı.

Hazreti Şeyh Abdullah ibni Mubarek (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Abdullah ibni Mubarek Hz.lerine Şehinşahı Ulema derlerdi. İlim ve şecaat, hüner ve sehavet içinde naziri yok idi. Tasnifleri meşhurdur. Tevbesinin sebebi: Bir avrata aşık idi. Kışın soğuk bir

gecede maşukasının evinin diyarı altında durdu. Maşuka da divar üstüne çıkmıştı. Biribirine karşı hayran olup durdular. Müezzin sabah ezanını okurken, Abdullah yatsı ezanıdır sanıyordu. Gün doğmaya başlayınca bildi ki aşka gark olmuştu. Maşukası dedi ki:
"Ey mubarek oğlu! Utanmaz mısın ki bütün gece nefsin için ayakta durursun. Eğer imama uymuş olaydın, imam da namaz içinde kuranı uzataydı melul olurdun. Abdullah bu sözü işitince içine ateş düştü. Derhal tevbe eyledi. İlim ve kuranla meşgul oldu. Bir mertebeye erişti ki, birgün anasının evinde uyurken anası geldi, gördü ki kim bir yılan bir nergis dalını ağzında tutmuş, Abdullah'ın sineklerini kovalıyordu.

Abdullah Merv şehrinden Bağdad'a geldi. Bir eyere indi. Atını salıverdi. Namaza durdu. At gayet pahalı değerde olduğu halde bıraktı gitti.

Bir yıl hacca gidip Hacdan fariğ oldu. Uykusu geldi. Rüyasında gökten iki melek indiğini gördü. Birbirleriyle : Bu yıl hacda üçyüz bin kişi vardı. Fakat hiçbirinin haccı kabul olmadı, diye konuşuyorlardı. Abdullah uyku halinde : "Bu kadar uzak yerlerden gelen bunca kimselerin emekleri zayi mi oldu?" Dediler:

"Şam içinde bir eskici vardı ona Ali bin El-Muvaffak derler, bu yıl hacca gelecekti gelememi. Fakat mücerret niyetiyle haccı kabul olundu. Ve cümle hacıları da ona başışladılar." Abdullah anlatıyor. Uyandıktan sonra "Bu zatı gidip göreyim" dedim. Şama gelip aradım, buldum.

"Adın nedir?" dedim.

"Ali bin El-Muvaffak'tır " dedi. İşini sordum. "Eskiciyim" dedi. Rüyamı söyleyince, Ali bin el Muvaffak nara vurdu. Düştü. Bayıldı. Akli başından gitti. Kendine geldiği zaman:

"Bu ne haldir?" diye sordum. Dedi ki:

Ya şeyh, üç yıldır hacca niyet ederim. Paramın kifayetsizliğinden gidemedim. Bu sene 500 akçeye iblağ ettim. Hareket edeceğim sırada komşudan bir et kokusunu duyan ve hamile olan refikam çocuğu düşürmesin diye, bana biraz olsun istemem için ısrar etti. Gittim. Eti pişiren evden biraz taleb ettim. Vermediler. Esbabını izah eden zat, üç gündür çocuklarının aç olduğundan bahsile, ölmüş bir eşek etinden kestiği ve alıp getirdiği, çömlekte kaynayan etin bu olduğunu anlattı.

"Zaruret halinde biz yiyeceğiz, fakat size haramdır nasıl vereyim ki" dedi ve ağladı.. Çıkardım 500 akçeyi sadaka verdim. Bu yıl benim haccım bu olsun dedim.

Nakildir : Abdullah'ın bir kulu vardı. Efendisine hergün bir akça verecekti. Birisi : "Senin kulun hergece kabir açar, kefen soyar" haberini verince Abdullah gece olunca ardına düştü, gözetledi. Kulu bir kabir açtı, içine girdi. Bir zaman içinden çıkmadı. Abdullah yanına gitti. Gördü ki bir mihrab var. Ol kul bir palas giymiş yüzünü secdeye koymuş. Öyle görünce Abdullah da ağladı ve geri dönüp evine geldi. Namazla meşgul oldu. Sonra gene geri geldi. Gördü ki kim kul namaz kılıyor. Sabah yaklaşmıştı. Diyordu ki:

"İlahi! Ol mecazi efendim benden nesne diler. Müflisler sermayesi sensin ve benim hacetimi sen bilirsin".. Derhal gök yüzünden bir nur indi. Ol nur içinde bir kıvılcık altın geldi, kulun başına düştü. Abdullah görünce takatı kalmadı. İleri vardı, kulunu kucakladı ve gözünden öptü. Kul hocasını görünce kaygılı oldu. Hakka niyaz eyledi:

İlahi Çün benim pendimi yırttın, zarımı aşıkare eyledin artık dünyada rahatım kalmadı.. İzzetin

ve Celalin hakkı için canımı al dedi. Derhal düştü, can verdi. Abdullah mutehayyir oldu. Dostlarına haber verdi ve kulunu kendi eliyle yıkayıp namazını kıldı.

Abdullah dedi: Her kimde edeb yoktur sünnetten mahrum olur. Herkim sünnet beklemez, farizadan mahrum olur. Her kim fariza beklemezse marifetten mahrum olur. He kim marifetten mahrum olur, tevhidden mahrum olur. Her kim tevhidden mahrum oldu, kafir oldu...

Hazreti Şeyh Süfyani Sevri(Kaddesallahü sırrahul aziz)

Hz şeyh Süfyani sevri kaddesallhu sırrahu, meşayihin kibarından olup, halifeliğı kabul etmedi. Ulumu zahir ve batın içinde naziri yoktu..

Birgün mescide evvela sol ayağını basıp girdi. Bir avaz işitti:

"Ya Sevr! Niçin sağ ayağını basıp girmezsin!" Süfyani Sevri ol avazı işitince düştü, bayıldı. Aklı başına gelince eliyle sakalına yapışıp, yüzüne birkaç şamar vurdu. Bir sünneti terk edip edepsizlik etmele adını sığır koydular. Daha ziyade edepsizlik edersen kıyas eyle ki ne derler. (Sevr erkek sığır, öküz demektir)

Birgün ayağını ekin içine bastı. Avaz geldi:

"Ya Sevr! Kaçan kim kula Hak'tan inayet erişse onu ayağını ve cemi endamını yaramaz işlerden saklaya."

Süfyani Sevri tamam yirmi yıl gece uykusu uyumadı. Birgün halife mescide namaz kılıyordu.

Eliyle sakalını karıştırıp oynardı. Süfyan dedi ki:

"Bu kıldığın namaz değildir. Yarın kıyamet gününde yüzüne vururlar." Halifeye de bu söz güç geldi. Saraya gelince "Süfyani getirin hakkından geleyim" dedi, adam gönderdi. Süfyan o vakit yatıyordu. "Uyandırın onunla sözümüz vardır" dediler. Süfyan uyanık idi.

"Ne ahvaldir?" diye sordu. Haikayet edildi:

"Halife seni istemiş." Gözlerinden yaş aktı ve dedi:

"Bari Hüdavenda! Halifeyi sana havale ettim". Bu söz ağzından çıktığı saat halife tahtı üstünde otururdu. Bir zelzele oldu ve cemi kavmini helak eyledi. Süfyanın yanındaki iki bir taaccüb eylediler:

"Duanın böyle tez müstacab olduğunu gördüğümüz yoktu" dediler.: Süfyan:

"Bizim de bu dergaha yüz suyu döktüğümüz yoktu" dedi. Sonra gelen halife tahta oturdu. Süfyan Hazretlerine gayet muhib ve mutekid idi. Süfyan Hz.leri hasta oldu. Halifenin gayet sadık hristiyan bir tabibi vardı. Süfyanı tedaviye gönderdi. İdrarını şişeye alıp baktı. Başını salladı, ağladı. Bu serverin Allah Teala korkusundan ciğeri pare pare olmuş dedi. Filhal zünnarını kesip Müslüman oldu. Halife:

"Biz sandık ki hekimi hastaya gönderdik, Meğer biz hastayı Hekime göndermişiz." Dedi.

Süfyan'ın gençlik halinde beli bükülmüştü. "Bu nedendir? Senin akranların hep dinçtir. Senin böyle zayıf kaldığın sebebini izah et" dediler. Süfyan:

"Gayet alim bir üstadım var idi. Ben ondan talimi ilim ederdim. Bu zata ölüm hali geldi. Ben

başucunda oturdum. Nagah gözünü açtı. Bana bakıp dedi ki: "Ey Süfyan! Görür müsün ki bana ne ederler? Elli yıldır halka ders gösteririm. Ve halkı doğru yola kayırırım. İmdi işbu vakit seni bana gerekmez derler" dedi. Nice kim iman telkin eyledim, getirmedi. Dünyadan imansız gitti. İmdi bir kişi bunu böyle görünce beli iki bükülmez mi?" dedi.

Süfyan'a biri hediye getirdi. Kabul etmedi.

"Niçin kabul etmedin?" dedi. Söyledi:

"Senin kardeşin benden hadis okur. Korkarım ki senin malından ötürü ona meylim olur" dedi.

Süfyan birgün ekmek yerken bir lokma kendi ısıtır, bir de köpeğe verirdi.. Dediler:

"Niçin çocuklarınla beraber yemezsin, köpeğe verirsin?"

"Köpek uyumaz beni saklar, Eğer avrata ve oğlana verirsem beni taatten alıkor." Dedi.

Ve der idi ki: Her kim ihlas ile bir amel işler de ve sonra o amelle öğünerek, ben şunun gibi amel eyledim dese; kabul olmuş o amel iyilik divanından silinir, riya divanına yazılır.

Süfyan der idi ki: "Dört haslet kafirlik getirir. Bir kişiyi görmeden gıybetini eylemek. Zira kişinin ayıbını söylemek gıybetini söylemektir, gabya hükümdür. Gayba hüküm de küfürdür.

Müslümanların malına hased eylemek, Allah'ın verdiğini reva görmemektir. Herkim Allah'ın verdiğini reva görmezse kafirdir. Haram mal devşirmek, kıyamet hesabına inanmamaktır. Her kim kıyamet hesabına inanmazsa kafirdir. Günahım çoktur deyu, Hak rahmetinden ümid kesmek. Hak rahmetinden çok görmüş olur. Bu da küfürdür."

Süfyan ömründe abdestsiz yürümedi.

Dünyadan göçünce şu nidayı işittiler: "Hak teala'nın Salih ve perhizkar kulu öldü". Büyük bir zat onu rüyada gördü. Ve sonra:

"Bu mertebeyi nerede buldun?"

"Verada buldum".

Hazreti Şeyh Şekik Belhi (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Hız. Ebu Ali Şekik kaddesallahu ruhahul aziz cemi ömrünü tevekkül içinde geçirdi. Hatemi Esam

Hız. lerinin üstadı idi. Şeyh İbrahim Edhem tarikini tutardı. Derdi ki:

"Bin yedi üstada şakirdlik eyledim. Kırk deve yükü kitab okudum. İlla, Allah'ın yolunu dört nesnede buldum : Bir, rızık için emin olmak, iki. Her işte ihlaslı olmak, üç, şeytana düşman olmak, dört, ölümü yakın bilip, tedarikli bulunmak.

Şekik birgün semerkent'te vaaz ederdi:

"Ey kavm! Ölü iseniz kabre, deli iseniz tımarhaneye, çocuk iseniz mektebe gidin. Eğer kul iseniz kulluk şartlarını yerine getirin."

Bir kişi dedi ki:

"Ey Şekik! Halk senin, Müslümanların emeğini yediğini söyler, ayıplar. İmdi gel ben sana kendi malımdan nafaka vereyim" dedi. Şekik buyurdu:

"Eğer senin beş aybın yoksa dediklerini yapayım dedi. 1- Hazinesinin eksilmesi, 2- Malının hırsız

tarafından alınması, 3- Pişman olman, 4- Ben de bir ayıp görünce tayin ettiğin nafakayı kesmen, 5- Ölürsen benim azıksız kalmam. İmdi benim efendim vardır ki cümle ayıplardan ve noksanlardan beridir. Onu bırakıp sana niçin boyun bükeyim? Ve benim yediğim Onun (Rabbimin) rızıkıdır, kimsenin emeği değildir. Eğer benim rabbim Müslümanların gönlüne getirmese bana kim sadaka verir. Benim Razıkım Hak'tır. Şükrüm ve minnetim Allah'adır." Dedi.

Şekik hicaza vardı. İbrahim Edhem'e vardı. Dedi ki:

"Ya Edhem oğlu! Birlik nice dir?" İbrahim eyitti;

"Elime nesne girerse yerim, eğer girmezse sabr ederim." Şekik eyitti:

"Bizim Belh itleri de senin ettiğini ederler" İbrahim sordu:

"Siz nasıl edersiniz?" Şekik buyurdu: "Benim elime girerse isar ederim. Girmezse şükr ederim." İbrahim kalktı, Şekik'i öptü "Üstadım sensin" dedi.

Hazreti imamı Ebu Hanife Kufi (Kaddesallahü sırrahul aziz)

Ol çerağı şem'i millet, ol şem'i din ü devlet, ol dumanlı hadaiki din, ol ummanı cevahiri yakın, ol arif ü alim ü sofî, ol imamı cihan, Ebu Hanifei Küfi rahmetullahi aleyh, ol kişinin sanatı kim cümle dillerde anılmış ola ve cümle içinde kabul olmuş ola ve ferîştehler içinde mahbub ve sevgili ola, onun vasfını ben nice edebilirim. O'nun riyazet ve mücahededesinin ve halvetlerinin nihayeti yoktur. Usulü tarikat ve furüü şeriat içinde yüce mertebeye oturdu. Çok meşayih görmüş ve Caferi Sadık ile üstadı ilim içinde hammad ü fadl idi. (Yani çok hamd eder idi)

İbrahim Edhem, Bîşri Hafî, Davud ü Tai onun yaranı idi.

Nakildir ki: Bir gün Hz. Peygamber Sav. in ravzasına gelip selam verdi. (Ve aleykümselam ya İmamel müslimin) avazını işitti. Uzlete heves eyledi ve halvete girdi ve halktan ayrıldı ve aba giydi.

Bir gece düşünde gördü ki: Peygamber'in sünnetinden sevdiklerini devşirip, bir bir seçerdi. Bu heybette uyandı. İbni Sirin şakirtlerine bu düşün tabirini sordu. Dediler ki: ilim ve amel içinde Peygamber'in sünnetlerini beklemek içinde ulu mertebeye eresin.

Nakildir ki: Birkez daha Peygamber s.a.v.i düşünde gördü. Hz Peygamber buyurdu:

"Ya Ebu Hanife! Sen benim ümmetimin salahı için verildin. İmdi uzlet etme aşikare yürü."

Nakildir: Bağdat Halifesi Mansur kadı olması için son derece gayret gösterdiği halde mazereti meşrua göstererek kabul etmedi.

Nakildir: Ebu Hanife şakirdi vefat ettiği gün hava çok sıcak idi. Namazını edaya geldi. Borç verdiği bir zatın duvarı gölgesinde, riba olur haramdır diye oturmadı.

Nakildir. Ebu Hanife geceleri üçyüz rekat namaz kılardı. Birgün yoldan geçen bir kadın:

"Bu kişi beşyüz rekat namaz kılar dediği için, kadın yalancı olmasın diye beşyüz rekat namaz kılmaya başladı.

Başka bir gün bir şakird çocuk: işbu geçen kişi geceleri bin rekat namaz kılar dediği için her gece

bin rekat namaz kılarđı.

Bir şakirt dedi ki:

Halk senin için hergece uyumaz dediler. Ebu Hanife:

"Artık gecelerde uyumayayım" dedi.

"Niçin?" dediler.

"Halk yalancı olmasın" dedi. Ondan sonra tamam otuz yıl uyumadı. Sabah namazını yatsı

abdestiyle kılarđı. İki dizi, deve dizine dönmüştü. Ebu Hanife zengin bir kişiye tevazu eyledi.

Sonra pişman olup onun kefareti olsun diye bin kere kuranı hatmeyledi. Herhangi bir meselede müşkili olursa kırk kere hatmeder, o mesele ona keşf olurdu.

Ebu Hanife'nin gayet güzel bir şakirdi vardı. Birgün ders esnasında gözü tesadüf ettiğinden, bir daha yüzüne bakmadı. Ders verirken perde arkasından söylerdi. İsmi Mehmed bin Hasan olan bu gencin sakalı çıkıncaya kadar bu böyle devam etti.

Davud ü Tai Hazretleri: 20 yıl Ebu Hanife Hazretlerine şakirtlik ettim, birgün ayağınđı uzattığını görmedim. Birgün halvet içinde dedim ki:

"Ya imamel müslimin! Burası halvettir. Ayağınđı düzeltip rahat olsan n'ola "dedim. Eyitti (Edep Allah Tela için makbuldur.)

Nakildir ki: Hz Ebu Hanife hamama girdi. Gördü ki birisi fotasız oturur. Gözünü yumdu. O kişi dedi ki: "Ya imam gözünün nurunu ne zamandan beridir aldılar?"

"Senin perdeni ve hayanı aldıkları zaman" dedi.

Ebu Hanife kaldırımđan giderken karşıdan bir öküz geliyordu. Ebu Hanife yoldan saptı. Dediler ki:

"Ya imam bu perhiz nedendir?"

"Benim aklım var, onun boynuzu" dedi.

Birgün imam ırmak kenarında oturup zerre miktarı necaseti yıkarken dediler ki:

"Ya imam! Necaset dirhem miktarı olmazsa namaz bozulmaz.. Cevaben buyurdular ki:

"O fetva, bu takvadır."

Halife rüyasında Azrail'i gördü. "Benim ömrümden ne kaldı?" Melekül mevt beş parmağıyla işaret eyledi Halife uyandı. Çok merak içinde olup Alimlere sordu ise de kimse cevap veremedi. Ebu Hanife'yi çağırıp sordu. Ebu Hanife eyitti:

"O beş parmağıyla işaret eylediğđ muğayyebatı hamsedir (beş bilinmeyen) ki Allah'dan başka onu kimse bilmez. Surei Lokmanın son ayetini okudu: " 1- Kıyametin ne zaman kopacağınđı, 2- Ne vakit yağmur yağacağınđı, 3- Ana karnındaki çocuğın kız mı erkek mi olduğunu, 4- Adem oğlunun başına ne iş geleceğini, 5- Bir kimsenin nerede ve ne zaman öleceğini kimse bilmez."

İmamı Azam Hz lerinin büyük babası, küçük yaşında iken, muhterem pederleri Sabit'i Hz İmam Ali Keremallhu veche huzuruna çıkararak zürriyeti hakkında hayır dualarına mazhar kılmışlardır. Esasen Hz Peygamber Efendimiz s.a.v. 'den dahi imamı azamın geleceğine dair

ahadisi şerifemevruddur. Şu iki hadise şerif onlardandır.

Adem benimle fahr ederdi. Ben ise ümmetimden bir zat ile fahr ederim ki ismi Numan, Enbiyayı izam aleyhimüssalatü vesselam hazaratı benimle iftihar ederlerdi. Ben ise Ebu Hanife ile iftihar ederim Onu seven beni sevmiş olur, Ona buğzeden bana buğzetmiş olur.

İşte bu Hz. imam ilmi fıkhnın vazıdır. (İttikanı ahkamda mümtaz, cevdeti kariha vekuvveti r'ey ile şerefraz, kesreti marifet, kesreti marifet, kitabı sünnet, sıhhati r'ey ü ru'yet ve daha pek çok fadail ile muttasifolduğunu ekabiri ulema teslim ederek, (İmamı Azam) unvanıyla anılır. Birçok eserlerinden sarfı nazar, en büyük eseri hukuku islamiyyeyi cami, otuz cilt olan İmamı Ebu Yusuf ve Muhammed tarafından zabt ve tahrir olunan Mebsut ismindeki eseri celilidir ki mükerreratıyla beraber verdiği fetva altmışdörtbindir.

Hz İmamı Azam hiç arasını kesmeksizin otuz sene oruç tutmuş, ve yatsı abdestiyle sabah namazını kılmış, bütün Ramazanı şeriflerde altmışar hatim, ömrü boyunca yedibin hatim yapmıştır. Ellibeş haccı vardır. Son haclarında Kabei muazzamaya gelip iki rekatte bir hatim tamamlayıp namazdan sonra münacatında, arzu tazarru edince Canibi Beytten:

"Ya Ebu Hanife! Bizi kemali marifet ile bildin, ve güzel eyledin, biz azimüşan seni senin mezhebinde, hizmet ve marifette sana tabi olanları marifet ettik" diye sadayı beşaret işiterek, gayet mesrur ve müsterih avdet etmişlerdir.

İmamı Azam Hz leri buyurmuşlardır ki:

"Cenabı Rabbi izzeti rüyada doksan dokuz defa gördüm. Yüzüncü defa yine gördüğümde,

"halkın yevmi kıyamette azabtan kurtulması ne ile kabil olacaktır?" Niyazıma "Bir kimse akşam ve sabah işbu tesbihi okursa necat bulur" diye fermanı ehadiyyet şeref sadır oldu. Arzu eden (Bu tesbih mutludur) arar bulur.

İmamı azam Ebu Hanife, şemsül eimme, Numan bin Sabit el Küfi hicreti seniyyenin 80. Yılında doğup 150 tarihinde Bağdada azimi darı cihan olmuştur.

Hazreti imam Şafii(Kaddesallahü sırrahul aziz)

Ol sultanı şeriat ve tarikat, ol burhanı hakikat ve marifet, ol müftil esrarı ilahi, mühbiti envarınamütanahi, ol ibniammi nebi, Hz İmamı Şafii kaddesallahu ruhahul aziz. Onun kemalatı, fadaili, riyazati hadden taşradır. Nübüvvet ağacının bir budağıdır. Feraset, mürüvvet, fütüvvet ve sahavette binazirdir. Onüç yıl Haremi Şerif içinde oturmuştu. Ve ava ederdi: "Dilediğinizi bana sorun" derdi. 15 yaşında fetva verirdi. Ahmed bin Hanbel ki cihanın imamı idi, üçbin hadis ezberlemişti, bu derece ilmi fazlıyla imamı Şafii'ye şakird oldu. Niceler derdi ki:

"Ahmed bin Hanbel ak sakalıyla geldi bir oğlana şakird oldu. Ahmed bin Hanbel dedi ki:

"Ben ne ki ezberledimse anın manasını Şafii'den öğrendim. Fıkıh kapısı halk üzere bağlı idi. Hak Teala Şafii'yi kapıyı açsın diye verdi" dedi.

Ve dahi Hz Peygamber s.a.v buyurdu ki:

"Dinimi yenileye ve şer'imi taze kıla"

Evvelki yüzyıl içinde Ömer bin Abdül Aziz, ikinci yüzyıl içinde Şafii geldi. Bilal-i Havas der ki:

"Ben Hz. Peygamberden sordum. "Şafi hakkında ne dersin?" sualine:

"Şafi kutuplardandır" buyurdu.

Çocukluğu zamanında Hz. Şafi düğün, derneğe gitmez, daima bir köşede oturup fikirle meşgul olur ve çok zaman Salimi Rai sohbetinde olurdu.

Nakildir ki: İmam Şafi buyurur:

"Bir gece Peygamber efendimizi rüyamda gördüm. Bana emri risaletpenahileri şöyle oldu:

"Sen kimsin?" Ben dedim:

"Ya Resulullah! Senin bölüğündenim."

"İleri gel" dedi Vardım.

"Ağzını aç" dedi. Açtım; ağzıma mubarek dili üzerindeki ıslaklıktan bir miktar nakletti, şöyle ki ağzımın içi dopdolu oldu.

"Var imdi işin tamamdır" dedi. Ve hem ol saat; Ali K.v. Hazretlerini gördüm ki, parmağıma bir yüzük geçirdi, Ve dedi.

"Peygamber ilmi ve benim ilmim sana kutlu olsun" dedi.

Nakildir ki: Şafii henüz altı yaşında idi: Annesi Haşimiye kabilesinden Zahide idi. Herkes emanetini onun katına bırakır idi. Birgün iki kişi geldi. Bohça ile elbise bıraktılar ve dediler.

"Her ikimiz birlikte geldiğimiz takdirde verirsiniz. Bir kişiye vermeyiniz. Şartı unutup, bunlardan yalnız gelen diğer birisine bohçayı teslim etti. Bilahara gelen diğer birisi emanetin arkadaşına verilmesini kadıya şikayet etti. Bu sebepten hapse mahkum oldu. Mektepten gelen Şafii Hz. leri annesini aramaya gitti. Mes'eleyi öğrendi. Alacaklı adama dedi ki:

"Arkadaşını getir, bohçayı şartımız üzere teslim edelim" dedi. Bu karara Kadı da memnun oldu. Anasını hapisten çıkardı.

Şafi talimi için Malik Dinar'a gitti. Malik yetmiş yaşında, Şafi çocuk idi. Üstadının kapısında otururdu, müşkül bir mesele olursa önce Şafii'ye sorarlar, cevabını verdiği zaman: "Üstadıma da sorun" derdi. Üstadına da sorulunca "Şafii'nin verdiği cevap gibidir " deyip iftihar ederdi.

Birgün Halife, ailesi Zübeyde hanımla otururken, Zübeyde Halifeye:

"Sen cennetlik misin, cehennemlik misin" dedi. Halife: "eğer cennetlik değilsem benden boş ol" dedi. Halifenin canına od düştü. Çünkü Zübeyde Hatunu çok severdi. Halk, ulema cevaptan aciz olduğu için taaccüb ettiler. Bağdad Şehrinde saraya toplandıklarının yedinci günü Şafii geldi.

Çocuk olduğu halde cevap vereceğini söyledi mutemayyir kaldılar. Halifeye dedi ki:

"Ben mi sana muhtacım, sen mi bana muhtaçsın? " Halife: "Alem içinde ben sana muhtacım" dedi.

"Sen bana muhtaç isen aşağı in tahtı bana ver" dedi. Halife tahttan inip karşıda oturdu. Şafi tahta geçip halifeye:

"Sana bir nesne soracağım, doğrusunu söyle, hiç sen masiyete kasd eyleyip, Allah korkusundan o masiyeti terk eylediğin oldu mu?" dedi. Halife cevaben:

"Gençliğimde bir avretle başım hoş oldu. Halvette buldum. Allah korkusundan ol masiyeti terk eyledim, Avreti salıverdim". Şafii:

"Gerçek misin?" Halife:

"Vallahi böyledir." Dedi. Şafii:

"Ben hükmederim ki senin avretin boş değildir ve hem sen cennetliksin" dedi. Ol alimler hep feryad ettiler:

"Sen bu meseleye ne delil ile hüküm edersin?" dediler.

"Şu ayetle hüküm ederim" dedi (surei Naziat 40, 41) "Her kim Allah'dan korkup nefsinin heva ve menelerine anın yeri cennettir: İmdi halife cennetliktir ve Zübeyde Hatun boş değildir." Dedi. Oradaki alimler yüzlerini Şafii'nin ayağına sürdüler. : "Bu tıfl iken böyledir, yiğitlik ve kocalığında ne olacak" dediler.

Halife, Şafii'yi gayet hoş tuttu. Onbin kızıl altın verdi. O da hep dervişlere dağıttı. Ondan sonra mertebesi yükseldi.

Birgün çeribaşının katına vardı. Pişman oldu. Onun kefareti olsun diye kırk gece uyumadı. Sabaha kadar namaz kıldı.

Nakildir ki: Gençliği halinde Mekke'de mücavir olduğu zaman bir gece ay aydınlığında mum yandığı halde aya karşı kitap mütalea ederdi. Dediler ki:

"Mum yanarken niçin aya karşı oturur, mütalea edersin." Cevaben:

"Ol mum kabe için yanar mütalea için yanmaz " dedi.

Nakildir ki: Bir köy satın almak için onbin kızıl altın ile, bir gün Safa'dan Mekke'ye geldi. Kabe kurbunda çadır kurdu. Altınları önüne döktü. Gelen yoksullara birer avuç vererek bir akça kalmamak üzere hepsini dağıttı.

Nakildir ki: her yıl Rum'dan Hatunu Reşid'e haraç gelirdi. Bir yıl göndermediler ve dediler ki: "Bizim de alimlerimiz var. Müslüman alimleriyle muhasebe etsinler Eğer Müslüman alimleri yenerse bu haracı veririz. Bizimkiler yenerse biz onlardan isteriz. Bahsa 400 ruhban geldi. Halife imam Şafii'yi de çağırttı ve meseleyi anlattı. İmam Şafii:

"Dicle ırmağı yanında oturalım" dedi. Bağdad halkı ile cemi ulema ve imamlar ve Halife geldi. Oturdular. Şafii Hz leri de bir aba giymiş olduğu halde geldi. Seccadesini dicle ırmağı üstüne döşedi. Ve geçip üstüne oturdu. "Kim benimle muhasebe edecekse gelsin" dedi. 400 rahip Şafii'den bu kerameti görünce birden imana geldiler. Sıdk ile Müslüman oldular. Kayseri Rumâ haber gönderdi. O da: "Şükür ki o su üstüne oturan kişi buraya gelmedi. Yoksa buradakilerin cümlesi Müslüman olurlardı " dedi.

Nakildir ki: Şafii bir vakitte gaflet etti. Şehirden şehre ne mescid, ne hangah kodu, aradı. Bir yoldan geçerken bir sofiden işitti ki: "Vakit azizdir, onu zayi etmekten sakın, kolaylıkla ele geçmez" dedi. Şafii: "vaktimi geri buldum" dedi "Cümle alimin ilmini okudum, illa sofular ilmi benim ilminden fazla geldi" dedi.

Nakildir ki: Şafii bir gece rüyasında Adem peygamber ölmüş, halk onun cenazesini götürüp namaz kıldıklarını gördü ve uyandı. Bu rüyayı tabirciye sordu. Tabirci:

"Ademden murad ilimdir, nitekim Kuran'ı Kerim, Sure-i Bakaranın 31. Ayetindeki bu husus buyrulur: Bir ulu kişi dünyadan gidecek" dedi. Şafii hazretleri onu kendine yordu. Üç gün

geçmeden vücudu şerifi Hakka ulaştı.

Yıkanmasını vasiyet ettiği kişiyi çağırdılar. Geldi Şafii'nin yetmişbin kızıl altın borcu varmış, hepsini ödedi.

"Benim yıkamaklığım budur, onun vasiyetinden muradı şerifi budur" dedi.

Hz Rebi bin Süleyman der. Ben Şafii Hazretlerini düşümde gördüm. Ve sordum ki:

"Allah Teala sana ne eyledi?"

"Hak Tela beni altın tahta geçirdi. Üstüme cevahir, inci saçtı ve buyurdu ki: "Her kim seni severse Kıyamet gününde yarlıgayı ve sana komşu edeyim" dedi.

Vefatı H. 204 Rahmetullah ve Radiyallahu Teala anh.

Hazreti imamı Hanbeli (Kuddise sırruhu)

İmam Hanbel r.a., vera, takva, riyazet ve keramet içinde acaib hallere sahipti ve duası müstecabtı. Zünnunu Mısri ve Bişri Hafi, Marufi Kerhi ve Sırrı Sakati (Kaddesallahu ervahüm) ile sohbet ederdi.

Ahmet Hanbeliyi tutup Halife önüne getirdiler.

"Kuran mahluktur de" dediler. Halife sarayının önünde bir çavuş duruyordu.

"Ya imam korkma! Hakkı koyup batıl söyleme, ben bir kere uğruluk ettim. Beni sopa ile dövdüler. Haksız olduğum halde ikrar eylemedim. Sen ise haktasın ne korkarsın?" dedi. Onun sözü Ahmed'e kuvvet olmuştu. İçeri koydular. Kocalmış ve riyazetten zayıf olmuştu. Elini ardına bağlamışlar, kamçı ile vururlar "kuran mahluktur de" derlerdi. Nagah Ahmed'in iç donu çözüldü. Gaybdan bir el çıkıp Ahmed'in donunu bağladı. Ol kerameti görünce Ahmed'i salıverdiler.

Nakildir ki: Bir gencin anası kötürüm oldu. Oğluna dedi ki: "Benim senden hoşnud olmamı istersen git imam Ahmed'e yalvar, benim için dua kılsın da ben hoş olayım" dedi. Yiğit kalkıp Ahmed Hanbel'in kapısına geldi. Ahmed:

"Kimdir?" dedi. "Hacetim vardır" dediyse de Ahmed kapıyı açmadı "hacatını Allah bitirsin" dedi. Ol yiğit anası katına geldiği zaman anasının kötürümlüğünü gitmiş gördü.

İmamı Hanbel birgün bir ırmaktan abdest alıyordu. Bir kişi de yukarısında alıyordu. Ahmed'i görünce ol kişi oradan kalkıp, aşağı yanına geçti. Bunun gibi kişinin yukarısından abdest almak edebe muhaliftir" dedi. Vakta ki bu zat ahrete gitti. Rüyada görüp sordular:

"Allah Teala sana ne eyledi?"

"İmamı Ahmed'e eylerdiğim bir hurmet yüzünden rahmet eyledi ve yarlıgadı" dedi.

Nakildir: Ahmed der:

Bir kez hacca giderdim. Bir yerde bir arap gördüm. Yol sormak için yanına gittim. Bir parça da ekmek verdim. Bana dedi ki:

"Ey Ahmed, Kabeye gidersin, Kabe sahibinin verdiği rızka razı değil misin ki ekmek götürürsün. Bu sözü işitince içime gayret odu düştü. Fikre daldım. Bana dedi ki:

"Ya Ahmed niçin fikre düşersin, Allah'ın her bucaktan öyle kulları vardır ki bir kez nazar kılsalar dağlar hep altın olur."

Baktım gördüm ki dağlar ve yerler hep kıpkızıl altın olmuş. Ben ol heybet içinde iken hafiften bir avaz işittim:

"Ol gördüğün öyle bir kuldur ki, eğer dilerse onun için göğü yer, yeri gök ederim. Onu sana gösterdim, bir daha görecekt değilsin" dedi. O anda o ademe baktım göremedim.

Ahmed'in bir kere duvarı yıkılmış idi. Şakirdlerinden birinin komşu duvarından biraz toprak alıp çamura kattığını gördüğünden Ahmed o şakirdini:

"Bana yaramazsın" diye katından kovdu, duvarı ayrı çamurdan yaptı.

Ahmed bin Hanbel' e sordular.

"Tevekkül nedir?"

"Allah'ı bilmek ve Rezzaklığına itimat edip inanmaktır" dedi.

"Rıza nedir" Dedi ki:

"Kendinin bütün işlerini Hak'ka ısmarlayıp hayır, şer ne gelirse razı ola."

"Muhabbet nedir?" dediler:

"Bunu Bişri Hafî'ye sorun, buna cevap veremem. O diridir ondan utanırım". Dedi.

"Zühd nedir" dediler:

"Üç türdür, evvel haramı terk eylemek, bu avam zühdü. İkincisi helalin de çoğunu terkeylemektir, bu hasların. Üçüncüsü nesneleri terkeylemek ki seni Allah'dan alıkor; bu da ariflerin zühdüdür.

Ahmed bin Hanbel halk canını Hakka ısmarladı. Cenazesi götürülürken havadan kuşlar gelirler, kendilerini ol cenazeye vururlardı. O gün kırk Yahudi ve ateşperest zünnarlarını kesip Müslüman oldular.

Muhammed bin Cerir Hazretleri der ki:

Bir gece düşümde Hazreti gördüm. Hızlı giderdi. Bu ne gitmektir dedim, uçmağa giderim dedi. Allah Teala sana ne eyledi dedim? Rabbim beni yarlıladı. Başıma taç, ayağıma altın nalın giydirdi ve buyurdu ki: "ya Ahmed bu onun içindir ki Kur'ana mahluk demedin." . Vefatı 241.

Hazreti Davudu Tai (Kuddise sırruhu)

Ol alemi tarikat, Arifi hakikat, merdi hüdayı hazret Davudu-Tai R.A. velilerden idi ve seyyidül kavm idi. Tasavvufda, kemalde ve Ulum içinde eksiksiz idi. Hassatan fakir içinde yegane idi... Yirmi yıl Ebu Hanife'ye şakirdlik eylemiş, Fudail ve İbrahim Edhem Hz.lerini görmüş idi. Habibi Rai'nin Şeyhi idi ve gençliği halinde de içi korkulu idi. Halka hiç karışmazdı. Tövbesinin sebebi bu idi ki: birgün giderken şöyle bir söz işitti: " **dünya fena, ahiret beka evidir**". Bu sözün

manası gayetle te'sir ederek kararı kalmadı. Dünya gözünden çıktı. Habibi Rai katına vardı. Uzlet ihtiyar eyledi. Ümidini halktan kesti. Hakk'a ümid tuttu.

- Davud suyu niçin güneşten kaldırmazsın dedim.
- Ben bu bardağı güneş yok iken koydum. Şimdi güneşten ötürü kaldırmaya utanırım...dedi.

Nakildir ki: Davud Hz.lerini güler gördükleri yoktu. Birgün bir dostu geldi. Gülerken gördü. Sordu:

- Senin hiç güldüğün yok idi. Ben geldim diye mi gülersin? Hz. Davud dedi: Geçen gece Rabbim bana üns şarabından içirdi. Onun için bugün şadlığımdayım bayram ederim.

Davud birgün ekmek yerken bir ateşperest geçti. O ateşpereste kendi yediği ekmekten bir lokma verdi. Ateşperest de yedi. O gece avretiyle yattı. O lokmanın bereketine avreti Marufu Kerhi'ye yüklü oldu.

Bir kişi geldi, Davud Hazretlerine çok baktı. Hz. Davud:

- Nasıl çok söylemek ziyan getirirse, çok bakmak dahi öyledir, dedi.

Davud Hazretinin atasından çok evler kaldı. Bunlardan birine girdi. İçinde yıkılıncaya kadar oturup, o yıkılırsa diğer eve girerdi.

- Niçin tamir etmezsin? Harab olup gider dediler:
- Dünyada harab olmayacak ev var mıdır? Ben Hak'la ahd eyledim, hiç imaretli ev içinde oturmayayım. Nihayet hep evleri yıkıldı. Bir dehliz içinde kaldı.. Ol gece Davud öldü, dehliz de yıkıldı.

Ol tarikat sultanı dünyadan gittiği gece anasından sordular:

- Hiç hastalanmadı mı? Anası dedi ki: - Bu gece sabaha değin namaz kıldı. Vitr namazını tamam edip secdeye vardı. Secde içinde can verdi. Sağlığında vasiyet eylerdi ki:
- Beni şehir içine koymayın. Yalnız yerde kabre koyun. Zira diriliğinde halktan kaçardı, ölünce de kaçmış oldu.

Dünyadan gittiğinde bir avaz işittiler:

- Ey yer ehli! Davud dünyadan gitti. Hakk'ka kavuştu. Hak Teala ondan razı oldu.

Bir ulu rüyada gördü ki Davud havada uçar ve:

- Elhamdülillah zindandan kurtuldum derdi.

Hazreti şeyh Harisi Muhasibi (Kuddise sırruhu)

Şeyh Hazreti Harisi Muhasibi kaddesallahu sırrahu aziz, ol zamanın şeyh'ul-meşayihi olmuştu. Feraseti vezirlikte binazir idi. Şeyh Abdullah-ı hafif der:

- Ululardan beş kişiye iktida ettik. Onlar da: Haris-i Muhasibi, Davud-i Tai, Cüneyd-i Bağdadi, İbn-i Ata ve Osman-ı Mekki kaddesallahu esrarahümlerdir.

Haris'e anasından otuz bin altın kalmıştı. Babası sünni olmayıp kaderi mezhebini verdi. Bu malı beytül-mala verin, sultanın olsun dedi.

Resulullah s.a.v. buyuruyor ki: "kaderi mezhebini alanlar bu ümmetin mecusiileridir"

Haris: Allah'a layık kişilerin oniki hasleti saklaması lazımdır:

- 1- Ne yalan, ne gerçek yere and içmemek.
- 2- Yalandan sakınmak.
- 3- Va'dinden hulh etmemek.
- 4- Mahluka lanet okumamak.
- 5- Hiç kimseye beddua kılmamak.
- 6- Zulüm görse tahammül etmek.
- 7- Haramlardan sakınmak.
- 8- Kendisini, hiç kimseden ulu görmemek.
- 9- Hiç kimsenin hatırını kırmamak.
- 10- Müridi incitmemek.
- 11- Kaza gelirse sabır ve şükretmek.
- 12- Allahın farizalarını yerine getirmek.

Ve der ki: Her kim cennet ehli olmayı dilerse salih dervişlerle sohbetle bulunsun.

Ve derdi: Ölürsen Allah için öl, O'nun için ölmezsen hiç ölme. Bu ise anlayana ne güzel nasihattir.

Sadık odur ki, halk ona rağbet etmedi diye hiç kaygı çekmez. Sıdk hak kılıcıdır.

Dünyadan gittiğinde bir akçası bulunmadı. Böyle tecrid üzere gitti.

Hazreti şeyh Ebu Süleymanı Darani (Kuddise sırruhu)

Şeyh Ebu Süleyman-ı Darani kaddesallahu sırrahul azizi yegane-i vakik idi. Ana 'reyhanul kulüb' derlerdi. Riyazet, kanaat, açlık içinde meşhur idi. Daran köyünden idi.

Süleyman Darani der:

Bir gece düşümde gördüm. Bir huri geldi. "Neye yatıyorsun. Meğer ben sana gerekmez mi olayım? Beşyüz yıldır cennet içinde beni senin için bezerler, sen uyursun" dedi. Uyandım ağladım. Abdest aldım Gece sabaha kadar namaz kıldım. Güneş doğunca yine bana uyku geldi. Düşümde gene ol huri geldi. Evvelkinden daha güzel olmuş, yüzünün nuru artmış. Sordum ki: "cemalinin nuru artmış, nedendir? " Huri: "Çok ağladın, gözünün yaşını alıp benim yüzüme sürdüler. Bu güzelliğim ondandır." dedi."

Ebu Süleyman der:

Adetim; ekmeği tuz ile yedim Birgün gördüm ki tuz içinde bir günci varmış, bilememişim. Bir yıl yaptığım taatin zevkini bulamadım.

"Ey aziz! Sen nefsinin bunca arzularını verirsin, dileklerini tutarsın. Acaba halin n'ola?"

Süleyman Darani der:

Her nesnenin pası vardır. Gönölün pası da çok yemektir. Her kim çok yemek yerse ona altı bela gelir: bir, kıldığı namazın tadını bulamaz, iki, unutkan olur nesne ezberleyemez, üç, kendisi tok olduğundan şefkati az olur. Dört, taat yapmaya tembellik getirir, beş, şehveti galip olur. Altı, Müslümanlar mescide varınca o helaya varır.

Çok yemek şehveti aç eder, durmaz nesneler ister. Aç olursa nesne isteyemez. Açlık ahret kapısını açar, tokluk dünya kapısını. Çok yemek akıı giderir, akıl gidince hacet bitmez. Açlık nefsi kahr, bağıı yufka eder. Gönölü nurlandırır. Tokluk ise gönölü karartır. Herkim Allah'ı bilirse dünyadan fariğ, kulluğa meşğul olur. Her kim geçmiş günahlarını anıp ağlar, sıdk ile şehvetten elini çekerse Hak Teala hazretleri onun gönölünden şehvet vesvesini giderir. Arifin gönölü açılınca, gaflet gözü yumulur. Mümin odur ki zikir onun gıdası ve rahatı ve üns'ü olur. Herkim dünyayı terk eyledi gönölü münevver oldu.

Hak Teala buyurdu: **"Ey benim kullarım! Siz dünyada benden utanırsınız, ben de ahrette sizden utanır, ayıbınızı yüzünüze vurmam ve günahlarınızı mahv eylerim."**

Nakildir ki: Süleymani Darani dünyadan göçtü. Büyük bir zat onu rüyasında görüp sordu:

"Rabbın sana ne kıldı?"

"Rahmet eyledi velakin halk içinde olan şöhetimden dolayı hitab eyledi."

Zira zamanında parmakla gösterilirdi. Rahmetullahi aleyh.

Hazreti Muhammed bin Semmak (Kuddise sırruhu)

Hız. Muhammed bin Semmak kaddesallahu sırrahul aziz, imam ve vaizul müslimin idi. Maruf Kerhi'nin keşfi onun sözlerinden oldu. Harun Reşid ona gayet mutekid olup, azim hürmet ederdi. Ahmet Hevvari Hız. leri nakleder:

- Birgün İbni Semmak hasta oldu. Bir yahudi tabibe Semmak'ın vaziyetini sual için giderken, yolda gayet güzel yüzlü bir zata tesadüf etdik. Nereye gittiğimizi sordu:

- Sübhanallah! Allah dostuna Allah düşmanından istifade dilerseniz reva mıdır? Geri dönün!...

İbni Semmak'a varın deyin ki elini ağrıyan yerine koysun. Ve şu ayeti okusun: **"Biz o kuran'ı hak olarak indirdik ve o hak ile indi; seni de yalnızca bir müjde verici ve uyarıp-korkutucu olarak gönderdik."**(surei isra, 105.ayet). Sonra geri döndüler. Bu ayeti okudu şifa buldu ve dedi ki:

- Ol Hızır Aleyhisselam idi.

Bir kişı Hız. Semmak'a niçin evlenmezsın? dedi. Cevap verdi ki:

- Benim içimdeki şeytan bana yetmez mi ki bir daha alayım da iki şeytan ile ben nice dirlik edeyim?..

Vakta ki eceli geldi:

- İlahi! Sen bilici padişahsın, ol vakit ki ben günah ederdim amma, taat ehlini severdim. İlahi! Onlara olan sevgimi günahlarıma kefarete eyle ve bana rahmet kıl dedi. Çün dünyadan gitti, bir kişı onu düşünde gördü ve sordu:

- Allah sana ne kıldı? Cevaben:
- Rabbim bana rahmet kıldı ve günahlarımı yüzüme vurmadı, dedi.

Hazreti Mehmed bin Eslem it Tusi(Kuddise sırruhu)

Hız.Şeyh Mehmed Eslem it Tusi kaddesallahu sırrahul aziz, yegane-i cihan, ve muktedai ruzigar idi. Ona Allah Resulünün dili derlerdi. Horasan içinde ittifak eylediler ki ondan yüksek kimse sünnete mutabaat eylemiş çıkmadı. Mehmed, birgün bir vaaz eyledi. Sohbeti müessir, nefesi gayet mübarek idi. O vaazında 50 kişi tevbe edip yola geldi.

Bir vakit tuttular, zindana koydular:

- Kur'an mahluktur diye söyle, yoksa seni zindanda çürütürüz dediler. Bir yıl zindanda kaldı. Her cuma günü gusül abdesti alır, zindan kapısına gelir, mescide çıkmak için izin ister, zindancı destur vermez geri döner, yüzünü dergaha tutardı.

- Eğer beni kılıçla parça parça ederlerse de Kur'an mahluktur demem derdi. Sonra zindandan salıverdiler.

Bir gün bir yahudi geldi.

- Sende hakkım var dedi. Mehmed de: - Şu hasırın altında altın vardır, geç al dedi. O gün kendisi kalem yontmuş, kalem kırıntılarını da hasır altına koymuş idi. Yahudi hasırı kaldırdı, gördü ki kalem ufağı altın olmuş. Taaccüb eyledi. Ve dedi ki:

- İçinde bunun gibi kişi olan din batıl olamaz, şahadet getirdi, Mehmed'in elinde müslüman oldu. Ve bütün kabilesi de müslüman oldu.

Dediler ki:

- Biz Tevrat içinde şöyle okuduk: "hangi din haktır, o dinde kişiler ola, kalem yontalar, kalemlerinden düşen altın ola" İşte bu din hak dindir.

Mehmed bin Eslem Hız.leri Nişabur şehrinde vefat eyledi. Rahmetullahi Aleyh.

Hazreti şeyh Ahmed-i Harb (Kuddise sırruhu)

Hız. şeyh Ahmed-i Harb kaddesallahu sırrahul aziz'in faziletleri çok idi. Zühhd, vera ve ibadet içinde misli yoktu. Ahmed bin Hanbel r.a. gibi kişi, ölüm haline gelince vasiyet eyledi: - Beni Ahmed-i Harb'in ayağı ucuna koyun. İnşallah Allah'ım beni onun yüzü suyu hürmetine bağışlar dedi.

Birgün anası bir kuşcağız pişirip getirdi.

- Ya oğul, bu kuşu ben kendi evimde besledim, helaldir, ye dedi. Ahmed:

- Bu kuş birgün damın üzerindeyken yedi. O komşu cers erenlerindendi. Benim boğazımdan geçmez diye cevap verdi.

Ahmed'in bir namazgahı vardı. Daima namazı onun için kılardı. Birgün namaz kılariken gönlünden geçti ki: "yağmur durursa eve gideyim". Hafiften bir avaz geldi kim:

- Gönlünü evde koydun. Sen burada gönülsüz neylersin?

Ahmed secdeye vardı, istiğfar etti.

Birgün Nişabur uluları Ahmed'in yanına sohbet etmeye geldiler. Ahmed'in bir oğlu vardı. Sarhoş olarak yüksek sesle geldi ve kapıdan geçti. Atasından ve bu ululardan utanmadı. Bu uluların renkleri mutagayyir oldu. Ahmed: - Niçin melul oldunuz dedi.

- Oğlun için... Ahmed dedi:

- O mazurdur, ondan ötürüdür ki bir gece komşudan yiyecek geldi yedik. Anasıyla sohbet ettik. O gece bu oğlan ana rahmine düştü. Sonra beni öyle uyku tuttu ki vazifem veft oldu. Sabah olunca sorduk. Bu aş döğüş aşımı, bize ondan vermişlermiş.

Ahmed-i Harb'in Behram adında bir komşusu vardı. Bezirgandı. Ortağı malı alıp giderken, yolda haramiler hepsini almıştı. Behram işitince malul oldu. Hazreti Ahmed işitti. Yarenlerine:

- Varalım komşunun halini soralım, öğütleyelim... Yanına vardılar:

- Ya komşu! Malın alınmış, gussa yeme, Allah yine verir. Kafir dedi ki:

- Malım alındı. İlla ki üç şükürüm var: Evvel kafir isem ne var? Dinim bir nice'dir. İkincisi kalan malım bana yeter. Üçüncüsü mal benim, başkasından borç almamıştım. Şeyhe bu söz hoş geldi. Yarenlerine:

Bu sözü yazın hikmettendir, bunlardan müslümanlık kokusu geliyor. Kafir evde büyük bir ateş yakmış, secde edip tapardı. Şeyh sordu:

- Bu ateşe niçin taparsın?

- Çünkü yarın beni yandırmasın, bana vefası olsun Allah'a çabuk götürsün. Şeyh dedi ki:

- Komşu evvelce güzel sözler söylemiştin. Fakat şimdi yanıldın dedi. Od'un (ateşin) vefası yoktur. Sen ondan olamazsın. O zayıf bir nesnedir bir damla sudan söner. Böyle zayıf bir nesne seni nasıl kavi eder. Ve sana ne faydası dokunur. Gel ikimiz ateşe ellerimizi sokalım dedi. Kafir:

- Evvela sen sok dedi. Şeyh elini soktu,, ateş yakmadı. Kafir onu gördü fakat elini sokmadı, zira yakacağını biliyordu. Dedi ki:

- Ey müslümanlar ulusu; sana üç şey soraayım, cevap verirsen iman getiririm. Şeyh:

- Sor!

- Hak teala bu halkı niçin yarattı ve rızkını da verdi sonra bunları niçin öldürür ve neden diriltir? Şeyh:

- Onun için yarattı ki: Anın birliğini ve Kudretini, ve rızkını vererek Rezzaklığını, öldürerek kahharlığını, tek diriltirerek anın Bakiliğini bilsinler dedi. Behram-Mecusi bunları işitti.

Parmağını kaldırıp iman eyledi. Şeyh nara vurdu, düştü, bayıldı. Sonra akli başına gelince sordular:

- Ey şeyh! ne oldu?

- Bana bir hitab geldi. Behramı, yetmiş yıllık kafir ve ateşe taparken bu dem müslüman oldu. Sen yetmiş yıllık müslümansın akibetinin ne olacağını bilir misin?.. denildi.

Hazreti şeyh Hatem-i Esam (Kuddise sırruhu)

Şeyh Hatem-i Esam kaddesallahu sırrahu Belh meşayihinin ulularından idi. Cüneyt gibi aziz, onun hakkında:

- Bu zamanın sıddıki Hatem-ül Esam'dır demiştir. Tasnifleri vardır. Mubarek kulağı sağır değildi. Fakat Hatem-i Esam dediklerinin sebebi: Birgün ona birşey sormağa bir kadın geldi.

Konuşurken kaza ile o avretin yeli uçtu. Hatem kendini işitmeze verdi:

- Yüksek söyle, kulağım ağırdır, işitmiyorum dedi. Ta ki o kadın hacil olup utanmasın diye yaşadığı onbeş yıl müddet içinde Hatem kendisini sağır hesabına koydu. Kadın ahirete intikal ettikten sonra bunu devam ettirmeğe lüzum görmedi. Ona sağır demelerinin sebebi bu idi...

Hatem'in hatunu da salih ve kerameti zahir olmuş idi. Birgün Hatem Hazretleri gazaya gitmek istedi. Avretine:

- Ben dört aylık sefere giderim. Bu dört aylık müddet içinde ne kadar nafaka istersin? diye sordu. Avreti:

- Diri kalacağım kadar nafaka bırak. Hatem:

- Dirirliğin ve ölümün benim elimde değil Hak Tealanın elindedir. Avreti:

- Öyleyse benim rızıkım da senin değil. Cenabı Hak'kın yedindedir. Hatem bu sözü beğendi ve ona dua kıldı.

Komşu hatunları gelip, Hatem'den niçin nafaka istemedin? dediler. Cevaben:

- O da benim gibi rızık yiyicidir, verici değil...dedi. Hatem

Hızlıca gazada bir kafirle karşılaştı. Kafir Hatem'i yere yatırdı. Bıçakla boğazlamak isterken Hatem, okla avretinin kafiri öldürdüğünü gördü. Ve yine Hatem'in gözünden kayboldu.

Hatem Hz.lerine bir kişi:

- Bana namaz öğret, Hatem:

- Evvel abdest al, dışını su, içini tevvbe ile arıt. Ondan sonra mescide var, kabeyi iki kaşının arasında, Azraili arkanda, cenneti sağ, cehennemi sol yanında, sırat köprüsünü de ayağının altında farzet, hepten gönlünü Hak'ka ver ve Hak'kı bil. Azametle tekbir al, korkuyla otur.

Heybetle Kur'an oku, tazarru ile rüku eyle, tevazu ile secde kıl ve zarırlıkla tahiyyat oku ve Allah'a selam ver. İnşallah kabul olur dedi.

Ve derdi ki:

- Zamanımızın alim ve zahitlerinin tekebbürlüklerini teraziye koyup tartarsalar, beylerin tekebbürlüğünden ağır gelir.

- Gökcek(güzel) yerlere mağrur olma, ceennetten gökcek yer olmaz, Adem ile Havva a.s. isyanı orada ettiler. Amel çokluğuna mağrur olma, iblisten artık amelin olamaz, melun oldu. İlim çokluğuna mağrur olma. Bel'am bin Baur'un ilminden çok olmaya ki son nefeste dünyadan imansız gitti.

- Dört ölümü tatmadıkça, Hak'ka layık olunmaz: Evvel: Mevt-i ebyad ki açıklıktır, ikinci; mevt'i esved ki eza ve cefaya tahammüldür, üçüncü; Mevt'i ahmer ki nefse muhalefettir, dördüncü; mevt'i ahkar ki eski palas ve avam elbise giymektir.

Gönül beş türdür: 1- Ölü, 2-Hasta, 3-Gafil, 4-Uyanık, 5- Sağ: Arif olan bunların cümlesini bilir.

Münafıkların nişanı odur ki, dünyaya hırsıyla sarılır. Men ve nehyde şekkeder. Sadakayı riyayla verir.. Mü'minin nişanı odur ki, ne verirse Hak için verir, cümle işini Hak için eder.

Gazilik üçtür: Küffarla, şeytanla ve nefisle uğraşmaktır ki ta ölünce veya öldürülünceye kadar. Beş yerden gayri yerde acele şeytandandır: O beş şey şunlardır: 1-Misafire taam yedirmekte, 2-

Ölüyü defn etmekte, 3- Kızı ere vermekte, 4- Ölüm gelmeden tevbe etmekte, 5-Vakti geçmeden namazı kılmakta...

Nakildir: Birgün Hatem'e bir nesne verdiler, kabul eyledi. - Ya şeyh! sen kimseden nesne kabul eylemezdin bunu neden kabul eyledin diye sordular. Dedi ki:

- Kabul etmekliğin içinde kendi horluğumu ve onun da azizliğini gördüm. Geri vermekte de benim azizliğimi onun horluğunu gördüm. Onun azizliğini kendi horluğuma tercih ettim. Horasan'da büyümüş, Şakik-i Belhi'nin müridi, ve Ahmed-i Hadruie'nin şeyhi idi.

Hazreti şeyh Sehl bin Abdullahi Tüsteri (Kuddise sırruhu)

Ol seyyahı deryayı tarikat, ol gavvası "Osmanı hakikat, şeyh Sehl bin Abdullah-it Tüsteri kaddesallahu sırrahu ve ruhahul aziz. Şeyhi Zünnuni Mısri Hz.leri idi.

Sehl bin Hazreti Abdullah der: - Gözümün önündedir ki Hak Teala benim ruhuma, ezel aleminde "Elestü Rabbikum?" dedi. Ben: - Bela cevabını verdim.

Sehl Hz.leri söyler:

Ben üç yaşındayken gece namazı kılardım. Dayım Hazreti Mehmed Suvar beni görür ağlardı.

Birgün ben:

- Ya dayı! bana öyle hal olur ki gönlüm karar tutmaz, neyleyim? dedim. Dayım:

- Ya Sehl! Bu sırrı kimseye söyleme, bu hal çocuklukta kimseye müyesser olmaz deyip bana öğüt verdi:

- Ya Sehl! Daima Allah ile ol. Uykudan uyanınca " Allah benimledir, Allah benim halime şahiddir. Allah beni görür" de.

Ben bu kelimeleri söyledim bana zevk hasıl olurdu. Sonra beni mektebe verdiler. Yedi yaşında Kur'anı hatm eyledim ve yılın oniki ayında oruç tutardım. Orucu arpa ekmeğiyle açardım. Oniki yaşında tüster'e geldim, Basra'ya gidip geri döndüm. Arpa ektim. Üç günde bir parça ekmek ve gün olurdu ki dört gece bir badem içi yerdim.

Anasından kalmış çok malı vardı. Birgün halkı çağırdı. Bütün malını dağıttı ve alacaklılarını da bağışladı. Yaya Kabe'ye gitti. Giderken: - Ey nefis! Muflis oldun artık benden nesne isteyeceğin kalmadı. Eğer dilerse de bulacak değilsin. Ve bir nesne istememeğe de ahdetti. Küfe şehrine geldi. Nefsi orada balık ekmek yemek istedi. Nefsi ta Mekke'ye kadar incitmeyeyim dedi. Şehre girdi. Un öğütür at değirmenini gördü. Sordu ki:

- Bu atın kirası günde nedir?

- İki dirhem nafakası var.

Bugün atı salıverin, yerine beni bağlayın, günde bir dirhem verin.

O atı çözüp yerine Sehl'i bağladılar Akşama kadar değirmeni döndürdü. Bir dirhem verdiler.

Balık ve ekmek aldı ve nefse:

- Her ne zaman benden nesne dilerse, sana layık olan böyle bir hizmeti yapar, dileğini o suretle yerine getiririm dedi ve nefsini köreltti. Oradan Kabe'ye vardı. Çok meşayh gördü. Hac şartını

ifa edip, yine Tüster şehrine döndü. Zünnun Hazretlerini orada bulup ona mürid oldu. Şeyh Sehl'e eylediği nazar ve himmeti kimseye etmedi. Hazreti Zünnun Mısır'a döndü. Sehl orada kaldı. Dört ay ayak üstünde durdu. Yere oturmadı. Parmağını sarmış idi. Bir derviş ona: - Niçin parmağını sardın? diye sordu. - Ağrıdı diye cevap verdi. O derviş Mısır'a geldi. Hazreti Zünnun da parmağını sarmış gördü. Sordu:

- Niye parmağını sardın? - Filan vakitten beri ağrıyor cevabını aldı. Derviş diyor ki: - Anladım ki Zünnun'un parmağı ağrırken, üstadına müvafakat için Sehl de parmağını sarmış.

Derdi ki: Hak'ka layık olan kişinin altı şeyi işlemesi gerek: 1- Kur'an hükmünü tutması, 2- Resul a.s. sünnetlerine mutabaat eylemesi, 3- Haramı terk eylemesi, 4- Yaramaz işlerden uzak olması, 5 - Bircümle hakları ödemesi, 6- Nasuh tevbesi etmesi.

- Tevbe müesser olmaya o kişiye, ta ki dilsiz olmadıkça. Dilsiz olmaya, ta halvete girmedikçe halvete girmeye, ta helal yemedikçe. Helal yemek hasıl olmaya, ta ki endamı azalarını memnu'at ve menhiyattan korumayınca. Bu da hasıl olmaya ta Hak'dan inayet olmayınca.

- Beş nesne ademin cevheridir: 1- Yoksulken kendini gani göstermesi, 2- Aç iken kendini tok göstermesi, 3- kederli iken şad göstermesi, 4- Düşmanına dostluk göstermesi, 5- Gece namazı kılıp ve gündüzleri oruç tutup gine kendisini kavi göstermesi.

İki yüzlü kişi sıdk kokusu bulmaz.

Her kim uçmağa girdi, korkudan emin oldu. Her kim sünnete girdi, o da korkudan emin oldu. Yardımcıların en üstünü Allah'dır (Celle Celallahu). Mürşidlerin en üstünü Hz. Resul S.A.'dır. Azıkların en üstünü takvadır.

Ve der ki: - Hak Teala kullarına üç nida kıla kim, evvela: - Ey kulum insafa gelmez misin? Ben seni anarım, sen Beni anmazsın. İkinci: -Ya kulum, Ben seni dergahıma korum, sen Beni bırakır, başkalarının dergahına kaçarsın. Üçüncü: - Ey kulum Ben seni belalardan kurtarırım, sen varır kendini belalara koyarsın.

Hak Teala buyuruyor: - Ben halkı, zarını bana söylesin. Söylemezse bile Benden yana baksın. Bakmazsa bari dergahımdan kaçmasın, dergahıma gelmezse bari Benden hacet dilesin diye yarattım.

Ademin gönlü diri olmaz, ta ki nefsi ölmedikçe. Her kim nefse hakim olmaz, hor olur.

Sofi oldur kim Allah'dan gayriden safi ola, halktan müntaki ola, toprak ile altın onun yanında bir ola.

Tevekkül ehline Hak teala üç nesne vere: 1- Keşf-i gayb, 2- Müşahede, 3- Kurb-i hak.

Günde bir kez yemek sıddıkların işidir. İki kere yemek mü'minlerin işidir. Üç kere yemek uluf-i harlıktandır, hayvanların işidir.

Hz. Sehl'in eceli geldi. Ölüm döşeğine yattı. Bir ulu onun başı ucunda oturdu ve sordu:

- Ya şeyh! Senden sonra mimbere kim çıksın ve Senin yerine mimbere kim otursun? Gözünü açtı

Şad-ı Dil isminde o şehirde bulunan bir kafirin ismini verdi ve:

- Minbere o çıksın dedi, gözlerini kapadı.

- Şeyhin aklı gitmiş! Bu kadar müridi varken yerine bir kafiri nasb eyledi diye halk söylüyorlar. Şeyh mübarek gözlerini yine açtı.

- Vaktim azizdir, kavga etmeyiniz. Varın Şad-ı Dil'i bana çağırın, bana gelsin. Şad-ı Dil gelince şeyh dedi:

- Ya Şad-ı Dil! Sana vasiyetim: Üç gün sonra minbere çık, müslümanlara vaaz eyle.

Hemen can-ı pakini Hak'ka ısmarladı. Üçüncü günü ikindi namazından sonra Şad-ı Dil minbere çıktı. Başında sorguç belinde zünnar vardı. Halk mütehayyir oldu. Dedi ki:

- Ey Sehl müridleri! Şeyhiniz beni size elçi verdi ve bana: - Ya Şad-i Dil! Henüz vakit olmadımı ki zünnarı kesesin. İmdi zünnarı kestim dedi. Zünnarı belinden çıkardı, ikisini de yabana attı ve parmağıyla şehadet getirdi ve dedi ki:

- Ey cemaat! Şeyh bana zahirde zünnarımı kesmemi söyledi. - Şefaate ve ahirette kendisini görmek isteyenlerin de batın zünnarını kesmesini buyurdu. Halk bu sözü işitince hep birden figan ettiler ve ağlaştılar.

Ebu Talha der ki:

- Şeyh anasından doğduğu zaman oruçlu idi. Üç gün süt emmedi. Ömrünün son üç günü de oruçlu geçti.

Nakildir: Birgün kafir geçti. Hazreti Sehl: - Bunda müslümanlık sırrı var dedi. Şeyhin vefatından sonra bir mürid şeyhin türbesi yanında dururken o kafir de oradan geçiyordu. Mürid seğirtip kafirin önüne çıktı. Şeyhinin sözünü ona anlattı. Kafir dedi ki:

- Gel şeyhinin kabrine varalım, bana: - Müslüman ol desin, olayım dedi. Kabre vardılar. Şeyh: - Ya filan! Tamu ehlinde, uçmak ehli yekdir, dedi. Kafir bu sözü işitince, tevhid getirdi, müslüman oldu.

Hazreti şeyh Maruf-i Kerhi (Kuddise sırruhu)

Ol rehnuma'yı rah-ı hakikat, ol arif-i esrar-ı şeyh-i hazret Maruf-ı Kerhi kaddesallahu sırrahul aziz. Ariflerden: Eğer o arif olmasaydı ona Maruf demezlerdi. Kendi kafirolu idi. Anası, atası onu kendi din mekteplerine verdiler. Üstadı "Salisun Selase de" dedi. Maruf " La haşa Allah üç olmaz birdir ve cümle mahluku kahredicidir" diye cevap verdi. Üstadı Maruf'u dövdü. Ne kadar çalıştıysa dediremedi, akibet Maruf kaçtı, atası anası gönderdiklerine pişman oldular, keşke göndermeseydik ne dinde olursa olsaydı, biz de o dine döneydik dediler. Hazreti Maruf vardı, imam Ali bin Musa R.A. hazretlerinin mübarek elinde müslüman oldu. Akşam evine geldi. Atası, anası görüp şad oldular. Sordular ki:

- Oğul ne dindesin.

- Hz. Muhammed Mustafa S.A.V. dinindeyim. Bunlar da müslüman oldular.

Ondan sonra Maruf, Davudu Tai'nin eşğine vardı. Çok riyazet çekti. Ve irşad hasıl oldu. Ve müşarün ileyh oldu. Mehmad-i mansur-i Tusi der ki:

- Birgün Maruf'u Bağdad'da gördüm. Yüzü sıyrılmış.

- Bu nişan sende yoktu, neden oldu? diye sordum.
- Sana ait olmayan şeyi neden sorarsın.
- Mabudun hakkıyçün söyle.
- Kimseye söyleme. Birgün sabah namazını Bağdad'da kıldım Sonra vardım Kabe'yi tavaf eyledim. Zemzem kuyusuna su içmek için gittim. Ayağım kaydı, düştüm. Bu nişan odur dedi.

Birgün bir bölük yiğit Dicle ırmağı kenarında şarap içip fesad işlerlerdi. Maruf'un yolu bunlara uğradı. Bu yiğitler dediler ki: - Ya şeyh bize dua kıl. İşbu suya gark olalım ki bizim şu melanetimiz halka değmesin. Maruf elini kaldırdı:

- İlahi bu yiğitlere dünyada hoş dirlik verdiğin gibi, ahirette de dirlik ver dedi. Yiğitler: - Bu sözün manasını anlayamadık dediler. Maruf:
- Hak Teala size ol cihanda dirlik vermek isterse, tevbe nasib kıla dedi. Yiğitler bu sözü işitince içkilerini döktüler, çalgılarını kırdılar, tevbe eylediler. Şeyhin elini öptüler, ol cihanda da hoş hal dirliğine kavuştular.

Maruf'un bir dayısı vardı ki şehrin naibi idi. Birgün geçerken gördü ki Maruf ekmek yer, bir kendi ısıtır, bir ite verir. Dayısı:

- Ey Maruf! Utanmaz mısın ki itle beraber yersin dedi:
- Gerçeksin, ben de utandığımdan böyle yerim dedi. Maruf başını kaldırdı. Havada gördüğü bir kuşu çağırdı. Kuş başını tüyü arasında gizledi. Maruf'un önünde oturdu. Dayısı:
- Bu kuş niçin başını gizleyip, göstermez diye sordu. Maruf:
- Ben Allah'tan utanırım. Şüphesiz O da benden utanır. Her kim Allah'tan utanırsa, halk da ondan utanır dedi. Dayısı mahcup oldu.

Birgün Maruf tebevvül etti. Derhal toprakta teyemmüm etti.

- Ya şeyh Dicle ırmağı yakın iken niçin teyemmüm edersin?
- Dicle ırmağına varıncaya kadar diri kalacağımı biliyor musunuz, dedi.

Buyurur ki: Cömertlik nişanı üçtür: 1- Hilafsız vefa, 2- Sualsiz ata, 3- Minnetsiz şefkat. İşte bu üç, evliya nişanıdır: 1- Endişesi hep Allah ola, 2- İşleyeceği işi Allah için işleye, 3- Gönlünün arayış ve kararı yani dolanımı Hak'la ola.

Hakkın kulları üzerine inayet nişanı odur ki amel kapısını aç, faidesiz söz kapısını kapaya. Amelsiz cennet istemek vebaldır. Allah emrine muti olmadan rahmet ummak cehildir.

Birgün Maruf hoş taamlar yerdi.

- Bu hoş taamı niçin yersin? dediler. - Ben konuğum, konuğa ne verirlerse onu yer dedi.

Maruf Hazretinin Hak katında muamelesi öyle idi ki, vefatından sonra Bağdad'lılar onun kabri toprağına müstecab (Kabul olunmuş dua) ve tiryak-i mücerreb (Tecrübe edilmiş panzehir) derlerdi. Ve her ne hacet ki anın toprağına dileyeler, kabul olurdu.

Hazreti Maruf vefat eyledi. Hayatında bile Maruf bizdendir deye lütfundan, hüsn-u hulkundaki kemalinden, cühudlar, hristiyanlar, müslümanlarla çekişirlerdi.

Ölümünde de bu münakaşa yapılırken, bir müridi dedi ki:

- Siz çekişmeyin, ben şeyhten işittim: - Benim cenazem hangi millet katında durursa ben onlardanım demişti. Filhakika cenaze, müslüman kavmi başında durdu. Yukarıya kalktı. Bunun üzerine kabri şerifini müslüman kabristanına kazdılar.

Maruf birgün oruçlu idi. Müridleriyle giderken ikinci vaktinde gördüler ki bir saka su gezdirir ve derdi ki:

- Benim suyumdan içen kişiye Allah (C.C..) rahmet eyleye...Maruf aldı o sudan içti. Müridler orucu bozdun dediler.

- Sakanın duasına rağbet eyledim dedi. Vakta ki Maruf Hazretleri dünyadan göçtü, rüya da gördüler:

- Allah sana ne kıldı dediler.

- Beni Allah Teala, sakanın duası berekaatıyla yarlıgadı.

Sırrı Sakati der ki:

- Maruf'u düşümde gördüm. Arşı rahman altında hayran otururdu. Hak'tan hitab oldu ki: - Maruf aşkıımızdan hayran oluptur, bizi görmeyince aklı gelecek değildir.

Hazreti şeyh Sakati (Kuddise sirruhu)

Hiz. Sırrı Sakati kaddesallhu ruhanul azizi zamanında imamı ehli tasavvuf idi. Bağdat şehrinde hakayık ve marifet söyleyen o idi. Habib-i Rai hazretlerini görmüş, Cüneyd hazretinin dayısı idi. . Maruf-i Kerhi Hazretlerinin müridi idi. Bağdat şehrinde hurda satan dükkanı vardı. Dükkana perde asar, günde bin rekat namaz kılardı. On akçada, yarım akça kar alırdı. Birgün Bağdat şehrine yangın düştü. Hep dükkanlar yandı. Sırrı'nın dükkanı yanmadı. Ben de komşulara muvafakat eyleyeyim diye dükkanını hep yoksullara dağıttı. Dünyadan fariğ oldu.

Birgün Maruf-i Kerhi bir yetim oğlancık getirdi. Buna libas alıyordu. Sırrı da verdi. Maruf dua etti.

Allah Teala senin gönlünde dünyayı mesrur eylesin ve sana dünya şügulünden feragat versin dedi. Maruf hazretinin duası bereketiyle Sırrı dünyadan fariğ oldu. Cüneyd hazretleri der ki: "Ben Sırrı gibi taatle meşgul kimse görmedim. Yedi yıl tamam oldu. Yanını yere koymadı ve uyumadı."

Sırrı buyurdu ki: Nefis tamam kırk yıl benden bal diledi. Ve nefsimin şomluğundan, ayineye günde birkaç kere bakardım ki yüzüm kara oldu mu olmadı mı.

Nakildir: Hazreti Sırrı velilerden birini görmek diledi. Bir dağ başına çıktı. Orada bir kişiyi oturur gördü. Selam verdi. O veli selam aldıktan sonra:

"Ne kişisin?" diye sordu.

"Hu!"

"Ne işlersin?"

"Hu!"

"Ne yersin?"

"Hu!"

"Hu demekten muradın Allah mıdır?" Allah adını işitince nara vurup can verdi.

Nakildir : Hazreti Sırrı:

"Birgün elhamdulillah dedim, otuz yıldır bu şükri niçin eyledim?" Sordular ki;

"Niçin eyledin?"

"Bir kere Bağdat şehrine ateş düştü. Dükkanlar yandı. Benim dükkanım yanmadı. Bana dükkanımın yanmadığını haber verdikleri zaman ben: Elhamdülillah dedim. Kendimi ol Müslümanlardan yeğ tuttuğum, anların ziyanına hoşnut olur görüldüğümünden, otuz yıldır ol ateş benim gönlümden çıkmadı....

"Her yazık (günah) ki şehvetten hazıl olur, ümid olunur ki yarlıganır. Her yazık ki kibirdendir, ümit tutmağa yaramaz ki o yarlığana. Zira Hz. Adem günahı şehvetten idi. Yarlıgandı. İblisin günahı kibirden idi yarlıganmadı.

Derdi ki: Beş nesne gönül içinde karar tutmaz, eğer gönül içinde başka nesneler bulunursa.

Onlar da: Havf, reca, haya, üns , muhabbettir.

Her kim halka karışmayı sever, o kimse sıdkı az olanlardandır.

İyi ahlaklı odur ki halkı incitmeye ve incinmeye.

Şeyh hazreti Sırrı sabırdan bahsederdi: Bir akreb onu birkaç yerinden soktu. O akrebi öldürmedi. "Niçin öldürmedin?" diye sordular. "Sabırdan söyleyip duruken Allah'tan utandım da akrebi öldürmedim? Sabrı söylerken, sabreylememiş olurum."

Derdi ki: "Ben Bağdat içinde ölmekten korkarım."

"Niçin?" dediler.

"Yer beni taşra bıraka ve halka rüsva olam" cevabında bulundu.

Hasta iken Cüneyd halini sordu: "Nasılsın?" O da:

"Bir aciz ve biçare kulum." Sonra: "Hak sohbetini koyup halk sohbetiyle meşgul olma" dedi ve can-i pakini ol yüce dergaha ısmarladı.

Hazreti şeyh Feth-i Musuli (Kuddise sırruhu)

Hız. Şeyh Feth-i Musuli kaddesallahu sırruhu meşayı izamın ulularından idi. Halkın kendisini bildiğini dilemezdi. Bezirgan sansınlar diye bir bölük kilitleri yanına takardı. Sıdk ı sordular.

Elini demirci ocağına soktu, bir parça kızarmış demir çıkardı. Bir zaman elinde tuttu.

- İşte sıdk budur dedi.

Nakildir: - Bir gece, emir-ül mü'minin Ali K.V. 'yi düşümde gördüm. Bana öğüt ver dedim.

- Eğer bay isen, dervişlere tevazu eyle. Eğer yoksul isen baylara tekebbürlük eyle.

Feth hazreti dünyadan gittiği zaman ulu bir kimse onu düşümde gördü ve sordu: - Allah Teala

sana en eyledi? -

Allah bana niçin çok ağladığımı sordu. Dedim ki:

- Günahlarım od undan. Buyurdu ki:

- Ya Feth! Günahlarını yazan feriştehe; ağladığını görünce "yazma" derdim.

Hazreti şeyh Ahmed-i Havvari (Kuddise sırruhu)

Ol şeyh-i kebir, kutb-i vakit, Ahmet Havvari kaddesallallahu ruhahul aziz, yegane-i vakit ve Süleyman-i Darani'nin müridi idi. Cüneyt onun hakkında:

- Ahmed Şam reyhanıdır derdi. O halinde ilim okumağa meşgul idi. İlmi kemale geldikten sonra bütün kitaplarını suya attı. Şimdiye değin ilim ile meşgul idim, şimdengeru hal ile meşgul olayım dedi.

Birgün Süleyman Darani söze dalıp durdu. Ahmed geldi: - Tennurı yandırmışlar ne buyurursunuz? Şeyh, cevap vermedi. Ahmed bu sözü üç kere tekrarladı. Süleyman:

- Var orada otur!...Ahmed vardı, kızarmış tennure oturdu. Bir müddet sonra şeyh kendi haline geldi. - Ahmed'i varın görün. O sözüme muhalefet etmemek üzere benimle kavl eyledi. Ol tennure girmiştir. Vardılar gördüler ki Ahmed tennure girmiş. Bir kılı bile yanmamış.

Ahmed bir gece düşünde gördü ki: Güzel yüzlü bir huri geldi, karşısında oturdu. Ahmed:

- Ne güzel yüzün var!.. Huri:

- Dün gece Allah korkusundan ağladın. O yaşı yüzüme sürdüler. Ondan yüzüm böyle parlak oldu.

Derdi ki: Her kim gönül diliyle dünyaya nazar kılarsa, Hak Teala onun gönlünden zühd nurunu giderir.

Hazreti şeyh Ahmed-i Hadraviyye (Kuddise sırruhu)

Şeyh Ahmed-i Hadraviyye kaddesallallahu ruhahul aziz Horasan maşayihinin abidi idi. (Sık sık hatırlanan, ziyaret olunan.) Sahih-i tasnif idi. Bin müridi vardı. Havada uçar, seccadesini suya serip namaz kılardı. O evvela, Hatem-i Esam Hz.lerinin müridi idi. Ebu Turab'la çok sohbet eylemişti. Ebu Hasf-ı Hattat Hz.ini görmüş idi.

Birgün Ebu Hafs'a sordular:

- Bu taifede kimi gördün?

- Ahmed-i Hadraviyye'den yüce himmetli ve sadık kimse görmedim. Eğer Ahmed olmayaydı, fütüvvet ve merhamet olmazdı.

Belh padişahının kızı Fatıma onun zevcesi idi. Bir gün kız tevbe eyledi. Şeyh Ahmed'e beni al diye haber saldı. Ahmed kabul etmedi. Bu defa kız haber gönderdi ki:

- Ey Ahmed! Ben seni yol kayırcı sanırdım! Meğer sen yol kapayıcı imişsin. Bunun üzerine Ahmed Fatıma'yı aldı. Din için de Ahmed'e yardımcı oldu. Dünya hırsını terkedip ibadetle

meşgul oldu.

Birgün, Ahmed, Sultanul arifin, Beyazıd-ı Bestami'nin ziyaretine vardı. Fatma ile beraberdi, Beyazıd sohbetine erişdiler. Fatıma, nikabını (yüzünden) kaldırıp, Beyazıd ile teklifsiz konuşunca Ahmed mütegayyir oldu.

- Ey Fatıma bu edep değildir küstahlık eyleme. Fatıma:

- Sen bana mahrem'i tabiatsın, Beyazıd'da mahrem'i Tarikattır. Ben senden hevaya, Beyazıd'dan Hakka ererim. Beyazıd benden bi niyazdır, senin benden niyazın vardır diye cevap verdi.

Birgün Hz.i Beyazıd Fatıma'nın elini kınalı gördü: - Ya Fatıma elin niçin kınalıdır? Fatıma:

- Şimdiye değin elimin kınasını görmezdin, şimdi elimin kınasını gördün, artık seninle küstahlık eylemezem.

Beyazıd'ı Bestami:

- Her kim kadın tonunda er görmek isterse Fatıma'yı görsün dedi.

Bir veliden nakledilmiştir: - Ahmed Hz.lerini birgün bir altın kağına binmiş hava yüzünde gider gördüm.

- Bu mertebe ile nereye gidersin.

- Filan azizi ziyarete giderim.

- Senin bu kadar merteben varken, o senin ziyaretine niçin gelmez?

- Bu mertebeyi ben ziyarete varmakla buldum. Eğer o bana geleydi, bu mertebe onun olurdu.

Birgün bir derviş şeyh Ahmed'e misafir oldu. O gece yetmiş mum yaktırdı. Derviş dedi ki: - Eğer Hak için yandırırsan bir mum kafi. Ahmed:

- Var hangisi Hak için değilse söndür. Derviş o gece sabaha kadar uğraştı. Su ve toprakla yetmiş mumun birisini bile söndüremedi. Sabah olunca Ahmed geldi.

- Ne yaptın?

- Birisini bile söndüremedim, şaştım kaldım.

- Gel daha acaibler göresin.

Bir kiliseye vardılar ki, bir bölük ruhbanlar oturur. Ahmed de oturdu. Taam getirdiler, Ahmed:

- Allah dostu, Allah düşmanının taamını yer mi? Ruhbanlar da:

- Bize iman telkin eyle dediler ve müslüman oldular. Ahmed o gece düşünde gördü ki, Hak Teala:

- Ya Ahmed! Bizim için sen yetmiş mum yandırdın. Biz de senin için, yetmiş gönülde iman nuru yandırdıkbuyurdu.

Şeyh Ahmed-i Hadreviyye der ki: - Her kim dervişlere hizmet eyleye, Hak Teala ona üç türlü bahaşayışde buluna: 1- Sehavet, 2- Husnu hulk, 3- Tevazu.

Her kim dilerse Allah kendisiyle ola, siddiklarla sohbet eylesin. Nitekim Kur'anda buyurur: **"Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve doğrularla birlikte olun"**(Surei Tevbe 119. ayet)

Şeyh halet-i nez'inde Hak'ka münacat eyledi ki, altmış akça borcu vardı, dervişlere yedirmişti.
- İlahi! Çün beni alırsın borcumu ödeyip de öyle al. Ve ilave etti:
- Ben, borçlularım katında rehin gibiyim.
Halet-i nez'inde yatarken kapıya bir hoca geldi.
- Hz. Ahmed'in alacaklıları gelsin dedi.. Geldiler, borçları ödedi. Ondan sonra şeyh Hz.leri canı pakini Hak'ka ısmarladı.

Hazreti şeyh Ebu Turab Nahşebi (Kuddise sırruhu)

Şeyh Ebu Turab-ı Nahşebi kaddesallahu ruhahul aziz velayet badiyesinin seyyahı, fakr deryasının mellahı idi. Horasan toprağında meşayihın ulularındandı. . Her zaman müridlerine bir yavuz iş görse, müridine bir şey demez, kendisi tevbe ve istiğfar eder, derdi ki: "O biçare bu belaya benim yüzümden düştü. Derhal Hak Teala o müride salah verir, mürid pişman olur tevbe ve salah ederdi.

Hazreti şeyhin söylediği nakledilmiştir. "Birgün hicaz beriyyesinde yalnız giderdim. Bir kara yüzlü adam gördüm ki minareden uzun idi. Gönlüm ondan ürktü.
"Dev misin, perimisin?" diye sordum. O da bana:
"Sen Müslüman mısın kafir misin? Eğer Müslüman isen Allah'dan gayriden korkma" dedi ve kayboldu.

Onun ölümü Basra ovasında oldu. Öldüğü vakit yanında kimse yok idi. Birkaç yıldan sonra gördüler ki Ebu Turab, şöyle, yüzünü kıbleye döndürmüş, asasına dayanıp can vermiş, bir elinde bardağı olduğu halde durur.. Canavarlar hiç dokunmamışlar.. Buldukları mahalle defnettiler. Hadis-i şerifte buyurulmuştur ki:
Velilerin teni çürümez, canavarlar ondan kaçarlara, onlar ölmez, bir evden diğer eve göçerler.

Hazreti Yahya bin Muaz (kuddise sırruhu)

Hz Yahya bin Muaz Kaddesallahu sırrahul aziz, intisab üzere münacat ederdi. Vaaz-ı şerif işitenlere azim tesir yapardı. Ona Yahya-yı vaiz derlerdi. Meşayih demişlerdir ki: "Hak Teala'nın iki Yahyası vardır. Biri nebi diğeri ulu velidir.

Derdi ki: Sen Hakk'ı ne kadar seversen, seni de halk o kadar sever. Sen Hakk'tan ne kadar korkarsan halkta senden o kadar korkar, Allah'tan utanan kimse, masiyet kıldığında Allah da ondan utanır; azab vaktinde Allah hayası kerem, kul hayası nedamettir.

Üç haslet evliya sıfatıdır: 1 Allah'a itimad eylemek. 2 Allah'dan gayrıdan biniyaz olmak. 3 Kanaat eylemek.
Kendinde şu üç haslet olan Salih kişidir: birincisi, Kendinden yüksekte olanlara ibret gözüyle bakar; onlara heves etmez. İkincisi, yoksullara şefkat gözüyle bakar, kibir gözüyle bakmaz,

üçüncüsü Müslüman ıyal ve avretlerine sıyanet gözüyle bakar, şehvet gözüyle bakmaz.

Her kim Allah ile bay, o daima baydır. Her kim kendi kesbiyle bay olur daima yoksuldur.

"Sübhanallah! Kullar günah işler utanmaz. Allah Teala görür utanır. Zehi kerim ve rahim olan Allah buyurur:

"Ey kulum! Seni korkusuz eyleyen taatinden çok seni korkulu eyleyen günahını severim."

Allah'ı dost tutan nefsine düşman olur.

Ahmak o kişidir ki tamu ameliyle cenneti umar.

Mümin ümid ile korku arasında, iki arslan arasında tilki gibi olmalı.

Ol kişiye taaccüb ederim ki; hastalık yiyecekten perhiz eyler de, tamu korkusu için günahlardan perhiz eylemez.

Dünya kazanmak horluktur, ahret kazanmak azizliktir. Azizliği bırakıpta horluğu isteyen kişi ahmaktır,

Akillerin dünyayı istediği, cahillerin terk eylediğinden yekrektir. Dünya isteyen ahret horluğu içinde, ahret isteyen taat azizliği içindedir. Allah isteyen her zaman revhu rahat içindedir.

Tevekkülü eksik olanın dini eksiktir.

Çok yiyen tez ölür, çünkü şehved od una yanar. Açlık bir taamdır ki Allah hasları andan toktur.

Açlık müride riyazettir, taiblere tecriyet, ariflere mekremettir. Zengin kimselerin taamıyla, mideleri dolu olan zahidlerden Allah'a sığınırım.

Mürid kiminle oturmalı? Zikrinden kendini alkoymayacak kimse ile. Müridin afeti yavuz (kötü) yoldaştır.

Fevt olmak ölümden katraktır. Ölüm halktan kesilmek, fevt ise Hakdan.

Düşünmeden söz söyleyen sonunda pişman olur. Sözü endişe ile söyleyen selamet bulur.

Nasuh tevbenin nişanı üçtür: " oruçtan ötürü az yemek, 2 namazdan ötürü az uyumak, 3 zikirden ötürü az söylemek.

Muhabbet nişanı oldur ki iyilikle artmaya, cefa ile eksilmeye.

İlahi! Amelden ötürü, senden ötürü, senden korkarım, fazlından ötürü sana ümid tutarım.

Fazlından beni diriğ etme. Yavuz amelimden ötürü bana itab eyleme ki, ben ayıphyım.

Hız Yahya'nın yüzbin dirhem borcu vardı, hep dervişlere yedirir dururdu. Gönlünü bu borç meşgul ederdi. Bir gece Hız Peygamber Sav i düşünde gördü:

"Ya Yahya gönlünü dar tutma Horasan'a var. Yüzbin akça borcun için üçyüzbin akça koyup dururlar."

"Ya Resulullah o ne kişidir?" Buyurdu ki:

"Ben onun da düşüne girdim".. Yahya uyandı. Nişabur şehrine geldi. Vaazında:

Ben peygamberin işaretiyle geldim. Bir kişi "kırkbin dirhem vereyim" dedi. Yahya: "Peygamber sözü hilaf olmaz" dedi, almadı. Oradan Hiri şehrine geldi, vaaz eyledi ve düşünüyü de haber verdi.

Hiri padişahının kızı ol mecliste idi. Düşünde Hız Peygamberi görüp 300.000 akçayı vermek üzere işaret buyurulduğundan hazırlamıştı.

Parayı şeyh Yahya'ya teslim etti ve üç gün vaaz etmesini diledi. Birinci günü vaazında on kişi, ikinci günü yirmibeş kişi, üçüncü günkü vaazında da kırk kişi can verdi. Dördüncü günü yedi deve yükü mal ile yola çıktı. Yahya'nın oğlunu şeytan yoldan çıkardı. "Atam bu malı borçlara verir" dedi. Telatım denilen makama erişince orada yattı. Seher vakti namaz kılıp mübarek başı secdede iken; oğlu atasının başına bir taş vurarak şehid eyledi. Meyyitini alıp Nişabura getirdiler. Ma'ber kabristanına defneylediler.

Hazreti Şah Şuca-ı Kirmani (kuddise sırruhu)

Hz Şah Şuca-ı Kirmani kaddesallhu sırrahul aziz, padişahzade idi. Aba hırka giyinmez, sipahi elbisesi giyerdi. Çok tasnifleri vardır. 'Mir'at ül hükema' adlı bir kitab yazmıştır. Nişabur'a geldiği vakit, Ebu Hafs gibi kişi, azametiyle ona karşı geldi.

Şeyh Şucaı Kirmani kırk yıl uyumadı. Uykusu gelince gözlerine tuz koyar, gözlerinden kan akardı.

"Bari Hüdavenda! Ben seni uykusuzlukta isterim dedi, uyku içine buldum.. Hitab erdi kim:

"Ey Şah-ı Şuca! Ol uykusuzluk berekatıdır ki uyku içine gördün."Ondan sonra yatar uyur oldu.

Şah-ı Şuca-ı Kirmani'nin bir oğlu vardı. Göğsünde yeşil yazı ile Allah yazılı idi. Bu yiğit büyüdü. Zevk ile meşgul oldu. Şüci (şarap) içerdi. Rübab çalardı. Güzel sesi vardı. Birgün harabattan çıktı. Rübab çalıp giderdi. Bir kişi ona:

"Tevbe vakti gelmedi mi?" dedi. İneyet-i ilahi erişip bu sözün tesiriyle tevbe etti. Rübabını kırdı. Gusl edip bir evin içinde kırk gün ibadet eyledi. Yemedi, içmedi, uyumadı. Kırk günden sonra (çile) den çıktı. Atası dedi ki:

"Kırk yıl içinde bana ne hasıl olduysa sana bu kırk gün içinde hasıl oldu."

Şeyh hazretlerinin bir kızı vardı. Kirman padişahı diledi.

"Üç gün mühlet verin, ondan sonra cevap veririm. " Şeyh birer birer mescid ve hanıgahları gezdi. Bir derviş bulup kızını ona vermek için. Mescidde bir yiğidi namaz kılar gördü. Namazdan fariğ olunca şeyh:

"Ey oğul evin var mıdır?"

"Yok"

"Kız alır mısın?"

"Bana kim kız verir, üç akçam vardır"

"Üç akçanın birini ekmeğe birini ete ve birini havuca ver ve o saat kızını ona verdi ve ol gece teslim eyledi. Şeyhin kızı yiğit katına geldi, bir bardak üstünde bir parça kuru ekmek durduğunu görünce kız:

"Bu ekmek nedir? " diye sordu. Yiğit:

"Geceden kaldı". Kız:

"Dünkü rızık veren Allah bugün vermez mi idi ki yarına ekmek gizledin? Atam beni tevekkül ehline verdim demişti. Meğer öyle bir kişiye vermiş ki rızık için Allah'a inanmaz imiş."

Der ki: Sıdk alamedi üçtür. 1- Dünya onun katında toprak kadar ince olmaya, yani altın ve gümüşü toprak yerine tuta. 2- Halkın övdüğü ve sövdüğü onun katında bir ola, ne övdüğüne sevine, ne sövdüğüne yerine. 3- Şehveti içinden çıkara, açlığa hoşnud ve şad ola, nitekim dünya ehlinin tokluğa şad olduğu gibi.

Birgün yarenlerine öğüt verdi: "Yalan söylemeyin, kimseye hıyanet eylemeyin, kimsenin gıybetini yapmayın. Baki ne gerekse edin" dedi.

Hoca Hazreti Ali Sütürganı, Şah-ı Şuca Kirmani hazretlerinin türbesini ziyarete geldi. Ve yemek için önüne taam koydu.

"İlahi! Bir misafir ver ki beraber yiyelim", nagah kapıya bir it geldi. Hoca Ali ite:

"Çık çık!" dedi kovdu. Şah Şuca'nın türbesinden bir avaz işitti kim:

"Ey hoca Ali, Allah'dan dilediğin ve kapına gelen konuğu niçin kovdun?" Hoca Ali hemen kapıdan çıkıp iti aradı. Gördü ki bir bucakta yatıyor. Yediği aşı götürdü, önüne koydu. İt hiç nazar kılmadı. Hoca hacil oldu. Tevbe eyledi. İnsafa gelip kaftanlarını çıkardı. Bu kere it lisana gelip:

"Ey hoca ! Şah-ı Kirmani olmasa idi, göreydin ne işlere uğrardın" dedi ve kayboldu.

Hazreti Şeyh Yusuf bin Hüseyn (kuddise sırruhu)

Hız Şeyh Yusuf bin Hüseyn kaddesallahu sırrahul aziz, meşayihin ulularından idi. Zünnun-i Mısri'nin müridi idi ve çok yaşamış idi. Onun tevbesinin sebebi şu idi : Birgün arap kabilesinin olduğu yere vardı. Arap beyinin kızı onu gördü, aşık oldu. Gayetle sahibi cemal kıldı. Bir gece fırsat bulup yanına geldi. Yusuf onu görünce Allah'tan korktu. Oradan ayrılıp başka bir kabileye vardı. Başını dizine koyup uykuya vardı. Düşünde gördü ki çayır, çimen güzel bir mahalde bir taht kurmuşlar. Üstüne bir padişah oturmuş, etrafında yeşil donlular durur. Yusuf bunların yanına vardı. Sordu.

"Siz kimsiniz?"

"Bu taht üstünde oturan Yusuf peygamber, etrafındakiler de feriştelerdir. Yusuf bin Hüseyn'i ziyarete giderler. "

"Ben kim olam ki ziyaretime geleler" dedi, ağladı. Yusuf peygamber (as) tahtından indi, onu kucakladı, elini eline aldı, tahtına geçirdi ve:

"Arap beyinin kızı kendini sana arzyledi. Sen Allah korkusundan onu terk eyledin. Hak Teala hazretleri buyurdu: Ya Yusuf ' Sen öyle bir Yusufsun ki Züleyha sana kast eylemişti. Sen benden korktun. Ona dilediğini vermedin. Şüphesiz seni 'urevundu' peygamberlerden kıldım. Yusuf bin Hüseyn dahi arap kızını terk eyledi. Onun arzusunu terk ile benim rızamı istedi. İzzetim, celalim, hakkıyçün ben de onu urevundu velilerden kıldım." Ve buyurdu ki:

"Her zamanın bir kutbu olur. Bu zamanın kutbu Zünnun-i Mısri'dir. Onun yanına git, sana ismi azam öğretsin." Dedi. Yusuf uykudan uyandı. Şevki galip oldu. İsm-i azamı öğrenmek için Mısır'a Zünnun-i Mısri'nin yanına gitti. Selam verdi. Zünnun selamını aldı. Geçti bir bucakta oturdu.

Bir yıldan sonra zünnun sordu:

"Bu yiğit ne yiğittir?"

"Rey şehrinden" dediler. Bir yıl yine oturdu. İbadetle meşgul oldu. Bir yıldan sonra Zünnun sordu:

"Bu yiğit neye geldi?"

"Şeyhi ziyarete geldi" dediler. Bir yıl yine geçti Zünnun hiç cevap vermedi. Bir yıldan sonra gene sorunca:

"Hacetim ism-i azamdır." Dedi.

"Talim ediniz" deyip, bir çanak ağzını örterek pekçe bağladı. Yusuf'un eline vardi.

"Nil ırmağını geç, bu çanağı şeyhe ver, ol sana ne derse tut."

Yusuf çanağı aldı. Nil ırmağı yanına vardı. Çanak içinde bir nesne deprendi. "Acep nedir?" diye çanağın ağzını açtı. Bir sıçan varmış, çıktı, kaçtı. Yusuf mütehayyir oldu. İrmağı geçti. Şeyh kapusuna selam verdi. Boş çanağı önüne koydu. Şeyh onu gördü tebessüm eyledi.

"Sen Zünnun'dan ism-i azam istedin, o senin sabırsızlığını gördü. Sıçanı sana verdi. Sen bir sıçanı saklayamadın, İsm-i azamı nasıl saklayabilirsin?" Gayet hacil oldu. Geri Zünnun'a geldi. Zünnun dedi ki:

"Dün gece Hak Teala'dan yedi kere ism-i azam öğreteyim diye izin istedim. Henüz vakti gelmedi. Kendi vilayetine var, destur oluncaya kadar sabr eyle " dedi. Yusuf:

"Bari bana öğüt veriniz" Zünnun:

"Sana üç öğüt vereyim. Birisi ulu, birisi orta, birisi de küçüktür. Ulu öğüt odur ki kim ne yazdın ve ne okudunsa gillü gıştır. Bunları gider ki hicaptan kurtulasın."

Yusuf : "Bunu edemem"

"Orta vasiyetim oldur ki kim beni unutasın ve adımı kimseye söylemeyesin." Dedi.

"Bunu da edemem" dedi.

"Küçüğü oldur kim, halka nasihat veresin, Hakka davet kılasın. " Yusuf:

"İnşallah bunu edebileyim" dedi. Rey şehrine geldi. Onun aslı ulu idi. Kavmi ona yüz tuttular, çok meclisler eyledi, halka nasihat verdi. Bir nice kavm ise onunla müddei oldular. Meclisine kimse gelmez oldu. Vaazdan sarf-u nazar etmek istedi. Bir kadın dedi ki:

"Sen Zünnun ile bu kavli mi eyledin ki geri dönersin? Yusuf bu sözü işitince mütehayyir oldu.

"Hiç kimse gelsin, gelmesin, Hak için vaaz ve nasihata devam eyle" dedi. Altı yıl geçti. Sonra Zünnu-i Mısri ona ism-i azamı öğretti.

Nakildir: Nişabur şehrinde bir bezirgah vardı. Yedi bin altına görklü firavuş (cariye) aldı. Onu kimseye emanet etmezdi. Şeyh Ebu Osman Hayri katına geldi.

"Ben gelinceye kadar bu senin yanında dursun. Evine emanet bıraktı. Birgün Ebu Osman'ın gözü ansızın cariyeye gördü. Gönlü elinden kaçtı. Şeyhi Ebu Hafs Haddad idi. Derhal şeyhine gitti. Şeyhi ana Rey ikliminde Yusuf bin Hüseyin'e gitmesini söyledi. Ebu Osman Rey şehrine gelip Yusuf'u sordu. Dediler ki:

"Sen bir hoş sofisin, onu ne yapacaksın o zındık ve mülhiddir. Bunca kadınlar ve oğlanlar katında fesat vurup durur dediler. Ebu Osman geri dönüp şeyhine haber verdi. Ebu Hafs:

"Yusuf'u görmek gerektir" dedi. Yine inliyerek Rey şehrine geldi. Yusuf'un evini sordu.

Evvelkinden beter cevap verdilerse de Yusuf'un evine gitti.. Bir pir önünde bir güzel yanında

piyale ve badiye olduğu halde gördü. Osman çaresiz ileri vardı, selam verip karşısına oturttu. Yusuf Hüseyin alem-i mana zikrine daldı. Çok türlü ve ali sözler söyledi. Osman hayran kaldı. Dedi ki:

"Ey şeyh bu ne haldir ve bu ne şeydir ki sen edersin?"

"Onun için ederim ki; kimse bana inanıp ta katımda gönlüne feravuş (cariye) koymasın. Ta ki helak olmayayım diye" dedi. Ebu Osman ayağına düştü. Dileği derhal hasıl oldu.

Yatsı namazı kılar sabah namazına kadar ayak üzere durur, gözleri uykusuzluktan kıpkırmızı olurdu.

Derdi ki : Sıdk nişanı ikidir; gizli taat, gizli dostluk eylemek.

Tevhid oldur ki kim gönlünü öyle tuta ki hemen Allah'ın huzurunda gibi ola. Her kim tevhid denizine düşse, susuzluğa kanmıya. Zira susuzluğu da yine Haktan kaynar.

Vakta ki ölüm geldi, "Bari Hüdavenda ! Senin halkına gücüm yettikçe kavl ile, kendi nefsimde de fiil ile nasihat eyledim. Benim nefsimin günahını halkın nasihatına bağışla" deyip can verdi.

Hazreti Ebu Hafs-ı Haddad (kaddesallahu ruhahul aziz)

Ol sultan-ı evlad, kutbu vakit Ebu Hafs-ı Haddad kaddesallhu ruhahul aziz, meşayih padişahlarından idi. Hak halifesiydi. Bu taife içinde ondan ulu kimse yoktu. Riyazet, keramet, futuvet, mürüvvet içinde acayip kulağı vardı. Keşf-u beyan içinde yegane idi. Onun muallimi, vasıtasız, Allah idi. Ebu Osman onun müridi idi. Ahmed-i Hadraviyye ile çok sohbet ederdi. Sultan ul arifin Beyazıd-i Bestami buyurmuşlar ki:

"Zamanında binlerce veliyullah vardı. Fakat kutbiyyet-i asriye bir demirciye verilmişti. Ben bunun sır ve hikmetine agah olamadığımdan taaccüb ve hayret içindeydim. Birgün demirci Hafs'ın dükkanına varıp, selam verdim. Beni görünce çok sevindi, hemen elime sarıldı, öptü ve benden dua rica etti. Aramızda şu muhavere geçti:

"Ben senin ayaklarını öpeyim, sen bana dua et."

"Ben sana dua etmekle içimdeki dert sukunet bulmaz ki"

"Derdin nedir söylede çare arayalım."

"Acaba kıyamet gününde bu kadar ibadullahın hali nice olur? İşte benim derdim bu, deyip ağladı. Beni de ağlattı. O vakit sırrıma nida olundu ki, "Bunlar nefsi, nefsi diyen hod endişelerden değil, ümmeti ümmeti! Diyenlerdendir." . Artık tevcih-i kutbiyyete karşı bende olan hayret zail oldu. Anladım ki bunlar kalb-i Muhammed üzere vakit ve mazharı hakikat-i Muhammediyyedir. Bizim demirci de onlardandır. Fakat henüz mazhar-ı mükâşefe olmadığı cihetle kendisinin kudbiyetinden agah değil. Binanaleyh kendisine:

"Hakkın muazzeb olmasından sana ne?"

"Bana ne mi? Benim maye-i fitratım ab-ı şefkatle yoğrulmuştur. Bütün ehli Cehennem azabını bana yükletip onlar af olursa ben memnun ve derdimden halas olurum" dedi. Cenab-ı Beyazid muhaverenin bu noktasında:

"Demircinin dükkanında hayli oturup sohbet ettim. Namazda okumak için mikdar-ı kifayeden fazla bilmediği süver-i kur'aniyeyi öğrettim. Fakat ben, evet ben işte o sohbette, kırk senedir

tahsil edemediğim dereceye irtika ettim. Batınım feyz-i rabbani ile doldu. O vakit büsbütün anladım ki sır-rı kutbiyyet bir manadır. Fazilet ve kesreti amel ile değil, ancak mevhibe-i ilahi ve tevcid-i Hüdadır.

Dükkanında hergün bir altın kazanır, bunu yoksullara ve dul kadınlara dağıtır, haberleri olmadan kapıları önüne kordu. Çeşmede yıkadıkları tere ota ve sair ufak döküntüleri toplayıp ekmeğine katık yapar, iftarını ederdi.

Birgün bir gözsüz pazardan geçerken surei casiye 33. Ayeti okudu. Gönlü buna meşgul oldu. Canına od düştü, bihod oldu. Kıskaç yerine elini ateşe soktu. Bir pare kızmış demir çıkardı, örs üzerine koydu. Kızmış demiri elinde tutarak şakirdlerine demiri dövdürdü. Ebu Hafs hayranlığından kendine geldi. Gördü ki demir döğülmüş.

Ebu Hafs'a " Niçin gelip hadis dinlemezsin? Dediler.

"Bir hadis işittim otuz yıldır hala amelini işleyemem. Dahasını işitipte nedeyim. "Ol hadis nicedir? "Erin Müslümanlığı, güzelliği oldur kim faidesiz şeyleri söylemeyedir."

Birgün Hafs, yaranlarıyla sohbet ederken gönlünden geçti ki: Bir koyun olsa da bu yaranlara bir biryan etsem. Derhal bir geyik geldi. Ebu Hafs geyiği eliyle kovdu. Müridleri:

"Bu ne haldir "dediler.

"Şimdi gönlümden geçtiydi. Murat hasıl oldu. Bilmezmissin ki muradı tamam eylemek, kapıdan taşra koymaktır. Eğer Hak Teala Firavn'ın iyiliğini dileyseydi, Nil ırmağını muradı için revan eylemezdi. Ve muradlarını dünyada vermezdi.

Ebu Hafs giderken bir kişiyi mahzun, ağlar gördü.

"Ben eşeğimi kaybettim, ondan başka nesnem yoktur". Ebu hafs ayağını yere vurdu.

"Ya Rab! Senin izzetin ve celalin hakkı için ayağımı götürmem, ta bunun eşeği gelinceye kadar. Derhal eşek çıkageldi.

Ebu Hafs müritlerine azim heybet ve edep gösterirdi. Hepsi el bağlayıp ayakta dururlar, hiç birisi oturmaya muktedir olmazdı. Bir gün Cüneyd:

"Sen müritlerini sultanlar gibi edeplemişsin" dedi. Ebu hafs: "Sen namenin unvanını gördün. Bunu bilmek neye yarar, name içinde neler var!". Cüneyd müritlerinden birini gayet edepli gördü, "Bu mürid Hakk'a layıktır". Ebu Hafs:

"Bu yiğit onyedı yıldır bizim hizmetimizde nice bin akça harcadı ve onyedı bin akça da borç eyledi. Henüz bize söz söylemeye ve nesne sormaya zehresi (cesareti) yok."

Ebu Hafs Bağdat'da Şibli'ye misafir oldu. Şibli gayet izzet ve ikram eder, her gün türlü taam ve helvalar pişirirdi. Ebu Hafs:

"Ya Şibli! Sizin tarikatınızda teklif yok mudur?" dedi. Bir gün Şibli kırk mum yandırdı. Ve türlü türlü taamlar pişirdi. Şibli:

"Ya Ebu hafs! Bağdat'a geldiğinizde teklif gerekmez demiştiniz. Bu teklif nedir?" Ebu hafs:

" Bu tekellüf ise mumları söndür!"

Şibli ne kadar uğraştıysa ancak bir mum söndürebildi. Taccaub eyledi. Ebu Hafs:
"Siz bana konuk geldiniz, konuğu Allah verir, ben de her biriniz için bir mum yaktım. Hak için mumları söndüremedin. Bundan malum oldu ki: Hak için yanan mum ve çerağı kimse söndüremez. Ve ilave etti ki:
"Sen Bağdat şehrinde ne ikram ettinse benim için ettin., teklif değildir."

Ebu Hafs'ın sözleri:

Her kim kendi amel ve ahvalini Kur'an ve hadis terazisiyle tartmazsa münafık olur.
Dervişlik; huzur-ı hakta kendisini aciz ve biçare bilerek. Onun emrine muti olmaktır.
Veli, kendi nefsinden halaslık isteyenidir.
Behil, elinden gelen iyiliği vaktinde yapmayan, katı bahil de kendi iyilik yapmadığı gibi, başkasının da kimseye yapmasını istemeyendir. Cömert ise; bir müslüman kardeşinin dünya ve ahiret nasip ve iyiliğini, kendisinininkine mukaddem tutandır.
Her kim kendisinden hoşnut ola tez helak ola, her kim cemi halinde fazl-u hakkı kendinde toplaya umulur ki ol kişi helaktan kurtuldu.
Şevk şarabından bir cur'a (yudum) içen vaktine değin ayılmaya.
Gönlünün mutevazi olmasını isteyen, Salihler sohbetinde bulunur.
Tenlerin Ruşenliği hizmetle, canların Ruşenliği istikametledir.
Takva mahz-ı celal, tasavvuf cümle edeptir.

Bir kişi öğüt istedi. "Ey kardeş! Bir kapıya mülazım ol ki cümle kapılar sana oradan açılsın. Öyle bir seyyide mülazım ol ki cümle saadet sana boyun versin."

Bir ulu dedi ki: Yirmi yıl Ebu Hafs ile beraber bulundum. Hak zikrini huzur ve tazimle yapar, esma-yı zikirde mütegayyir ve bihuş olurdu.

Şeyh Silemi " Ben ölürsem başımı Ebu Hafs'ın ayağı ucuna koyun" diye vasiyet eyledi.

Hazreti Şeyh Hamdun-ı Kassar (kuddise sırruhu)

Hız Şeyh Hamdun-ı Kassar kaddesallahu sırrahul aziz, süfyan-ı sevri mezhebini tutar ve Ebu türab-ı Nahşebi'nin müridi idi. Kendisi melametliği ihtiyar ederdi. Nişabur içinde dururdu.

Onun sözlerinden:

"Her kim tahkik ehli olsa, kendi halinden haber vermez ve hiç kimsenin sırrını faş eylemez. Kendi sırrının faş olunmadığını isteyen, başkasının sırrını faş eylemesin.

Her kim kendisini yekrek göre, o kişi firavndan artık ola.

Sarhoşu görünce melamet eyleme, umulur ki sen de bir gün ona mübtela olasın.

Eğer derviş kendi halinde tekebbürlük ederse, onun kibri bayların kibrinden fazla olur.

Cümle hastalıkları ve dinin afeti çok yemektendir.

Her kim ki dünya talebiyle meşgul ola, ahreti hor ola. Her kim dünyayı hor tutarsa, dünya halkı onun gözündeki ulu gözükme.

Tevekkül odur ki bir pulun olmadığı halde, bin dirhem borcunun ödenmesi için Hak'tan ümidini kesmeyesin; tevekkül-i Hak'ka yüz tutmak, mahluktan ümidini kesmektir.

Her kim ki musibete katlanamazsa, Allah ile savaş eylemiş olur.

Halet-i nez'inde idi. "Benim issime avretler gelmesin ve sencimi (Tezkiye) de kadınlar yanında eylemeye" diye vasiyet eyledi.

Hazreti Şeyh Mansur bin Ammar (kuddise sırruhu)

Şeyh Mansur bin Ammar Kaddesallahuil aziz meşayihin hukemasından ve bu taifenin Sadat ve ulemasından idi. Horasan ve Irak'ta meşhur idi. Tevbesinin sebebi:

Birgün yolda giderken bir pare kağıt üzerinde Besmele-i şerifi yazılı gördü. Dört yana bakıp bir yere koyamadı. O Allah adını yuttu. O gece düşünde gördü ki Cenab-ı Hak : "Sen bizim adımıza hürmet eyleyip aziz tuttun. Biz de seni dünya ve ahrette aziz tutar ve ilim ve hikmet kapılarını açarız." Buyurdu. Bir müddet riyazet çekti. Ondandır sonra vaaz ile meşgul oldu.

Birgün bir hoca meclis kurmuş fık-u fesadla meşgul idi. Bir kulunun eline dört akçe verdi:

"Pazardan çerez getir. O kul pazara giderken Mansur-ı Ammar'ın meclisine uğradı. Mansur vaaz ederdi. Onun meclisini daha yekrek gördü. Mansur eyitti:

"Her kim dört akçe verirse biz de ona dört dua kılarız ki dört dileği hakkında makbul olur. Kul dört akçayı ona verdi.

"Ya şeyh, o duaları benim için kıliver."

"Evvel: Allah seni kölelikten azat, ikinci efendine tevbe nasib kılsın, üçüncü, bu dört akçanın ivazını verdin, dördüncü: sana ve bana ve bu meclis ehline, Hak Teala rahmet ve mağfiret eylesin" diye dua kıldı. Kul geri dönüp efendisinin yanına geldi. Ahvali anlattı. Hocası:

"Allah Teala şahit olsun seni azat ettim ve ben de tevbe eyledim. Sana dört akçe yerine dört yüz akçe verdim. Sonraki benim elimde değil Hak Tealanın yed-i kudretindedir." O gece hoş bir düş gördü ki: Hak Teala " Sen kulluğunla elinden geleni işledin, ben padişahlığımla elimden geleni niçin işlemeyeyim, seni, kulunu, Mansur'u ve o mecliste hazır olan cemaati yarlıgadam ve rahmet eyledim." Buyurdu.

Hazreti Mansur Hicaz'a giderken bir yerde vefat eyledi. Şeyh Ebul Hasan onu düşünde gördü ve sordu:

"Hak Teala sana ne kıldı?"

"Hak Hazretine vardım. 'Mansur- Ammar sen misin ki halkı zühd ve Taate davet ederdin?'

"Beli ben kulunum, İlahi ! senin zikrini etmediğim ve resulüne salavat getirmediğim bir meclis

kalmadı." Hak Teala:

"Gerçeksin" diyerek bir feriştehe buyurdu ki: 'Nurdan bir kürsü koyun, dünyada ademoğullarına benim senamı ederdi, feriştehler arasında da bana sena eylesin.'

Hazreti Şeyhül Meşayih Cüneyd-i Bağdadi (Kaddesallahu sırrahul aziz)

Hız. Şeyh ül Meşayih Cüneyd-i Bağdadi Kaddesallhu sırruhu ve ruhahul aziz, alem-i meşayihin şeyhi idi. Cümle halayık onu severdi. Sözleri tarikat içinde sohbetir. Ona Bağdad içinde 'Seyyid üt taife', 'Sultan ül Muhakkikin' derlerdi. Çok tasnifleri vardır. Son zamanlarda düşmanları ona zındık dediler. Ve saadetli başına kast eylediler ama dış kıvıramadılar, kör oldular. Çok meşayih yüzü görmüş idi ve Sırrı Sakati hazretlerinin müridi ve yeğeni idi.

Birgün bir ulu, Sırrı Sakati'den sordu:

"Hiç mürid şeyhinden yekrek olur mu?"

"Beli olur. Cüneyd benim müridimdir, illa onun muamelesi benden artık."

Hazreti Sehl-i Tüsteri Cüneyd hazretine kutbu asır derdi.

Cüneyd'i yedi yaşında iken dayısı Hacca götürdü, Harem içinde 400 pir, şükür hakkında konuştular. Sırrı Cüneyd'e:

"Ey oğul ! Sen de söyle." Cüneyd başını aşağı bırakarak tefekküre daldıktan sonra dedi ki:

"Şükür oldur ki, Cenab-ı Hakkın verdiği nimetle Ona asi olmayasın. Ve O'nun nimetini masiyete sermaye eylemeyesin. " Cüneyd bu cevabı verince 400 pir bir ağızdan dua ettiler. Sırrı da Cüneyd'e dua kıldı ve "Ey oğul! Bu sözü nerde buldun?"

"Ya seyyidi ! Senin sohbetinde buldum" diye cevap verdi.

Hicaz'dan Bağdad'a döndüler. Cüneyd dükkanda sırça satardı. Hergün dükkana perde asar, 400 rekat namaz kılardı. Bir zaman sonra dükkanı terk ederek halvete girdi. Kırk yıl ibadetle meşgul oldu. Tamam 30 yıl yatsı namazını kıldıktan sonra sabaha kadar ayak üzere durup, Allah Allah derdi. Kırk yıl yatsı abdestiyle sabah namazını kıldı. Birgün hatırından "işim tamam maksudum hasıl oldu mu?" Diye geçti. Derhal hafiften bir avaz işitti:

"Vakit oldu ki zünnar koyasın" Cüneyd bunu işitince feryadı göğşe çıktı.

"Bari Hüda ' Cüneyd'den ne günah sadır oldu?" Yine bir nida işitti:

"Tamamlık istemek günahından terbiye idesin"

Cüneyd derdle ah eyledi. Üç gün başını secdeye bırakarak üç gün üç gece kaldırmadı.

Cüneyd'in düşmanları ve halk ona dil uzattılar ve halifeye:

"Halkı hep kendine uydurdu" dediler. Halife:

"Onu hüccetsiz def etmek yaramaz " dedi. Halifenin üçbin altına satın aldığı gayet güzel bir firavuşu (cariye) vardı. Onu koku ve müzeyyenatla süslediler.

"Cüneyd'in halvetine var, ona yüzünü göster ve 'Ya şeyh, hiç kimsem yoktur ve malım çoktur. Ben gönlümü dünyadan çektim. Senden dilerim ki beni hizmetkarlığa ve kardeşliğe kabul

edersin. Senin sohbetinde taatla meşgul olayım. Hergiz bu gönlüm dünya ehliyle karar tutmaz ' de dediler." Firavuş gitti. Halife onun ardınca bir de hadim gönderdi. Firavuş Cüneyd'e vardı, selam verdi. Oturdu. Yüzünü açtı. Cüneyd'nagah bir ihtiyar ol firavuşa tuş oldu. Filhal başını aşağı eyledi. Ol firavuş tamamıyla diyeceğini söyledi. Cüneyd'nagah başını kaldırıp bir kere ah eyledi. Ol firavuş üfürdü. Firavuş filhal düştü, can verdi. Halifenin canına od düştü. Yaya olarak Cüneyd'in yanına varıp özür diledi. Cüneyd:

"Sana emir'ul müminin derler, şefkatin umum Müslümanlara galip ve şamil olmak gerek. Benim 40 yıllık taatimi heder etmek istersin. Senin şefkatin bu resme midir? Yarın huzuru hak'da ne cevap vereceksin?"

Halife Cüneyd'in ayağına düştü. Hacaletle çok özür diledi. Cüneyd'in mertebesi yüceldi. Bu kıssa alem içinde meşhur oldu.

Cüneyd:

"Biz tasavvufu, açlık, uykusuzluk, dünyadan kesilme ve sevdiklerimizden beri olmakla bulduk" demiştir.

Sözleri;

Herkim Allah kelamını sağ eline ve peygamber hadisini sol elinde tutar ve yolunda bu چراغ şulesiyle yürürse, şüphe afetine ve bid'at karanlığına düşmez.

Ben öyle günler geçirdim ki, yer gök ehli, bizim için ağlaşırlardı. Sonra öyle oldum ki ben bunlar için ağlarım. Şimdi de öyle oldum ki ben ne bunlardan haber bilirim. Ne de kendimden. Bin yıl diri olsam amelden bir zerre eksik etmeyem.

Otuz yıl, Cüneyd diliyle, Hak Teala hazretleri halka hitab buyurdu. Cüneyd orada değil, bundan halkın haberi yok idi.

"Otuz yıllık namazı kaza ettim. Namaz içinde gönlüme dünya endişesi gelse o namazı kaza eyler, ahret uçmağı gelse kaza etmez, velakin secde-i sehv eylerdim."

Nakildir ki Cüneyd daim oruç tutardı. Yarenleri gelse onlara muvafakat için orucu bozardı.

Nakildir: Hazreti Cüneyd kaddesallahu sırrahul aziz hırka giymez, alime ve danışment elbisesi giyerdi. Eğer bilsem murakka giymekle iş hazıl olur, demirden kaftan giyerdim. Lakin Hak Teala katında itibar hırkaya ve murakkaya değil, belki gönül şevkine ve gönül derdinedir derdi.

Sırrı Sakati cüneyd'e dedi ki:

"İki gözüm چراغ ! Şimdiden sonra halka nasihat et." Cüneyd:

"Ey dayı ! Sen benim şeyhim ve mürşidimsin. Huzurunuzda söz söylemeye teeddüb ederim" cevabını verdi.

O gece Cüneyd Muhammed Mustafa (sav) Hazretlerini düşünde gördü. Buyurdu ki:

"Ya Cüneyd ! Sen benim ümmetlerime nasihat vermeğe layıksın. Ben sana düstur verdim. Vaz eyle. " Cüneyd uyandı. Sırrı katına düşünüy söylemeye vardı. Hazreti Sırrı onu gördü:

"Ey kızkardeşimin oğlu ! Sen benim sözümle vaaz eylemedin, bari Muhammed Mustafa sav in

sözüyle vaaz eyle" dedi.

"Ey dayı ! Benim gördüğüm düşü ne bildin."

"O gece ben de düşümde Hak Teala Hazretlerini gördüm:

Ya Sırrı, kız kardeşinin oğlu Cüneyd senin sözünü ve meşayihler sözünü tutmadı, kullarıma nasihat vere. Pes, Muhammed Mustafa yı Cüneyd'in vaaz etmesini emretmeye vasıta kıldım dedi. " Bunun üzerine Cüneyd minbere çıktı.

40 kişiden az gelirse gine inirim dedi. Meşayih ve ululardan kırk kişi hazır oldular. Hazreti Cüneyd mana deryasına daldı ve vaaza başladı. Kırk kişiden sekizi can verdi. Onların cenazesini götürdüler. Yirmi kişi beyhud kaldı. Onlar da evini barkını terk edip, dağlara düştü.

Birgün Hazreti Cüneyd Cuma mescidinde vaaz ederken bir tersa (Hristiyan) oğlanı camiye girdi. Vaazı dinledi, kimsenin haberi olmadı. Tersa, Cüneyd'e dedi ki: "Ya şeyh, Hazreti resul "Sakının müminin ferasetinden kim ol, Allah nuruyla bakar". Bu hadisın manasını şerh ediver " dedi.

Cüneyd fikre daldı, başını kaldırıp cevap verdi ki:

"Peygamberimiz sav. Hazretleri bu hadis onun için buyurdu ki sen Müslüman olasın ve zünnarını kesesin" dedi. Tersa bu feraseti gördü. Şehadet getirerek iman etti. Cemaat taaccübde kaldılar.

Cüneyd'in gözü ağrıdı. Tabibe gitti. Tabib: "Gözüne su değdirme " dedi. Cüneyd:

"Abdesti ne yapalım?" Tabib:

"Eğer gözün sana gerekse ilaç budur."

Tabib gitti. Cüneyd abdest alıp namazı kıldı ve uykuya vardı. Uyandığı zaman gördü ki gözü iyi olmuş. Hafiften avaz işitti:

"Cüneyd bizim için gözünü terk eyledi. Eğer o bizi andığı vakit cümle tamulukları bizden dilese idi icabet alacaktı."

Tabib geldi, gördü ki Cüneyd'in gözü iyi olmuş:

"Neyledin?" diye sordu. O da olanı haber verdi.. Tabib Cüneyd'in elini tutup iman etti ve :

"Ya Cüneyd ! Bu ilaç Halk'ındandır. Ağrıyan senin gözün değil, benim gözüm imiş." Dedi.

Cüneyd bir gece müridiyle giderdi.. Bir it ürüdü. Cüneyt "Lebbeyk Lebbeyk" dedi. Mürid eğitti: "Ya şeyh bu ne haldir?" Cüneyd: "İtin ürüdüğünü Allah Teala kahrında gördüm, avazını O'nun kudretinden işittim ve iti aradan çıkardım. Şüphesiz, Allah kahrında lebbeyk dedim."

Nakildir: Şibli bir gün "la havle..." dedi. Cüneyd: " Bu sözü gönül darlığından derler. Her kim gönül darlığından kurtuldu kazalarına razı oldu."

Nakildir: Birgün bir kişi, Cuma mescidine geldi. Nesne istedi. Cüneyd'in gönlünden geçti ki bu yiğit sağ kazanıp ta niçin yemez, böyle kendini hor eder? Vakta ki Cüneyd uyudu. Düşünde gördü ki, bir kişi örtülü bir tabak getirip Cüneyd'in önüne koydu. Cüneyd örtüyü kaldırdı. Gördü ki mescide tevekkül eden derviş pişirmişler:

"Bunu ye "denildi. Cüneyd;

"Murdardır ben yeyemem."

"Dün mescid içinde nasıl yedin, şimdi yemezsin?" Cüneyd :

Bildim ki gıybet eylemişim. Ol heybetten uyandım. Abdest alıp namaz kıldım. O dervişı görmek üze taşra çıktım. Gördüm ki, Dicle kenarında tere yumuşlar, oturmuş anda ufaklarını yer.

Yanına vardım. Başını kaldırdı.

"Ya Cüneyd, mesciddeki endişeden tevbe eyledin mi?

"Eyledim"

"Var artık ol endişeyi eyleme" dedi. Ve Şura 25.ayeti okudu ve kayboldu. Cüneyd Hazretleri o kadar ağladı ki gözleri şişti.

Hazreti Cüneyd namazda o kadar dururdu ki ayakları şişer.

"Eğer benimle Allah arasında ateşten deniz olsa, Rabbıma olan iştihakımdan, geçmek için kendimi denize atardım" derdi.

Hazreti Ali bin Sehl Cüneyd Hazretlerine mektup yazdı: "Uyku gaflettir, muhib odur ki kendisini uykuya vermeye, yoksa maksudundan kalır." Hak Teala, Davud Aleyhisselama vahy eyledi ki:

"Gece yatıp, uyuyan kişi, beni seviyorum davasında yalan söyler". Cüneyd cevap yazdı:

"Bizim uyanıklığımız hak Teala yolunda muamelemizdir. Uykumuzda bizim elimizde değil Hak yedindedir. İhtiyarımız olmaksızın bize haktan gelen her nesne yekrek, uyku, dostların haktan atadır. Nitekim S.a.v. buyurur. Alimlerin uykusu, cahillerin ibadetinden yekrektir." Dedi.

Hız Cüneyd'in bir müridi vardı. Zengin idi. Mal atasından kalmıştı. Cümlesini Cüneyd yolunda sarf eyledi. Birgün:

"Ya şeyh ! Kalan bu evleri nideyim?" dedi.

"Var sat"

Parasını getir diye söylemedi. Mürid satıp getirdi.

"Dicle ırmağına bırak, ta ki ululuğa eresin" dedi. Yiğit akçayı dicleye bıraktı, geri geldi. Cüneyd müridi katına koymadı. Ne vakit te gelse koymaz idi. Az zaman içinde mertebeye erdi. Ululardan oldu.

Bir yiğit Cüneyd'in meclisine geldi, tevbe eyledi. Nesi varsa dervişlere dağıttı. Bin altın alıkomuştu. Şeyh:

Onları Dicle ırmağına at, dedi. Yiğit altınları aldı. Birbir sayarak suya attı. Hazreti Şeyh geldi. Şeyh ona heybetle baktı ve haykırdı.

"Niçin hepsini birden bırakmadın da birer birer saydın" dedi. Bir zaman meclisine bırakmadı. Akıbet Şeyh Ebul Hasan Sevri ve Şibli yalvardılar, ondan sonra kabul eyledi.

Müridlerden biri:

"Ben kemal dercesine erdim" diye çıktı, halvette bir köşeye çekildi. Seher vakti uykuya daldı.

Düşünde, hoş akar sular, bahçeler ve taamlar gördü. Bunlardan kendisini yer ve içer gördü.

Ücub ve gurur kendisine galebe çaldığından gördüğü bu rüya şeytani idi. Halini müridlere

söyledi. Müridler de Cüneyd hazretlerine arz ettiler. Cüneyd onun halvetine geldi. Gördü ki kibir ve gurur onun dimağına tesir eylemiş. Hakka layık hiçbirşey yok. Cüneyd:

"Bu gece seni uçmağa götürerler. Varıcak üç kere la havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azim! De

dedi. Okudu. Hep gördükleri gitti. Bu kez kendisini mezbele ve necaset içinde buldu. Uykudan uyanıp hatasını anladı. Tevbe eyledi. Yine gelip Cüneyd hazretleriyle meşgul oldu. " Müride mürşid gerek, yoksa şeytan gelir ona mürşid olur.

Birgün bir müridten edepsizlik vücuda geldi. O mürid hacetinden kaçtı. Bir mescit bucağına girdi. Cüneyd geldi. Kaşını çatıp ona nazar eyledi. Cüneyd'in heybetinden mürid düştü, başı yarıldı, kan revan oldu. Damlayan her katreden Allah yazılırdı. Cüneyd:

"Cilve ve Şive mi dersin, Allah'dan mı kaçarsın?" Dedi. Müridi bu söze katlanamadı. Can verdi. Cüneyd onun namazını kılıp kendi eliyle defneyledi. Bir mürid onu düşünde gördü. Sordu: "Eğer beni şeyh kendi eliyle defneylemeseydi, halim nice olurdu."

Cüneyd'in bir müridi vardı, sonradan gelmişti. Hazreti şeyh onu pek sever, diğer müridler onu çekemezlerdi. Müritlerin bu hali Şeyh Hz. lerine malum oldu. Hizmetkarına yirmi kuş getirerek, her müridin eline birer tane verdi.

"Her biriniz bu kuşları kimse görmedik halvet bir mahalde boğazlayıp getirin," dedi.

Hepsi kuşları, varıp ıssız bir mahalde boğazlayıp getirdiler. Yalnız o mürid boğazlamadan getirdi. Cüneyd:

"Niçin boğazlamadın?" diye sordu. "Sultanım, siz kuşları hiç görmedik yerde boğazlayın demiştiniz, ben ıssız bir yer bulamadım, her yerde Hak Telayı hazır gördüm. Cüneyd:

"Gördünüz mü? Nice feraseti vardır." Dedi. Cümle müridleri istiğfar eyleyip, onun farkını ikrar ettiler.

Şeyh Cüneyd hazretlerinin kelimelerindendir.

Fütüvvet Şam'da fesahat Irak'ta, sıdk Horasan'dadır. Yol urucular çoktur. Bu yolda başlıca üç tuzak kuruludur. Mekk, kahri lütuf tuzağı. Bunların nihayeti yoktur.

Kul ile Allah arasında üç deniz vardır. Onları geçmedikçe Allah'a erilmez. Biri dünya : onun gemisi zühddür. İkincisi halk: onun gemisi uzlet, üçüncüsü iblis: onun gemisi düşmanlığını bilip ondan sakınmak, dördüncüsü nefstir ki: onun gemisi dileğini vermemektir. Nefis kötülüğü buyurucu, hevaya uyucudur. Er oldur ki onu öldüre.

Allah'dan gafil olmak cehennem odundan katıdır. Eğer sende nefsinden nesne kalmışsa, azatlığa ermeysin.

Her kimin de ayeti ola, onun velayeti daim ola.

Her kim Allah'ı bildi, visal vaktine kadar şad olmadı.

Her kim dilerse dini, selamet üzere ola, teni asude ve gönlü inayetli ola. O halktan uzlet eylesin. Akıl oldur ki yalnızlığı seve.

Herkimin ruyeti ibret olmazsa onun görmezliği görürlüğünden yekrekdir.

Herkim Allah zikriyle meşgul olmaya, onun söylemezliği söylediğinden yekrekdir. Her kulak kim, haksözünü işitmeye, muntazır olmaya, onun sağırlığı işittiğinden yekrekdir. Her ten ki, Allah kulluğuna meşgul olmaya, onun ölmekliği diriliğinden yekrekdir.

Derviş oldur ki yer gibi ola, üstüne süprüntü dökeler, tahammül ede ve cümle iyilikleri onda

göre.

Sofu oldur ki safi ola, Allah'dan başkasından kesilmekle ve nefsine dilediğini vermemekle. Ve dahi, gönlü Halil İbrahim A.s. ın gönlü gibi dünya dostluğundan salim ola, teslimiyeti İsmail As. ın teslimiyeti gibi ola, gussası Hz. Davud a.s gussası gibi ola, sabrı Eyyub as. sabrı gibi, fakrı Hz. İsa as. fakrı gibi ola, şevki Hz. Muhammed Mustafa s.a.v şevki gibi ola.

Cüneyd Hz leri birgün müridleri arasında dururken sarı benizli bir yiğit Cüneyd'e baktı, tezcek geri gitti. Cüneyd onun ardınca bir mürid gönderdi. "Sofilik nedir?" diye ona sor dedi. Mürid ona yetiştirdi sordu. Ol yiğit:

"Cüneyd'e var söyle. Bivasıf ol ki bivasıf olasın." . Cüneyd bu sözü işitince seğirtti, bulamadı.

"Biz onun kadrini bilemedik. O bir Hüma kuşu imiş" dedi. Bir zaman hayrette kaldı.

Hazreti Cüneyd buyurur ki, arifin yetmiş makamı var. Birisi Hergiz bu cihan muradını dilemeye. Hak Tealanın sırrından söyleye, kendi hamuş ola; Hak ile onun arasında hicab olmaya.

Eğer bir sadık, bin yıl Hakka yüz tutsa da bir lahza Hak'tan iraz eylese, bir lahzadaki fevti, bin yıl ibadeti hasılatından artık ola.

Sadık oldur ki, doğru söyleye, kendisine ziyan gelecek yerde bile. Fütüvvet oldur ki dervişlerden arlanmayasın, baylara muaraza eylemeyesin. Rıza oldur ki belayı ganimet bilesin.

Hz Cüneyd'e sordular:

"Adem sema işitince ihtiyarsız harekete gelir. Bu hal nedendir?"

"Hak Subhanehu ve Teala "Elestü" deminde adem oğluna hitab eyledi. Canlar o vakit hitabdan lezzet bulup sordu. Bu alem de dahi sema işitince ol zevk hasıl olur da şüphesiz bihiyyar hareket ederler."

Bir ulu Cüneyd'e tasavvuf nedir diye sordu. Şu cevabı aldı:

"Gönlünü pak eylemek, Hak muvafakatinden ve halktan ayrılmak, beşeriyet sıfatından kendini öldürmek, nefis dileklerinden ırak olmak, kesafette ruhani sifata gelmek, Hak ilmiyle derecesi yüce olmak ve cümle ümmete nasihat eylemek, vefayı beklemek, Peygamberimiz s.a.v. şeraitine mutabaat eylemektir."

Hak tealanın kudret ve azametini tefekkürden marifet artar, nimetlerini tefekkürden, muhabbet doğar, vaid ve azablarını tefekkürden havf doğar, murakaba da oldur ki daima uyanık durasın, gafil oturmayasın.

İhlas oldur ki Hak muamelesinden halkı çıkarmak.

Uzlet iki kısım. Birisi halktan, birisi de nefis dileğinden uzlettir.

Kulları Haktan men eden hicab üçtür: Nefis, halk, dünyadır ki, bunlar avamındır. Havvasın hicabı da üçtür : taatini, sevabını, kerametini görmek.

Nakildir hazreti Cüneyd'in vefatı yakın geldi. Halet-i Nez'a düştü, bana abdest aldırın dedi. Abdest aldırıldılar, parmaklarını hilal etmediler.

"Tehlili yerine getirin dedi" Getirdiler, derhal secdeye düştü, ağladı. Bakara suresinden 70 ayet okudu. Birkez Allah deyip tesbih okumaya başladı. Beş parmağını yumdu. Besmelei şerifi okudu. Ve ol, ari pak mukaddes canını iki gözünü yumarak hakka ısmarladı. Gasl eden sonradan nakletmiştir.

"Gözünü açayım dedim, ne kadar cehd eyledimse açamadım bir avaz işittim ki: ' Hey ! elini Cüneyd'in gözlerinden çek. O gözlerini onun için yumdu ki bizim didarımızı görmeyince açmaz.' "

Parmaklarını açamadılar. Yine avaz eşitti ki: "Kendisi parmaklarını açmayınca açılmaz" Cism-i şerifini yudular. Cenazesini götürürlerken bir ak güvercin gelip cenazesinin yanına kondu. Tabut içine girip kayboldu.

Cüneyd Hazretini defn eylediler. Bir ulu anı düşünde gördü, sordu:

"Münkir ve nekre ne cevap verdin?"

"Ol kişi ferıştah dergah-ı izzetten benim katıma geldiler. "Menrabbuke?" dediler, güldüm.

"Benim canımı Rabbim yarattı. Elestü birabbiküm hitabında Beli cevabını vermiştim. Şimdi siz tekrar sorarsanız. Sultan ol kişiye sormuş ola kul iken yine sorar mı? Bari size sultan sözüyle cevap vereyim" dedim. Ve Surei Şuara 78, 81 ayetlerini okudum. Bunları işittiler.

"Bu muhabbet eseri, mülkünden ayrılamayanındır," deyip gittiler.

Cenab-ı Hak:

"Ya Cüneyd uçmağa girer misin? " buyurdu.

"Sultanım, ben seni güçle buldum, beni karşına koy, hayran olayım durayım." Hak Teala:

"Ya Cüneyd ! Ben seninim sen benim, şimdiye değin sen benim dediğimi tutardın, şimdiden sonra ben de senin dediğini tutarım" buyurdu.

Hazreti Şeyh Amr-İbni Ebi Osman-ı Mekki (Kuddise Sırruhu)

Hz. Şeyh amt İbni Ebi Osman-ı Mekki, Kuddise sırrahul aziz, tarikat ulularından idi. Bağdad'da Ebu Said Harraz Hz. lerini görmüş idi. Hayatı manevi (ihata) ve letaifle mevsuftu. Çok yıllar Ka'betullah'ın aziz ve şerif haremindedir mutekif olmuştu.

Bir gün Hallac-ı Mansur'u gördü.

"Ne yazarsın?" dedi.

"Kur'ana muaraza yazarım" dedi. Bu söz şeyh hazretlerine gayet katı geldi. Mansur'a yavuz beddua kıldı.

"Berhudar olmagil" dedi ve katından kovdu. Hallac'ı Mansur'a ne bela geldi ise o bedduasından geldi dediler.

Amr Hz. leri birgün 'Gençname' tercümesini bir kağıda yazıp, seccadesinin altına komuştu. Abdese vardı. Hüseyin Mansur geldi, o kağıdı aldı Şeyhe malum oldu.

"Hüseyin gelmiş, o kağıdı danışmadan almış, Tez ola ki onun ellerini ve ayaklarını keseler ve onu asakoyalar ve oda yakalar ve külünü göğşe savurular" dedi. Hz. şeyhin dediği gibi oldu.

O Gençnamesinde yazılı idi ki: "O vakit can, Hz. Adem Aleyhisselam gövdesine Hak Teala

Hızlılarının emri şerifiyle girdi, cümle feriştehlere buyurdu. Ademe secde edeler. Cümlesi secdeye vardı. Şeytan-ı lain ademe secde kılmağı. Adem'in kalbine can nasıl girdi, onun sırrını göreyim, bileyim dedi. İblis bilirdi ki feriştelere birisine lanet olacak.

"Bakalım hangisine lanet olunur, göreyim" derdi. Lanet olunacak yalnız kendisi imiş. Lanet olundu, Dergahtan sürüldü. Feryad-u figan eyledi ki:

"Hani benim kulluğum. Yerde gökte sana ibadet kılmağık, secde etmedik bir karış yer komadıım. Madem Adem için bana lanet eyledin, (Surei Sad 78) Kıyamet kopuncaya kadar beni öldürme, Adem oğullarından öcümü alayım" dedi. Hak Teala: "Sana mühlet verdim. Ta kıyamete değin ölmeyesin izzim ve celalim hakkiyçün sana tabi olanlarla cehennemi doldururum" buyurdu. Ol Gençname ki Amr İbni Emr Osman Hz leri yazmıştı. Bunu muhabbet kitabında yazıyordu ki, Hak Teala Hazretleri canları, kalıplardan yedibin yıl evvel yarattı. Kalıp alemine getirmek için Adem oğullarının canlarına günde 360 kere keşif ve tecelli nurunu nisar (serpme saçmak) kıldadı. Sırrı can içinde zindana koydu, canı gönül içinde mahbus eylediyse aklı bunların arasına merkeb eyledi. Peygamber de ferman verdi: "Benim buyruğumu tutun. Herkim benim buyruğumu tutarsa gönlü muhabbete ulaş, canı kurbete ere, sırrı vuslatla karar tuta, şüphesiz uçmağa gire ve didarıma layık ola." dedi.

Hazreti Şeyh Ebu Said Harraz (Kuddise Sırruhu)

Kutb-i vakit, Şeyh Ebu Said-ı Harraz kaddesallahu Sırrahul aziz, meşayihlerin şeyhi idi. Dörtüüz kitap tasnif eyledi. Bağdad toprağında idi. Zünnun-i Mısıriyi görmüş. Bışr-i Hafı, Sırrı Sakati ile sohbet etmişti. Nice alimler ki zahir ehlerinden idiler, onu inkar ederlerdi. Sözlerini fehm eylemediler. Sözlerinin biri buydu : Kul kaçan ki Allah'a döne ve Allah emrine yapışa, kendisini ve Haktan gayrısını unuta. Kandan gelirsın ve ne dilersin? Diye sorarlarsa "Allah'dan" gayri cevabı olmaya. Kul bu sıfatlı ola, nefsinı öldürmüş ola. Ne söylerse onun sözü Hak sözü ola, ne işitirse hep bile ola. Zira kendisi arada olmaya.

Ve der ki:

"Ben kimim bilmezem, neylerim, nerdeyim."

"Sen ne dilersin?" Derlerse:

"Allah"

Cemi endamları dahi:

"Allah. Zira Onun cümle endamları Allah ile doludur ve Allah'sız yer yoktur." Diye cevap veririm.

Ebu Said der ki: Beni uzaklık ile yakınlık arasında muhayyer eyleseler ben ıraklığı isterim. Onunçün kim, benim yakınlığa takatim yoktur. Netekim Lokman "Beni hikmetle nübüvvet arasında muhayyer eylediler, ben hikmeti ihtiyar eyledim. Zira benim nübüvvete takatim yoktur." Demıştır.

Nakildir: Düşümde gördüm. İki ferişte gökten indi ve bana "sıdk nedir?" diye sordu. Ben:

"Ahde vefa" dedim. İkisi de:

"Saddakte" (doğru söyledin)" dediler ve göğşe gittiler.

Birgün derya kenarında bir yiğit gördüm. Yanına bir demir divit asmış. Önümden geçti. Libası Salihler libası idi. Amma zalimler aleti, götürür, dedim ileri varıp selam verdim. Dedim ki: "Ya yiğit ! Allah'tan yana yol kaçıtır?"

"İkidir, birisi havasın, birisi avamındır.

"Ama sen havasın yolundan ıraksın, çünkü sen diviti zulm aleti sanırsın, Hak Teala Hz. leri buyurdu ki Surei Hucurat 12." Ayetini söyledi ve kayboldu.

"Her batini, şeriat hilafına olsa batıldır."

Tevhid oldur ki, cemi nesneleri gönülden çıkara kendisi kala. Bu kez yalnızlık ile yalnız isteye. Tasavvufun manası, Arap dilince saf olup süzülme ve kederlerden pak ve halis olmaktır. İmdi tasavvuf oldur ki : Cemi şehvetlerden, kederlerden, paslardan süzülerek halis olmak, Allah'dan gayri içinde dışında, gönül evinde nesne kalmamak. Kim ki bu sıfatlı ola, ona sofi diyeler. Arif ki yol içinde ve mücahede içinde ola, o vakit ağladığı firak sebebindendir. Zira henüz taleb içindedir. Vuslat makamına erişenden, vuslat halinin taamını tattığı için, ağlamak zail olur.

Hazreti Şeyh Ebul Hüseyin Nuri (Kuddise Sırruhu)

Şeyh Ebul Hüseyin Nuri Kaddesallahu ruhahul aziz, kut-i vakit idi. Buna "Emir-ül Kulüb" ve "kameris sufiyye" derlerdi. Sırrı Sakati'nin müridi idi. Nuri diye adlandırılmasının sebebi karanlıkta söz söylerken mubarek ağzından nur çıkardı.

Sahrada bir savması vardı. İbadet ederken gece nur balkırırdı (parıldardı) . Kendinin dahi yüzü parlak idi. Ak benizli ve ak sakallı nurani bir pir idi.

Hazreti Ahmed-i Harrar derdi ki : Hüseyin gibi, taat kılıcı kimse görmedim. "

"Cüneyd' den de artıkmı?" dediler:

"Onun hali ayrı, bunun hali ayrıdır. Zira her birinin bir türlü muamelesi olur. Onları Allah'dan başka kimse bilmez" dedi.

Ebul Hüsyn Nuri Hazreti der ki: "Bunca yıllar mücahede ve riyazet çektimse de bir türlü nefsimin elinden kurtulamadım. Nefsime dedim ki: Gel şu eve gir, seni yavuz uğrular gibi bırakayım, zindan çektireyim. Diri kalırsan devlet senindir. Eğer ölürsen bari hak yolunda ölmüş olasın" dedim. Kırk yıl böyle eyledim.

Birgün Cüneyd Bağdadi Hazretleri, Şeyh Nuri hazretlerinin kapısına geldi. Hali gayet galib olmuş, benzi sararmış, başını aşağıya bırakmış oturur. Katına varınca başını kaldırdı, birkez yüzüne baktı. Cüneyd, heybetinden düştü. "Ya Cüneyd !otuz yıldır onun heybeti benim içimde belireli gussam katı olmuştur. Benliğimden mahv olmuştum. Bu hadiseden sonra Cüneyd yarenlerine " Eğer dirlik öğrenmek isterseniz bundan öğreniniz" tavsiyesinde bulundu.

Hazreti nuri bir gün halvette münacat eylerdi. Hazreti Cafer Halidi der ki:

"Benden onun haberi yoktu: 'İlahi ! şol tamuya mustahak olan kullarını sen yarattın. Bunları yarın tamuya koyup azab edeceksin. Bunlar için beni tamuya koy. Ve bunlara edeceğin azabı, ilahi bana eyle." Derdi. Bu sözü işittim mutahayyir oldum . O gece düşümde Hak Tealadan bana nida geldi.

"Ya Cafer ! Nuri'ye var. Şol şefkatin berakatına eriştin de"

Çün uykudan uyandım. Nuri'ye bu sözü söyleyince nara urdu, vecd haline düştü.

Şibli hazretleri der ki: "Birgün Nuri hazretlerinin halvetine vardım. Murakabe ile oturmuş gördüm.

"Bu murakabeyi kimden öğrendin?"

"Kediden öğrendim, gördüm ki kedi sıçan deliği karşısında nice gözetir ve hazır durur. Allah'ını isteyen öyle gözetmesi gerekmez mi?"

Nakildir:

Birgün uykuya varmıştım. Bir uğru gelip benim donumu uğralamış. Donumu aradım, bulamadım. Bir saat sonra uğru geldi, donumu getirdi. Eli kurumuş. Bana yalvardı ve tevbe eyledi. Ben de dua ettim derhal eli dürüst oldu.

Nakildir: Bağdat şehrine ateş düştü. Birçok evler yandı. Bir hocanın iki oğlu ateş içinde kaldı. Atası, anası feryad eylediler, çare bulamadılar. Hazreti Nuri oradan geçerken oğlancıklar o halde gördü. Derhal ateş içine girdi ve ikisini de çıkardı.

"Sanasın ki o ateş ona gülistan idi. Çocukların atası Nuri'nin önüne bir kese altın koydu." Nuri altını alırsa, oddan oğlan çıkaramaz olur "diye cevap verip gitti.

Nakildir: Hazreti Nuri yoldan giderken gördü ki bir yoksul kişinin eşeği ölmüş, yükünü yere bırakmış. O yoksul ah edip ağlar. Hazreti Nuri birkez ayağıyla eşeği tepti.

"Kalk burası yatacak yer midir?" dedi. Hak Taala hazretlerinin emriyle eşek dirildi. Ol miskin yoksul sevindi. Yükünü yükletti işine gitti.

Hazreti Cüneyd hasta oldu. Hazreti Nuri onu sormağa vardı. Biraz katında oturdu. Giderken yarenlerine Cüneydin hastalığından her biriniz götürün dedi. Çün gittiler ve Cüneyd de sağ oldu, kalkıp oturdu. Sordular:

"Müslümanlık nedir?"

"Müslümanlığın kilidi olan peygamber sav. ın sünnetlerine mutaabattır."

Sofi oldur ki canları beşeriyet kirlerinden safi ve nefis afetlerinden hali ola. Hiçbir nesne onu bağlamaya, ne malik ola, ne memluk ola.

Tasavvuf, ne rusum ne ulumdur. Allah hulklarından bir hulktur. Nitekim peygamber sav. buyurur. "Allah hulklarıyla hulklanın". Allah'tan korkan hizlandan (Allah'ın tevfiginin kesilmesi) ve masiyet halinden Allah'a sığınır. Ve taatten de hali kalmaz.

Hazreti Şeyh Osman Hayri (Kuddise Sırruhu)

Şeyh Osman Hayri, Kuddise sırrahul aziz, bu taifenin güzidelerinden idi. Ulular ittifak ederler ki Allah haslarından üç kişi vardır, Biri Nişabur'da Osman Hayri, Bağdad'da Cüneyd, Şam'da Ebu Abdullah-i Cella'dır.

Tufulet halinde daim diri idi. "Gönlüm karar tutmaz hakikat arar" derdi.

Osman Hayri mektebe giderken ardınca rümi, türki, kişmidi ve Habeşi olmak üzere dört kul yürürdü. Ona altın divit götürlerdi.

Birgün giderken yolu bir kervansarayaya uğradı. Orada bir yağız eşek gördü ki gayet zayıf olmuş, arkasından kan akar, kaşınmak ister kaşınamazdı. Osman kullarına:

"Siz benim neyimsiniz? "Diye sordu.

"Kullarınız, ne buyurursanız biz onu tutarız" dediler. Osman:

"Eğer beni severseniz bu eşeği tutun, arkasını yıkayın" dedi.

Yudular, tımar ettiler. Osman başından tülbenti çıkarıp yağrına sardı ve bağladı. Ot alıverdi.

Eşek dilegeldi: "Sen beni hoş tuttun. Evliyalar da seni hoş tutsun" dedi. Eşekten bu sözü işitince nara vurup bihod oldu. Kendine gelince ağlıyarak Yahya bin Muaz katına vardı. Atasından anasından kesildi. Yahya'nın sohbetinde daim, riyazet ve tatla meşgul oldu.

Nakildir ki Osman Hayri Hazretleri gayet mütevazı, selim-i nefis ve götürücü sultan idi. Bir gün bir münkir onu davete götürdü. Kapısına varınca dedi ki:

"Boğazın için, it gibi bana uydun, geldin. Evde birkaç adım gitti. O münkir gine çağırdı.

"Gel evde nesne varmış"

Osman yine geldi, bu kere yine:

"iti kovunca gider illa sen gitmezsin, evimde nesne yoktur" dedi. Gitti ve yine çağırdı. Osman yine döndü. Nakildir ki otuz defa çağırıp, kovdu. Hazret yine incinmedi ve gönlü melul olmadı. Otuz birincide ol münkir onun sabrı ve tevazuunu, halim ve selimliğini görerek dedi ki:

"Sultanım, küstahlık ettim, Seni davet edip kovdum, hiç mütegayyir olmadın ! Şeyhin ayağına düştü özür diledi ve ağladı. Hz. Şeyh kaddesallahu sırruhu " Benim bu ettiğimi bir it de eder, erenler işi daha artık olur" dedi. O münkir onun elini tuttu, tevbe eyledi ve müridi oldu.

Nakildir: Bir kişi şeyh hazretlerine "Ne dersin ol kişiye ki ademiler, karşısına el bağlayıp dururlarsa gönlü hoş olur? Durmazlarsa nahoş olur ?" Hazreti Osman :

"O kişide Firavn ve Nemrut sıfatı varmış" dedi.

Ve der ki : "Dört nesne anın katında bir olmayınca, er kemal derecesine eremez. Men, ata, izzet ve zillet."

Yer yüzünde aziz nesne üçtür. Amil olan alim, tamamı olmayan mürid, Hak sıfatlı sofi.

Tevazu aslı üçtür : Acizliğini, muhtaçlığını, günahlarını bilmek.

Yakin oldur ki yarınki endişeyi terkeyleye.

Gerçek muhabbet oldur ki mahubdan gayrisini gönlünden çıkara.

Saadet nişanı Allah'dan korkmak ve ona itaat etmektir. Şekavet nişanı da Allah'dan korkmayıp günah işlemektir.

Allah'dan ırak olmaklığın sebebi üçtür : Evvel dünyaya tama etmek, ikincisi halkı ağırladığıyle övünmek, üçüncüsü nefesine uymak.

İhlas oldur ki onda hiç nefsin hazzı olmamaktır. Sıdk-ı niyettir, Namaz ve sadakada halkın görmesinden sakınmaktır.

Nakildir ki ölüm ona geldi. Oğlu yakasını yırttı. Osman onu tuttu ve, " Zahirde sünnete hilaf eylemek münafıklıktandır" dedi. Nitekim Peygamberimiz s.a buyurur : "İçinde ne varsa kaptan o sızar" bunu dedi. Sefayı kalb ve huzur-ı tam ile can-ı pakını Hakka ısmarladı.

Hazreti Şeyh Abdullah ibni Cella (Kuddise Sırruhu)

Hız. Şeyh Abdullah kaddesallhu ruhahul aziz, meşayih-ı kiramın ulemasından ve Şam ulularından idi. Ebu Tutab-ı Zünnunu görmüş Cüneyd ve Nuri Hazretleriyle sohbet eylemişti.

Kendisi nakleder : Çocukluğum halinde atama "beni üşendirmeyin, hak işe koyun" dedim. "Koyduk dediler.

Hak rızasını taleb için gittim. Bir zaman sonra geri geldim. Bir gece çok yağmur yağardı. Anamın kapısını çaldım.. Anam : "kimsin sen?" Dedi

"Oğlun Abdullah'dır."

"Benim oğlum var mı? Onu ben Hak yoluna bağışladım. Geri almam" dedi. Bana kapıyı açmadı. Abdullah birgün bir kafir oğlanı gördü. Azim görklü ve sahib-i cemel idi. Onun müşahedesinde mütehayyir oldu. Simasına hayran olup durdu. O sırada Cüneyd geldi.

"Ya şeyh şunun gibi sureti tamu (cehennem) odu yakar mı?" diye sordu.

"Ey gafil oğlu, bu dediğin ibret nazarı, ibret sözü değil, nefs tuzağı şeytan emridir. Eğer ibret gözüyle bakmışsan cevap vereyim" dedi. "Tez ol ki bu sebepten edebe mustahak olasın" dedi ve gitti.

Derhal okuduğu Kur'anı unuttu. Nice zaman zarilikler kıldı, tevbe eyledi. Kur'an yine gönlüne geldi. O vakitten beri namahrem yüzüne bakmadı ve mevcuatın birine iltifat etmedi.

Birgün Hazreti Abdullah'tan "Fakr nedir?" diye sual ettiler. Ne kadar cehd ettiyse de hatırına söz gelmedi. Taşra çıktı. Bir zaman sonra geldi.

"Niçin cevap vermedin?" dediler.

"Belimde 4 renk gümüş vardı. Fakr sözünü söylemeye bana destur vermediler, dilimi tuttular. Bu kere taşra çıktım. Gümüşü dervişe verdim. Ondan sonra fakr den söz söyleyebildim" cevabını verdi.

Nakildir: Abdullah Hazretleri Kabe'ye gitti. Ziyaret ve hac şartlarını yerine getirdi. Hasta oldu. Peygamber s.a.v in türbesine geldi:

"Ya Resulullah ! Sana konuk geldim, dedi. Uykuya vardı, uyudu. Düşünde Hazreti peygamberi gördü. Resulullah mubarek elleriyle başını sıvadı. Ve ona bir gerde (bir nevi ekmek) verdi.

Abdullah Hazretleri diyor ki:

"Bu ekmeğin yarısını düşümde yedim. Uyandığımda yarısı da elimde idi. Hastalığım gitti. Vücudum sefa buldu."

Hazreti Şeyh Ebu Muharrem Ruyem (Kuddise Sırruhu)

İmam-ı ahdi şeyh Ebu Muhammed Ruyem Kaddesallahu ruhahul aziz, meşayihın ulularındandı. Cüneyd'in sevgili yarı olup, fıkıh, tefsir ve kur'an içinde yegane idi. Çok kitaplar tasnif eylemişti.

Nakildir: Hazreti Ruyem söyler : "Birgün Bağdad içinde yürüdüm. Gayet susadım. Bir saray kapısına geldim. Su diledim ki içeyim. Bir oğlancık bana su verdi.. Aldım, içtim. Ol oğlancığı sofu gördüm. Bana:

"Gündüzün su içme" dedi. Bu oğlanın sözü benim yüreğime bir ok gibi dokundu. Ben söyledenin kim olduğunu bildim. Ondan sonra hak Teala'dan Tefvîk diledim ve ölünceye kadar gündüz taam yemedim ve su içmedim.

"Tevhid nedir?" diye sordular:

"Varlık eserini terk etmek, tecridi ileri tutmaktır."

Tasavvuf Hak'ka muti ve munkad olma, ne tarafa çekerlerse o tarafa yedilmektir.

İhlas; kıldığı namazın ve gayri taatların iki cihan içinde de ivazını istememektir.

Ruyem Hz.leri can-i paki çıkarken gülerdi. Canını teslim eyledi. Şöyle güler gibi yatırdı. Tabib onu diri sandı. Elini nefesine tuttu. Ol hazret Hakka ulaşmış idi.

Hazreti Şeyh İbni Ata (Kuddise Sırruhu)

Ol kutb-ı alem-i ruhani, ol maden- hikmetü-i rabbani, imam-ı meşayih İbni Ata kaddesallahu ruhahul aziz hakikat ehlinin sultanı tevhid ehlinin burhanı idi. Ebu Said-i Harraz Hazretleri, ondan başkasının tasnifini kabul etmezdi. Ve o, Cüneyd müridlerinin ulusu idi..

Şeyh İbni Ata hazretlerinin on oğlu vardı. Azim görklü cemal sahipleri idiler.

Birgün atalarıyla beraber giderken haramiye tutuldular. Haramiler oğullarının gözlerini birer birer bağlayıp boyunlarını kılıçla vururken Hazreti ibni Ata mubarek yüzünü göğe tutar:

"şükür senden gelen kazaya" der ve gülerdi. Dokuzunu bu suretle kestiler. Kalan birisinin de tutup gözünü bağladılar.

"Sen atamızsın. Bizi karşında bir bir kestiler bir kelim demedin. Gülüp şadlık gösterirsin" dedi. İbnu Ata hazretleri:

"Ey oğul bu işi işleyen padişaha söz söylemeğe yaramaz. Zira o halimizi görür ve işitir. Gücü yeter di ki: sizi saklaya. Ben arada aciz bir kulum. Onun işine ne söz söyleyeyim" dedi. Harami başı bu sözü işitti oğlanı salıverdi.

"Ey pir ! Eğer bu sözü evvelinden deseydin hiçbir oğlun ölmezdi" dedi. İbni Ata hazretleri :

"O böyle yazılmış idi" dedi.

İbni Ata kaddesallahu sırrahul aziz'in sözleri:

Her kim kendisini sünnete riayet ede, araste. (süslenmiş, muntazam) tuta, onun gönlü münevver kılınır.

Ef'aller, akvaller, ahlaklar içinde, muvakkat gibi yüksek ahlak yoktur. Gafletlerin ulusu odur ki, kul Allah'tan ve onun fermanından gafil ola.

Taatlerin yekreği, hakkı dilemek, daim vakitleri gözlemektir.

Eğer bir kimse, yirmi yıl nifak şivesine kadem basar da sonra, bir saatçik bir Müslüman kardeşinin menfaati için kademini geri götürse, bu hali altmış yıl ihlasla taat eylemekten iyidir. Akılların yekreği odur ki, tevfiğe muvaffak ola. Taatlerin kötüsü odur ki onda ucub koya. Kötülüklerin yekreği de oldur ki onun ardınca tevbe gele.

Batın, Hak nazargahıdır. Hak nazargahı, pakliğe daha layıktır. Hak nazargahından, müminlerin gıdası yemek, içmektir.

Her kimin gönlü içinde, ahret endişesi olmaz şüphesiz şeytan onu ölünceye kadar dünya endişeleriyle meşgul eder.

Hak'ka yakınlık Tefvik iledir. O da kulun cehdiyledir.

Herkim Salihler adını bulmuş olsa, onun besatı (derece) keramet besatı ola. Her kim, evliya adını bulmuş ola, onun besatı üns besatı ola. Her kim enbiyalar adını bulmuş ola, onun besatı kurb besatı ola.

Herkim edebten mahrum kaldı, cümle hayırlardan mahrum kaldı.

Birgün İbni Ata Hz leri yarenlerine sordu:

"Adem yüce mertebeye hangi nesneyle erer?" Kimi taatle, kimi mücahede ile, kimi riyazetle, kimi sadaka ve ihsanla.". İbni Ata hazretleri de:

"İyi huyla erer" dedi.

İbni Ata hazretlerini zındıkaya nispet eylediler. Halifeye dediler; Ali bin İsa vezir idi. İbni Ata hazretleri ona hak sözler söyler idi. Vezir-i bidin onu eliyle döverdi. O kadar vurdular ki ölüm haddine erdi. İbni Ata hazretleri : "Allah Teala hazretleri senin ellerini ve ayaklarını kessin" derdi. Bunu işitince vezir-i bidin çok işkence eyledi. Can-ı pakını yüce dergaha ısmarladı. Güzide şehid oldu. Çok geçmedi, halife vezire hışım etti. Tuttular elini ayağını kestiler. Helak oldu.

Meşayıhtan bazıları ibni Ata Hzretlerini taan ettiler:

"Veliler yavuz dua kılmasa gerek" dediler, amma bir niceleri:

"Onun özü vardı, zira vezir zalim idi. Müslümanlar için yavuz dua eyleseydi, kayırlmazdı" dediler. Bazıları İbni Ata, vezire iyi dua kıldı dediler. Veziri şehid eylediler. Çünkü cemi yazdıkları gitti. Allah'a layık oldu. Böyle olucak İbni Ata'nın duası yavuz dua sayılmaz dediler.

Hazreti Şeyh İbrahim bin Davud-ı Rakka (Kuddise Sırruhu)

Şeyh İbrahim bin Davud-ı Rakka, kaddesallahu ruhahul aziz, meşayih ulemasından idi. Hz Cüneyd ve İbni Cella yaranlarından çok yaşamış bir pir'i nurani olup, Şam toprağından idi.

Nakildir bir derviş, bir dere içinde giderdi. Nagah bir aslan ona hamle eyledi. Yakın geldi ki yırtta. O derviş şeyh İbrahim Rakka Hz. tinin mübarek hırkasından bir parça kendi donuna dikmiş idi. Arslan o hırka parçasını görünce durdu. Ol hırka parçasını yaladı, yüzünü sürdü ve kuyruğunu buladı.

Hz İbrahim Rakka'nın sözleri:

"Allah Teala Hazretlerinin kudretleri aşikaredir. Ademilerin de gözleri açıktır. İlla gaflet görmeğe komaz."

Hak dostlarının nişanı resul-i kerimine mütabeat eylemek, taatını ihtiyar eylemektir.

Ademilerin zayıf tarafı odur ki, şehvet onun üzerine kavi ola, nefsin elinde aciz kala, pes ana "nefis eşeği" diyeler. Ademilerin kıvrağı oldur ki nefis üzerine galip gele, nefsini öldürse pes o kişi feriştehten yekrekdir.

Bu dünya şeddad, Nemrud ve Firavn artığıdır. Anların artığı necistir.

"Sen dünyada iki nesne edebilirsen ne ala, evvel: Dervişler sohbeti, ikincisi : Veliler hürmetidir.

Hazreti Şeyh Yusuf Esbat (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Yusuf-ı Esbat, kaddesallahu ruhahul aziz, zahidlerin ulusu idi. Anasından yetmiş bin kızıl altın miras kalmıştı, bir akçasını kabul etmedi. Hurma yaprağını zembil örер satardı. Çok meşayihler yüzünü görmüşü.

Nakildir : Birgün hazreti Yusuf Hüzeyfe'ye yazdığı mektupta "Senin üzerine olsun ki dünyadan sakınasın, Allah'dan korkasın ve emrine muti olasın" diyordu.

Herkim ilim, Kur'an okuyup da ondan zevk bulmayan sağırdır.

Her kimin gönlüde altın, gümüş ve dünya sevgisi, ahret sevgisinden artıktır, o kimseye acebdir, imanını eğer kabre selametele iletebilirse.

Sordular : "Tevazuun ve alçaklığın aslı nedir?

"Sabah vakti evinden taşra çıkarsın. Kime uğrasan onu kendinden yekrek bilesin. Tevazuun haddi oldur ki herkim sana hak söylerse kabul edersin, senden aşağılık ise, onu kendinden ulu bilesin. Tevazuun haddi oldur ki ve mum gibi yumuşak olasın. Deve gibi yedilesin. Herkim sana söverse onu övmek yerine bilesin ve her işte Allah'a rücu eyleyesin, her ne zaman sana hayırdan, şerden bir şey erişe, şükreyleyesin.

Arif oldur ki artmaklığı Haktan, eksilmeyi nefsinden bile. Gönlü hak ile eyleye. Halktan münkatı ola.

Sıdk nişanı dördttür. Evvela: söylemezden evvel sözünü vezn eylemek, ikincisi: ol nesnelerden irak olmak sonra onlardan utanarak zür dilemek, üçüncüsü dilini, gözünü, kulağını sakınmak, dördüncü : Kendi halini beklemek ve onu fariza bilmektir.

Hazreti Şeyh İshak Nehricuri (Kuddise Sırruhu)

Hz Ebu Yakup İshak Nehricuri kaddesallahu sırrahul aziz, evliya taifesinin ulularından idi. Sözlerini cemil meşayih beğenirdi. "Pirler de ondan nurani pir olmaz derlerdi." Hazreti Mekki'yi ve Cüneyd'i görmüş olup, Mekke'de mücavir idi. Kabetullah'da vefat eyledi.

İshak Hazretleri bir saat ibadet ve taatten hali olmazdı. Herkim onu görürse, namaz haricinde görmezdi. Daima münacat ve ağlamak içinde idi. Birgün namazdan fariğ olmuştu. Bir kişi ona : "Gönlüm katı oldu. Hiç yaptığım taatin zevkini bulamıyorum. Falan şahsa müracat ettim? Oruç tut dedi tuttum. Zail olmadı. Bu kere size geldim. "Ne buyurursunuz?" dedi. Hz Şeyh Nehricuri : Vardığın, sana taksirlik etmiş. Ol vakit kim, cemi halayık yatalar, uyuyalar, sen kalk abdest al. İki rekat namaz kıl ve her rekatte Fatıha ve bakara suresinin 74. Ayetini oku, sonra "Hüdavenda! kendi işimde mütehassir oldum, benim elimi tut. Senden gayri elimi tutucu bulamadım" diye niyaz eyle dedi.

O kişi Ebu İshak'ın buyruğunu işledi. Hak Teala taat kapısını açtı. Gönül katılığı zail oldu. Gönlünün içi nur ile doldu.

Şeyh İshak Nehricuri'nin sözleri:

"Dünya dipsiz denizdir. Onun kenarı ahrettir. Er odur ki bu denizi takva gemisiyle geçse.

Herkim tokluğu taam iledir, daima açtır.

Herkimin baylığı malla ola, daima yoksuldur.

Her kimin zenginliği kanaatle ola daima yardım Haktan isteye daima mahzuldur.

Allah hasları üç yerde sevinirler : Halktan ırak olmakla. Allaha yakın olmakla, taate kavil olmakla.

Arifin bir nesneye özü göyünür mü? Haktan bir nefes ayrı olduğuna göyünür.

Tevekkül ehli oldur ki, Halil İbrahim gibi ola. Zira Hazreti Cebrail ona:

"Hacetin varmıdır?" dedi.

"Senden hacetim yoktur?" dedi.

Tevekkül ehlinin vakitleri vardır. Eğer o vakit içinde oda koyarlarsa yanmaz, kılıç ile vurularsa rahmetli olmaz.

Hazreti Şeyh Semmun-i Aşık (Kuddise Sırruhu)

Hz. şeyh Semmun-i Aşık, kaddesallahu sırrahul aziz'in acaib rumuz ve işaretleri vardır.

Muhabbet içinde neş'at Ona Semmun-i Mecnun derlerdi. Kendisi de kendine "Semmun-i kezzab" derdi. Cüneyd yaranlarından.

Bir gün bize vaaz ediver dediler. Hz Semmun minbere çıktı, vaaz eyledi. Dinleyenler arasında bir kişi bulamadı ki vaazını anlasın. Mübarek yüzünü mescidin kandillerine tuttu. Muhabbet ve sözlerini kandillere söyledi. Derhal o kandiller raksa geldi. Kimisi eridi su oldu, kimi aşağı düştü, pare pare oldu.

Semmun birgün muhabbet sözleri söylerdi. Nagah havadan bir kuşcağız gelip, Semmun'un başına kondu, bir zaman durdu. Oradan omzuna, oradan da karşısına kondu. Bir zaman semmun'a karşı hayran durdu. Kanatlarını yere vurdu, titredi can verdi.

Hazreti Semmun yiğitliği halinde mest aşk ile hayran olup yürüdü. Pirliği halinde sünnet yerine gelsin diye bir kadın aldı. Bir kızcağızı oldu. Birgün kızına muhabbetle baktı. O gece düşünde kıyamet kopmuş, alemler dikili gördü. Dediler ki:

"Bu alemler Allah'ın muhib ve aşık kullarınındır. Semmun da alemler arasına girmek istedi. Bırakmadılar.

"Sen muhiblerden değilsin" dediler. Semmun feryad eyledi:

"Beni niçin kovarsınız?"

"Dünkü güne kadar muhiblerdendendin, bugün seni o bölükten çıkardılar. Çünkü gönlünü kızcağıza verdin."Semmun uykudan uyandı.

"İlahi ! Bu kızcağız benim muhabbetimin yolunu keser, onu gider" dedi. Derhal bir ses işitti:

"Kızcağız damdan düştü, öldü"

Birgün münacatında: "İlahi bana şevk ver ki halim artsın" dedi. O gece Hak Teala ona öyle bir şevk vecd verdi ki takat getiremedi. Dili tutuldu. Söz söyleyemedi. Ertesi sabah komşuları Semnun'a:

"bu gece sana ne oldu, sabaha kadar ah-u figanından uyuyamadık" dediler. Halbuki o gece hamuş olup dururdu. Bu ses ne yerden çıktı diye sorulsa? Cevap veririz ki onun canı sıfatı, zuhura ve surete geldi ve işitenler kulağına erişti.

Hak Teala buyurdu ki: " -Hamuşluk batın hamuşluğudur,- çağırıp çağırıp feryad eylemekten ebsem olmak yektir ve yekrekdir.

Semmun bağdad içinde şöhret buldu. Ehl-i riyadan Gulam Halil anı çok incitir ve iftira ederdi. Hazreti Semmun sureta gayet hub idi. Bir avret ona aşık oldu. Semmun ona yol vermedi. O avret Cüneyd'in katına vardı.

"Bizi evlendirin" dedi. Cüneyd de ona yol vermedi. Semmun benimle zina kıldı deyu Gulam Halil'in yanına vardı. O da halifeye bildirdi, hatta "halife onu öldürsün" diye ilave ederek söyledi. Halifenin dili tutuldu, cellada söyleyemedi. O gece halifeye düşünde dediler ki:

"Senin mülkünün zevali, Semmun'un canı içindedir. Onu öldürdüğün vakit mülkün elinden çıkar. " Uyandı Yapılanın Semmun hakkında olduğunu anladı. Özür dileyerek izam ve ikram eyledi. Gulam Halil de cüzam hastalığına tutularak halk arasından çıktı, çaresiz kaldı.

Hazreti Semmun'a : "muhabbeti niçin belaya koştular?" diye sordular. Dedi ki: "Onun içindir ki her kişi muhabbet davası eylemesin, belayı görünce hezimet etsin."

Hazreti Şeyh Ebulhasan Poşneki (Kuddise Sırruhu)

Hız şeyh Ebülhasan Poşneki kaddesallahü sırrahul aziz, Horasan Poşneki cömertlerinden idi. Ebu Osman, ibni Ata Hz. lerini görmüştü.

Nakildir : Şeyh abdest aldığı yerde gönlünden geçti ki gömleğini bir dervişe vere. Hadimini çağırttı.

"Tez gel, bu gömleği çıkart, filan dervişe ver." Hadim:

"Ya şeyh ! sabret kim buradan gidesin, orada çıkarasın."

"Korktum ki şeytan gele benim yolumu vura. Bu fikri benim gönlümden çıkara.. Nitekim peygamberimiz Hayır işi ileri tutunuz buyurur" diye cevap verdi.

Sordular: "İhlas nedir?"

"İhlas oldur ki, şeytan onu bilmeye ve hiç nesne onu görmeye ve gördüğünü istemeye."

Her kim kendini hor tutarsa, Hak Teala Hazretleri onu aziz eyleye. Herkim kendisini aziz tutarsa Hak Teala onu hor eyleye.

Bir kişi ondan dua diledi:

"Hak Teala seni şirkten emin eylesin" dedi. Vakta kim vefat eyledi, bir derviş daima onun türbesine varır, dünyalık dilerdi. Bir gece Ebül Hasanı düşünde gördü:

"Ya derviş, artık benim üzerime gelip o dileği benden dileme, var git hocalardan dile" dedi.

Hazreti Şeyh Hakimi Tirmizi (Kuddise Sırruhu)

Hz şeyh Hakim-i Tirmizi'ye kuddise ruhahül aziz, meşayihın muhteşemlerinden idi. Şeriat ve tarikatta da müctehid idi. Hikmet ve feraset için de kıl yarardı. Hadraviyya ve ibni Cella ile çok sohbet eylerdi. Tasnifleri meşhurdur. Tirmizi bir kişi yoktu ki onun sözlerini fehm etsin.

Nakildir: gençliği halinde iki talip-i ilimle kavl eylediler ki, varalar ilim okuyalar. İhtiyar olan anası izin vermediğinden gidemedi. Tirmizi kabirlere gidip ağladı.

"Ey Hüda ! O iki yoldaş vardılar ilimle meşgul oldular. Onlar tez alim olalar, ben cahil kalayım " der. Bu sebepten özü yanardı. Nagah nurani bir pir geldi. Dedi ki:

"Ey oğul ağlama, kaygılanma. Diler misin ol iki yoldaştan daha alim olasın?

"Dilerim" dedi. Hazreti Tirmizi der ki:

Ol pir bana bir yer vad eyledi. Hergün ol gösterdiği yere varırdım, bana sebak verirdi. Üç yıl bana tamam bu resme envayı ulumden gösterdi ve öğretti. Pes bildim ki ol hazret Hızır Peygamber as. mış. Bu denlü devleti anamın rızasında buldum dedi.

Nakildir :

Şeyh Ebu Bekir Varrak : Birgün Hazreti Muhammed Tirmizi: "Seni biryere götürsem benimle gelir misin?"; "Ferman senindir" diye cevap verdi. Önüne düştü, beraberce gittiler. Bir güç yerlerden geçtiler. Nagah bir ağaç dibine eriştiler : Bir altın taht kurmuş, bir görklü sureti kişi, ak libaslar giymiş o taht üzerinde otururdu. Onun katına varıp selam verdiler. O kişi Hazreti Muhammed Tirmizi'ye tazim edip yanına geçirdi. Çok türlü sözler söyleştiler. O hiç onların sözünü fehm edemedi. Bir saat sonra her bir yandan bölük bölük ademler geldi. Kırk kişi oldular. O taht üstünde oturan kişi gökten yana işaret eyledi. Taam indi. Yediler. Çok türlü sözler söyleştiler. Hakim-i Tirmizi destur diledi, yine döndüler, giderken ebu Varrak, Tirmizi'ye: "Yürü saidlerden oldun" dedi. Bir saat içinde Tirmiz'e eriştiler. Ona:

"Bu vardığımız yer Tirmiz'den bir aylık yoldur" dedi. Tirmizi sordu:

"Vardığımız yer ve o taht üstünde oturan kim idi?"

Vardığımız yer Beni İsrail köyü, o er kutup idi ve o gelenler kırklar idi.

Nakildir: Şeyh Hakim-i Tirmizi zamanında bir zahid vardı. Daima Tirmizi ile muaraza eder, onu incitirdi. Zahidliğin dünyalığı çoktu. Şeyh hazretlerinin yalnız bir gömleği vardı. Geceleri onun içinde olurdu. Geldi gördü ki içinde bir it yavrulamış. Gönlü varmadı ki iti kova. Seksen kez o gömleği yürüttü ki it kendiliğinden gide. İti andan kovup çıkaramadı. Şeyh hazretleri ondan sonra bir kaya dibinde ev edindi. O gece cefa eden zahid düşünde Peygamberler sultanı Muhammed Mustafa s.a.v gördü. Ona dedi ki:

"Ey gafil sen öyle bir kişiyle çekişiyorsun ki o bir it için evini seksen kez yürüttü. Onu kovup çıkaramadı. Sonunda kendi çıktı, evi ite kaldı. Başka bir kaya koltuğunda ev edindi. Senin bunca malın var. Allah Teala yanında sen onlarla beraber mi seadet-i ebedi dilersin. Var onun hizmet kuşağını beline bağla ve özür dile. Zahid uyandı. Şeyhin yanına vardı. Belki ömrünü onun saadetli hizmetinde geçirdi.

Nakildir : Şeyhin ehil ve iyalinden sordular:

"Şeyhin hiç kızar mı?"

"Şeyh bize hiç kızmaz, biz ona kızar ve azarlardık " dediler.

"Bizden ona azarlamak değse o gün bizi daha yekrek tutar ve ağlardı. Ve:

"İlahi ben tevbe eyledim. Bunları sen salaha getir" derdi.

Nakildir: Birgün bir kişi ondan sordu:

"Dünyada hiç edepten yekrek nesne yoktur buyurursunuz, imdi bize kendi edebinden haber ver." Şeyh : " Bu kadar yıldır kendi iyallerim yanında sümkürmedim" dedi. Bir kişi bu haberi işitnce:

"Varayım şeyhi sınavayım" dedi. Şeyhi giderken takib eyledi. Şeyh döndü, o kişiye karşı sümküdü. O kişi kendi kendine "Şeyh benim gönlümden geçeni bildi ve kendini benim endişem hilafına gösterdi. Ta ben ondan nefret duyayım. Veliler böyle olur derler" diye düşündü. Ve yine endişe eyledi " eğer bu gerçek velilerden ise bana diyen kişi gerçek mi, yalancı mı idi bana bildirsin"

Bu endişe henüz tamam olmayıp gönlünde dururdu. Şeyh geri döndü. Ona baktı : Ey oğul ! Onu sana diyen gerçek idi: İlla sen bizi sınağağ elden bırak Allah ile meşgul ol" dedi.

Şey Tirmizi Kaddesallahu Sırrahu bu hikayeyi nakletmiştir:

Adem peygamberin çün tevbesi kabul oldu. Havva ile buluştu. Birgün Adem A.S. Havva yanında değilken iblis aleyhilla'ne Havva yanına geldi. Yanındaki oğlancığı Havva katında koydu : "Yanında dursun sonra gelip arlım" dedi, gitti. Hz Adem geldi, oğlancığı görünce:

"Bu nedir?" Havva:

"Bir kişi ısmarladı." Adem as. bildi ki iblistir, onun şerrinden kaçmak gerektir; Havva'ya kızdı. O oğlancığı öldürdü. Parça parça edip her bir parçasını bir ağaca astı, işine gitti. İblis yine geldi.

"Oğlanımı ne ettin?" dedi. "Havva anlattı. İblis "Hannas" diye çağırdı. Ol parçalar birleşti atası

katına geldi. İblis yine Havva'ya:

"Bu oğlancığı sakla, tezcek geri gelirim. Havva "Adem'den korkarım. Kabul etmem" dediyse de, Adem geldi gördü ki oğlancık yine Havva'nın yanında durur. Adem Havva'yı daha çok dövdü, incitti. Bu kere ateş yaktı. Oğlancığı ateşe attı. Külünü İki bölük edip birini denize birini yabana savurdu. Yine işine gitti. İblis geldi oğlanın ateşte yakılıp, külünün savrulduğunu anladı. İblis yine:

"Hannas" diye çağırdı. Anın külü tekrar dirilip atasının yanına geldi. Bu kere iblis, yine Havva'ya yalvardı.

"Bu sefer de kabul et bir daha üstüne varmam" dedi. Havva:

"Kabul edemem. Adem gelir beni helak eder, korkarım dediyse de iblis türlü hilelerle yine kabul ettirdi. Kadın söz uyucu olur, söyleyen iblis olunca niye uymaya? İblis türlü türlü antlar içti. Adem yine geldi, gördü ki oğlan Havva yanında oturur. Havva'yı o kadar dövdü ki, gazabından neylesin bilemedi.

"Allah bilir yine bize ne gelirse bu Allah düşmanının öcünden gelir. İblis'in sözünü tutarsın benimkini tutmazsın" dedi. Erin avreti dövdüğü, avretin medetsiz kaldığı andan kalmıştır" derler. Bu kere Adem fazla kızması sebebiyle Hannas'ı götürdü, kayaya vurdu. Çekti, pare pare kol ve budunu ayırdı. Çömleğe koydu. Pişirdi, yarısını kendisi yedi, yarısını da Havva'ya yedirdi. Adem işine gitti. İblis geldi:

"Hani oğlanım" dedi. Havva olduğu gibi söyledi. İblis "Benim maksudum buydu, hasıl oldu. Çünkü içinize girdi, göğsünüzde makam edildi" dedi. Şol vesveseler ki adem oğlunun gönlüne gelir hep onu Hannas eder. Nitekim Hak Teala Hazretleri surei nas da buyurur.

Hakim Tirmizi'nin sözleri:

Her kimin zatında nefsanî sıfatlardan "ben" sıfatı kalmış ola, ol kişi şol kişiye benzer ki bir dirhem dirhem borcu kalırsa azat olmaz ve dirhemini kulu olur.

Amma ol kişi ki bütün nefsanî sıfatlardan kendini uzak eylemiş ola, hiç nesne borcu kalmamış gibi ola. Kul böyle azat olunca Hak Teala o kişiyi kendünü cezbeyler. Nitekim Hak Teala Kur'an içinde bu hususa işaret buyurmuştur. (Şuara sıresi 13. Ayetin sonu). İctinab ehli oldur ki Hakla inabeti olan meczum-u Hak ola. Bunların nicesi, peygamberlik menziline yarısına, bazıları sülüs ve rubu'na ve bir nicesi de rub'u ve sülüsünün nısfından eksik menzil nail olurlar amma tamamına eremezler. Bunu böyle bilip itikat etmek gerektir. Salih mü'minlerde nübüvvet nişanı vardır. Nitekim Peygamber Sav buyurur : "Kim kur'anı okuya buyruğunu tuta, peygamberlik onun iki kaşı arasında deprenir." Ve " Rüya'yı Saliha nübüvvetin kırkaltı cüzünden biridir." Zira sav efendimiz müddet-i nübüvveti olan yirmiüç senenin altı ayında, evamir-i ilahiyeyi rüya ile ahz ve telakki buyurmuştur. Altı ay ise yirmiüç senenin kırk altıda bir cüzüdür.

Haşı oldur kim kendi şehveti odunu söndüre ve tazim envarını gönlüne getire, böyle olunca şehvet ölmüş, gönül dirilmiş olur.

Ademlerin azizi oldur ki nefsinin hor etmiş ola.

Ademlerin azadı oldur ki tama'mını kule etmedik ola. Hoca oldur ki şeytana esir olmamış ola.

Herkim hakikat sırrına girişe, masiyet ehline imkanı kalmaya.

Her kim mevlayı bile, denli meunet ve rahmet anın üzerine geniş ola.
Her kim Hak'tan korka, korktuğundan emin ola. Haletlerin kötüsü kibirdir.

Bir şeytanın bir saat içinde helak eylediğini, yüz aç arslan bir sürü koyun içinde eyleyemez.
Dört nesne Hak katında sevgilidir: Evvel, kafirle muharebe ve mücadele etmek, İkinci: Alimler kapısında ilim okumak, üçüncü: Kabe yolunda açlıkla sefer yapmak, dördüncü: Gönül huzuruyla Hak'ka münacat eylemek.
Gerçek cömert odur ki misafir ve mukim onun katında beraber ola.

Hazreti Şeyh Ebu Bekir-i Varrak (Kuddise Sırruhu)

Hızır şeyh Ebu Bekir Varrak kaddesallahu sırrahul aziz, muamele ve edeb içinde benzer-i yok idi. Hatta ona "müebbed ül evliya" derlerdi. Belh şehrinde otururdu. Hadraviyye yaranlarından idi. Riyazet ve edeb hakkında tasnifleri vardır.

Ondan nakildir; Hızır Peygamber as. ı görmek arzusu onun içine düşmüştü. Her sabah Kur'an okur ve güristana (Kabristan) varırdı. Orada tazarru ve sarılık ederdi. Birgün kapıdan dışarı çıktı. Bir nurani pir geldi ona selam verdi.:
"Bugün beraber sohbet etmemizi ister misin?"
"İsterim" dedi. İkisi sözleşip güristana vardılar. Çok sözler konuştular. Pir gitmek istedi.
"Ya Ebu Bekir ! Bugün seni bire sipare kuran okumaktan alıkoyduk. Ben şol arzuladığın Hızır'ım. Bir saat Hakk'la sohbet, bin yıl Hızır'la oturmaktan iyidir". Dedi.
Hızır gibi kişinin sohbeti, Adem'i Allah'tan bırakırsa, geri kalan kişilerle olan sohbeti var kıyas eyle..

Nakildir: Ebu Bekir Hazretlerinin bir oğlu vardı. Kuran öğrenirdi. Birgün benzi sarmış olarak ve titreyerek eve geldi. Babası oğluna:
"Oğul sana ne oldu?" diye sordu.
"Ey baba bugün üstadım, ayet-i Kuran sebak (ders) verdi. Ve anın manasını işittim. Korktum bu hale geldim."
"Ey oğul hangi ayet idi?"
"Surei müzzemmil 17. Ayet idi" dedi. Bu ayetin manası heybetinden hasta oldu. Ecel döşegine düşüp öldü. Atası kabrine varır ağlardı. Ve kendisine hitaben derdi ki:
"Ey Ebu Bekir senin oğlun bir kuran ayeti işitti, Allah korkusundan can verdi. Sen Kuranı bunca hatmeyledin. Ömrün ahire erdi. Hiç Allah'dan sen anın kadar korkmaz mısın? Senin gönlün kara taştan mı? Hiç nesne tesir eylemez?"

"Bir kişi kendisinden öğüt istedi. Ona:
İki cihanın şerri mal çokluğunda, Hayrı ise Allah'ın verdiği kanaat etmektir. Var bu öğüdü tut, necat bulasın" dedi.

Hazreti Şeyh Abdullah-i Menazil (Kuddise Sırruhu)

Hız şeyh Abdullahi menazil kaddesallahu sırrahul aziz, Hamdun-i Kassar'ın müridi idi.

Der ki: "Peygamberin bir kimse sünnetini terk ederse bil ki o kişi farızayı da terk eder. Sünneti terk eden "Müptedi"dir. Müptedi ise tamu iti olur.

Vakitlerin yekreği odur ki, nefis senin üzerine galib olmaya. Vakitlerin şomlusu odur ki, nefisine mağlub olasın.

Ben şol kişiye taacüb ederim ki, hayadan söz söyleye, kendisi Allah'dan utanmaya."

Kişinin kendisine tapmasından, puta tapmak yekrekdir, Nitekim Hak Teala hazretleri Hz.

İbrahim Halilullah"ın sözünü Hz. Muhammed Mustafa'ya haber verdi. "Ey Çalabım beni ve benim oğlumu ve kızımı puta tapmaktan uzak tut. (Surei İbrahim 35 . ayet).

Sordular: "Fakr nedir?"

"Dünya ve ahretten kesilip Allah Teala'yı istemektir."

Her kim geçmiş vakitlerini faidesiz yere geçirmiş ola, hazır olan vakit nakdini elden koymaya.

Kul kendisine hizmetkar isterse, ipi elden verir kulluk hududundan çıkar.

Hak Teala birkaç gönül hasletini Kuran içinde yad kıldı. (Surei Bakare 17. Ayet) . Nitekim

Malum oldu ki istiğfardan yekrek makam yok imiş. Taki kul kendi taksirliğini göre ve cümle akval ve ahval için istiğfar eyleye.

Bir kişi ona:

"Senin imanın dürüst ve akibetin hayırdır " dedi.

"İmdi bundan böyle bana dirlik gerekmez" dedi, derhal düştü can verdi. Türbesi Nişabur'dadır.

Onun mübarek topağı ağırlı ve illetlilere kefarettir.

Hazreti Şeyh Ali bin Sehl (Kuddise Sırruhu)

Hız. şeyh Ali bin sehli- isfesani kaddesallahu sırrahul aziz meşayih-i kiram içinde müteayyen idi.

Hız.Ebu Türab ve şeyh Cüneyd yarenlerinden idi. Şeyh ve Ebu Osman hız.leri İsfahana geldiler.

Şeyh Ali hız.leriyle sohbet eylediler. Ebu Osmanın 30.000 dirhem borcu vardı. Şeyh birgünde ödedi.

Şeyh Alinin sözlerinden: Taat üzere olmak tevhid alameti, muhalif işlerden geri durmak saadet alametidir. Edep, istemek ve aramaktadır. Uçmak (cennet) dahi böyledir. Bir kişi elini güneş zerrelere içinde tuttuğu halde, güneş zerrelerinden elinde birşey kalmadığı gibi, günahattan kararmış gönüllere söz ancak bu kadar tesir eder.

Her kim ibadet ve taat ve amel kılmadan Allah'a yakınlık isterse onun yakınlığı şuna benzer : pencereden içeri giren güneşin şulesi, asıl güneşten ne kadar uzak ise onun da Hak'tan uzaklığı o kadar uzaktır. Zenginliği diledim, halk içinde buldum. Fahri istedim fakr içinde buldum.

Şeyh Ebul Hasan demiştir :

Birgün şeyh Ali Hz.leriyle giderdik. Hz. şeyh Ali nagah : "Lebbeyk" dedi ve aşağı oturdu. Bu kez secdeye vardı. Gördüm ki ne, hali erişti, dedim:

"la ilahe illallah de" .Tebessüm eyledi ve :

"Benim işim bitmiş. Eğer tevhid kelimesini bana şimdi duyurursan, onun azameti hakkı için ondan başka mabud yoktur. Benimle onun arasında izzet hicabından başka nesne yoktur" dedi ve canını hakka ısmarladı. Ondan sonra şeyh Ebul Hasan bu hacalet içinde :

"Ben Allah velisine neme gerek idi ki tevhid kelimesini telkin eyledim. Ve hacalet ve hacalet" dedi.

Hazreti Şeyh Hayr Nessac (Kuddise Sırruhu)

Şeyh-i vakti Hz. Hayr-ı Nessac kaddesallhu ruhahul aziz, Bağdad meşayihinin ekserisinin üstadı idi. Tevbe edip Müslüman olmak için gün olmazdı ki, onun saadetli meclisine bir kimse gelmesin. Şeyh Şibli ve İbrahim-i Havvas onun meclisi şerifinde tevbe eyleyip dururdu. Hz Cüneyd'in has yarenlerinden idi. Cüneyd ona derdi ki:

"Hak Teala sana adına göre denli hayrı verdi."

Birgün bir zalim yanına uğradı.

"sen buna benzersin ki: kulsun işinden kaçarsın."

Hayr: " Gerçek dersin" dedi, ben kulum. Zalim:

"Ben seni tutayım, sahibine götürüp teslim edeyim". Hayr eyder:

"Benim de arzum oldur ki, bir kişi beni tuta ıssıma (sahibime) ısmarlaya" .

Zalim: "Sen benim kulumsun" dedi. Aldı evine götürdü. İş buyurdu. Onun işini işledi. Ona çulhalık öğretti. Çağırdığı vakit Hayr ona: "Lebbeyk ne buyurursun?" O er onun itikadına ve taatına baktı, pişman oldu. "Bu Allah'ın velisi imiş. Hakiki kulum olsaydı böyle etmezdi" dedi. Hakkını helal ettirdi."Var işine meşgul ol." Hayr kalkıp Kabe'ye vardı. Hac şartlarını yerine getirdi.

Hazreti Hayr çulhalık ederdi. Hazreti Hayr derdi ki:

Birgün bir derviş geldi. Benzi sararmış, kayguya batmış idi." Sana ne oldu?" Derviş:

"Şimdiye değin bekar idim ki halim iyiydi. Şimdi ben muhannes (erkeğe yakışmayan; tenezzül gibi) den beter oldum. Bir altın kadar zekat akçası kabul ettim, mücahedeyi bırakıp rahatı kabul ettim." Dedi.

Hayr Nessac yüzüymü yıl yaşadı. Vefat vakti akşam namazı vaktiydi. Hz Azrail as. ona erişti.

Hazreti Hayr mübarek başını yastıktan kaldırdı ve çağırdı.:

"Ya Azrail Allah'ın buyruğunu yerine getir veya beni koy Allah'ın buyruğunu yerine getireyim " dedi. "Nitekim Hak Teala sana Hayr'ın canını al" buyurdu. Bana da "Namaz vakti gelince namazını kıl" buyurdu. Azrail ona mühlet verdi. Abdest aldı, namaz kıldı. Sonra pak canını Hakka ısmarladı.

Bir ulu, onu düşünde gördü, sordu:

"Allah sana ne eyledi?"

"Allah ile benim arama girme" Ve ilave etti:

"Bana sorun kim dünya nahslüğinden ve halk arasından nasıl kurtuldun?"

Hazreti Şeyh Ebu Hamza-i Horasani (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Hamza-i Horasani kaddesallahu sırrahul aziz, ulu meşayıhdan idi. Ebu Turab ile sohbet eylerdi. Nişaburludur.

Nakildir ki; Ebu Hamza Hazretleri tevekkül ile beriyyeye girdi. Bir akça götürmedi. Bir kız kardeşi vardı. Ondan habersiz yakasına gümüş para dikti. Yola çıktığı zaman hafiften bir avaz işitti ki:

Ya Hamza tevekkül ehliyim dersin. Utanmaz mısın? Allah senin karnını acıktırmamaya kadir değil midir?" Ebu Hamza bunu işitince feryad eyledi, üzerini aradı. Hırkasında dikili gümüş parayı buldu, yabana attı. Açlık haddini aştı, kalbine geldi ki Allah Teala : " Surei Bakara 195. nci ayeti buyurur. Yanında bir akça ve bir pare ekmek yok, caiz midir ki helak olasın?" Bu aklından geçeni bildi ki nefis, şeytan iğvasıdır. Ona uymadı. Giderken nagah bir kuyuya düştü. Bir aslan kuyu ağzına gelip bir ayağını uzattı: "Yapış" dedi. Ebu Hamza yapıştı. Aslan onu yukarı çekti, kuyudan çıkardı. Hafiften bir avaz işitti ki:

"Sen bize tevekkül ettin, Şüphesiz ki biz de seni öyle bir şeyle kurtardık ki, o can helak edicidir." Helak edecek yerde , aslan yüzünü yere sürdü ve kuyruğunu buladı, gitti.

Nakildir ki : Hazreti Cüneyd bir gün iblisi gördü ki erenler boyunlarına ayağını basardı. Cüneyd: "Ya mel'un utanmaz mısın ki bu erenlere küstahlık eder, başlarına çıkarsın." İblis: "Onlar erenler değildir. Zira dünya sevgisi onların gönlündedir. Eğer gerçek er görmek dilersen, filan kaya dibinde bir er var, git gör." Cüneyd vardı, gördü ki Hamza ibadetle meşgul. Sabretti, Namazdan fariğ olunca Hamza: "Ya Cüneyd! Ol mel'un yalan söyler, o gerçek erenleri göremez ve yanından dahi geçemez" dedi.

Ebu Hamza her yıl Kabeye giderdi, İhramını çıkarmaz, su ile yuyuverirdi ki, üzerinde pare pare olurdu. Ebu Hamza vefat edip dünyadan gitti. Ebu Hafs-ı Haddad Hz lerinin katına defn eylediler.

Hazreti Şeyh Ebu Muhammedinil Murtaîş (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Muhammedinil Murtaîş kaddesallahu sırrahul aziz, meşayihın ulularından idi. Bağdat şehrinde vefat etti. Ebu Hafs Haddad hazretlerini görmüştü. Ebu Osman Hayri, Cüneyd Bağdadi Hazretleriyle sohbet ederdi.

Nakildir ki, bir derviş Bağdad şehrinde bir gün gönülden 'Murtaîş bana onbeş akça verse, bir nalın alsam da yoldaşlarımdan kalmasam' diye geçirdi. Bir saat sonra bir kişi kapıyı açtı. Meğer Murtaîş idi imiş. Onbeş akça verdi.

Muratiş'e dediler ki : "Filan kişi havada uçar", Dedi ki: "Hevayı nefse muhalefet, havada uçmaktan yekrekdir".

Birgün Murtaîş, Bağdad mahallelerinde geçerken çok susadı. Bir saray kapısından su diledi. Bir kız su verdi. Murtaîş nâgah onun cemaline baktı. Biihtiyar aşık oldu. Kapıdan gitmedi. Bir bay hoca saraydan çıktı. Murtaîş dedi ki: "Ey hoca bir bardak su isteyip belaya uğradım. Senin evinden bir içim su verdiler, gönlümü aldılar."

"O benim kızımdır sana verdim" dedi. Murtaîş'in hırkasını çıkarıp kıymetli libas giydirdiler.

Gece halvete girdi. Evvela namazla meşgul oldu. Hafiften avaz işitti ki:

"Ya Murtaîş ! Sen salahiyet donunu zahirden çıkardın, biz de aşinalık donunu batınından çıkarırız" dedi. Murtaîş işitince feryad eyledi. Taşra çıktı. Kapıya geldiler.

"Ne haldir?" diye sordular:

"Zinhar benim hırkamı bana getirin yoksa helak oldum " dedi. Geri verdiler. Güveylik donunu çıkardı, hırkayı giydi ve kıza talak verip çıktı, gitti.

Sordular: "Kulu Allah'a hangi nesne dost eyler?"

"Allah Taala'nın düşman tuttuğu nesneleri düşman tutarsa ki onlar da dünya, nefis ve şeytandır." Ölüm vaktında dedi ki: "Beni sanmayın ki kimseden yekrek olam." Tevazu ve meskenetle can-i pakini Hak'ka ısmarladı.

Hazreti Şeyh Abdullah Muhammed Fadl (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Ebu Abdullah Muhammed Fadl kaddesallahu sırrahul aziz, horasan meşayihinin ulularından idi. Şeyh Ahmed-i Hadravi müridlerinden idi. Tirmizi Hz. lerini de görmüştü.

Birgün Hazreti Ebu Osman Hayri ona mektup yazdı. "Şekavet alameti nedir?" Dedi. Fadl cevap verdi:

"Şekavet nişanı odur ki kişi, okuya, amelden mahrum ola, amel kıla, ihlası olmaya, Salihler sohbetine varmaya, onlardan ayrı ola cins olmayan bir kavim ile sohbet eyleye". Dedi.

Şeyh Abdullah Fadl'ın sözleri:

Hatır-ı kesayişle dünyaya bakandan sen hayr umma ki ol tarikat mürtedlerindendir.

Müslümanlık dört nesne ile kişiden irak olur: Evvela bilir, amel eylemez, ikinci amel eyler ama bilmez, üçüncü : bilmez sorup öğrenmez, dördüncü ademileri öğrenmekten alıkor.

Muhabbet isardır. Anın dört manası vardır. Evvel zikr-i daimde olup onunla şad olmak. İkinci Hak'la üns tutmak. Üçüncü dünya işlerinden küllü kesilmek. Dördüncü Hak'tan kesicilerden kesilmek.

Hazreti Şeyh Ahmed-i Mesruk (Kuddise Sırruhu)

Hız Şeyh Ahmed-i Mesruk kaddesallahu sırrahul aziz, Bağdad'lıydı. Kutuplardandı. Sordular ki: "Kutb kimdir?" kendini izhar eylemedi: "Cüneyd kutb-ı vakittir" derdi. Ahmed-i Mesruk dahi, Cüneyd gibi bir erdi.

Nakildir: Ahmed-i Mesruk der ki: "Birgün benim katıma bir ihtiyar geldi. Gökçek sözler söyledi. Ve dedi ki: "Her ne türlü nesne ki sizin hatırıma gelir, ben onu söyleyeyim." Benim hatırıma geldi ki bu cuhuddur. "Ya pir! Sen dedin ki sizin hatırıma her ne gele ben onu yerine getiririm, imdi benim gönlüme geldi ki sen cuhudsun. Gel şimdi iman getir" dedim. O bu sözü işitti. Kelime-i şehadet getirdi ve iman etti.

Ahmed-i Mesruk' un sözleri:

Herkim Allah'dan gayri nesne ile şad ola, tez onun şadlığı kaygıya mübeddel ola. Batıl işlere bakmak, gönülden Hak marifetini giderir. Marifet ağacını Fikret suyu ile sulamak, gaflet ağacını da bidarlık suyu (uyanıklık suyu) ile sulamak, tevbe ağacını da pişmanlık suyu ile sulamak gerekdir ki ta kurtula, yemişi bite ve uçmağa gide. Zahid oldur ki hacetini Allah'dan istemeye.

Hazreti Şeyh Ahmed-i Mağribi (Kuddise Sırruhu)

Hız Şeyh Ebu Abdullah Ahmed kaddesallahu sırrahul aziz, meşayihin mürşidi idi. İbrahim-i Şeybani ve İbrahim-i Havvas Hz. lerinin piriydi. Ömrü yüzyirmi yıl sürdü. Her nesne ki ademinin eline değmişse onu yemezdi. Yediği saman tozuymuş. Müridleri nerde saman tozu bulsalar ona getirlerdi. Daima aynı donu giyer, donu kirlenmezdi saçını uzamazdı.

Ahmed-i Mağribi:

"Anamdan miras kalan bir damı sattım, bedelini kabe mücavirlerine ulaştırıyım" dedim. Beriyyede giderken bir harami arap önüme çıktı.

"Nen var?" dedi.

"Elli altınım var" dedim, eline verdim. Saydı, bana geri verdi ve devesini çekip. "Bu deveye bin, gidelim" dedi.

"Beni ne edersin?"

"Sıdkına doğruluğuna baktım, gönlüm seni sevdi" dedi. Ben dilesem de dilemesem de devesine bindirdi. Kabe'ye vardık. Taat ve riyazetle beraber meşgul olduk. O harami Allah'ın evliyasından oldu" dedi.

Ahmed-i Mağribi'nin dört oğlu vardı. Dördüne de sanat ve pişe (iş ve meslek) öğretti. Ve

soranlara dedi ki: Pişeyi anın için öğretirim ki, benden sonra kendi ellerinin emeğini yiyeler" .
Varıp "Ben falan oğluyum "deyip siddıklar ciğeri yakmayalar. Nitekim s.a.v. efendimiz buyurur:
Elinin emeğini veya alnının terini ye, dininden yeme."

Der ki: "Herkim Allaha kulluk davası eder onun gönlünde murad kalmış ola, davası yalandır."

Devişlerin horluğu odur ki bayları dünyadan ötürü aziz tuta bana nesne versin deyu tevazu eyleye.

Ol dervişler ki dünyayı terk etmiş olalar, onların duası berekatından halkın üzerinden belalar def olur ve dünya bunların vücudu berakatiyle kaim olur.

Ben dünyada insaflı hiç kimse görmedim. Sen ona hizmet eyleyesin o da sana hizmet eyleye, sen onu terk edince o da seni terk eder. Şeyh Ahmed Mağribi Hzlerinin vefatı Tur-i Sina dağında oldu. Münevver türbesi de oradadır.

Hazreti Şeyh Ebu Ali Cürcani (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Ebu Cürcani Kuddise sırruhu meşayih ulularından ve tarikat cömertlerindendi. Çok kitap yazdı. Ve o Muhammed Tirmizi'nin müridi idi.

Ebu Ali'nin sözleri:

Üç nesne tevhidin libasıdır. Havf, reca, muhabbet, havf artıklığı, Hakka hazırlar ve layık kılar. Reca artıklığı, ümidlerine götürür. Muhabbet artıklığı Hak'ka ulaştırır.

Saadet ehli oldur ki farizayı fevt eylemeye, sünneti terk eylemeye, bid'atten ırak ola. Bedbahtlık nişanı oldur ki geçmiş günahlarını halk içinde izhar ve ona ikrar eyleye.

Veli oldur ki onun canı fani ola. Böyle olunca Hak Teala onun işine müteveli olur ve ona velayet bağışlar, onun kendi nefsiyle hiç diriliği olmaz. Hak'dan gayrı ile karar tutmaz.

Rıza ububiyet sarayıdır,
Sabır onun kapısıdır.

Hazreti Şeyh Ebu Bekr-i Kettani (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Ebu Bekr-i Kettani kaddesallhu sırrahul aziz, zamanının piri idi. Tarikat içinde çok tasnifleri vardı. Enva-ı ulum içinde 'Zu fünün' idi. Hz Cüneyd, Ebu Said Harras, Ebu Hüseyin-i nuri sohbetini bulmuştu. Mekke'de mücavir idi. Ona 'harem çırağı' derlerdi. Namaz içinde yedi Mushaf hatm eylerdi. Derler ki : "Kabe'yi tavaf kılarken 12000 kez kuranı hatm eyledi. Otuz yıl kabede kaldı. Otuz yıl içinde akşam abdestiyle sabah namazını kıldı. Tamam otuz yıl uyumadı. Onu vücudu ferîşteh sıfat olmuştu.

Nakildir ki: "Fütüvvet, mürüvvet Ali vecheh'den münteşirdir diyerek önümden geçerken, hatırına geldi ki Fütüvvet böyle midir? Gerçi Muaviye Radıyallahu anı hatalı idi. Bunlar arasında bunca savaşlar oldu ve kanlar döküldü" diye. Sonra gene pişman oldum. Benim neme gerektir? Dedim. Gece düşümde Peygamberimiz Hazreti Muhammed Mustafa Sallallahu Aleyhi ve Sellem-i gördüm. Dört yar ile gelirlerdi. Bana selam verdi. Tazimle selamını aldım. Hz Ebubekiri işaret ederek bana:

"Bu kimdir?" diye sordu.

"Hz Ebubekir" dedim. Hz Ömer'i sordu: "Ömer'dir" dedim. Osman'ı sordu. "Osman'dır" dedim. Hz Ali'yi sorunca, gündüz aklımdan geçen endişe hatırıma geldi. Gayet utandım ve hacil oldum. Ali Keremallahu vecheh hazretleri şöyle benimle küs gibi oldu ve bana bakmadı. Peygamberimiz Hazretleri beni Hazreti Ali'yle görüştürdü ve beni barıştırdı. Hazreti Ali bana intisab etti: "Gel seninle Ebu Kubeys dağına varalım" dedi. Vardık Kabe'yi teferrüc kıldık. Çün uyandım, kendimi ebu kubeys dağında buldum. Ve ol gubar benim gönlümden çıktı ve yeniden hayat buldum.

Nakildir ki:

Hazreti Ebubekir Kettani söylemiştir:

Bir gün bir pir seccadesini eğnine (sırtına) bırakmış benim katıma geldi, selam verdi ve: "Ya Şeyh ! Niçin makam-ı İbrahim'e gelmezsin ? Oraya bir pir gelmiş, hadis rivayet eder, dinleyenlerin canları rahat olur" dedi. Ben sordum:

"O pir hadisi kimden rivayet eder?"

"Abdullah, Ebu Hüreyre, ibn-i Abbas'tan ki bunlar peygamber Hazretleri Sallallahu aleyhi ve sellem'den işitmişler."

"Ben bunları üstatsız işitirim" dedim.

"Bu böyleyse çok kuvvettir. Sen onu kimden işitirsin?" dedi.

"Gönlüm Allah'tan işitir ve bana haber verir" dedim.

"Delilin var mı?" dedi.

"Delilim odur ki sen Hızır Peygambersin" dedim. Bu kere Hızır dedi ki:

Dünyadaki Allah velilerini hep bilirim sanırdım. İlla Ebu Bekr-i Kettani beni bildi amma ben onu bilemedim. Bundan malum oldu ki Allah'ın velileri vardır ki Hızır'ı bilirler, Hızır bunları bilmez. Ve dahi çok veliler vardır ki ne Hızır onları bilir, ne veliler onları bilir. Allah'dan başka onu kimse bilmez. Zira Allah'ın hasıdır, ona Allah'dan başka kimse muttali olmaz. Bazı veliler de olur ki, kendilerini bilmezler, onların halini ancak Allah bilir.

Nakildir ki: Hazreti Ebu Bekr-i Kettani birgün namaza durmuştu. Bir uğru (hırsız) geldi Eğininden ridasını (üst kaftanı) aldı gitti. Satmak üzere pazarda tellala verdi. İki eli kurudu. Derhal ridayı tellaldan aldı. Yine getirdi eğnine bıraktı. Ebu Bekr-i çün namazdan fariğ oldu uğru anın ayağına düştü. Hz Ebu Bekr-i "kazıyye nedir?" dedi. Hırsız vakayı söyledi. "Allah'ın izzet ve azameti hakkıçün ne aldığını ne de getirdiğini biliyorum." Dedi. Dua kıldı:

"İlahi ! Bu aldığını geri verdi, sen de aldığını geri verdin" dedi. Filhal elleri dürüst oldu.

Hazreti Ebu Bekr-i der ki: "Bir gece düşümde, görklü suretli, gökçek bir yiğit gördüm. Şöyle ki,

ondan güzel yüz görmemiştim. "Sen kimsin?" dedim. "Takva dedikleri benim" dedi. "Senin durağın nerededir?" dedim. "Ben yağlı ve sınık gönüller içinde olurum" dedi. Ve bir kara yüzlü çirkin bir avret gördüm ki zeştlikte (çirkin, kötü) ondan artık yoktu.

"Kimsin?" dedim.

"Ben Gulmegün" dedi.

"Makamın nedir?" dedim.

"Gafletli ve şadlıklı gönüller içinde bulunurum" dedi. Çün uyandım, niyet eyledim ki artık bir daha gülmeyeyim.

Ebu Bekr der ki: Düşümde Resulullah'ı gördüm:

"Ya Resulullah bana bir dua öğret ki Hak Teala öldürmeye" dedim.

"Her sabah kırk kere 'Ya hayyu kayyum la ilahe illa ente, ehyi kalbi binuri marifeteke ebeden' oku buyurdu."

Şeyh Ebu Bekr-i Kettani'nin sözleri:

Zahid oldur ki eline hiç nesne girmese bile gönlü şad olur ve rızktan ötürü gönlü daralmaz. Eğer rızık için gönlünü dar tutar : "Nesnem yoktur " diye şikayet eylerse Allah ile savaş eylemiş gibidir. Mahlule (muhtaç) üns tutmak ukubettir. Dünya ehline yakın olmak masiyettir. Her kim selamet dilerse halktan uzlet dilesin.

Tevbenin altı şartı vardır, herkim altı şartı yerine getirmezse tevbesi tevbe değildir. Birinci geçmiş yazıklarına tevbe etmek, ikinci niyet ki gönlünü şuna bağlaya 'eğer beni öldürseler de bir daha onu işlemeyeyim', Üçüncü kazalarını ödemek, dördüncü : üzerinde kul hakkı varsa ödemek, beşinci sakillerle sohbet eylemek, altıncı: imkan nisbetinde fasıklardan ayrı bulunmak. Üç haslet ibadet eylemekten yekrektir. Evveli, gaflet uykusundan uyanmak, ikinci, nefsin dileğini vermemek, üçüncüsü Allah korkusundan ağlamak.

Hak Teala'nın bir yeli vardır. Seher vaktinde eser, aşıklarının ahını ve nalişini (iniltisini) götürür, arşa çıkarır. Ondan çalab hazretlerine eriştirir.

Ebu Bekr-i Kettani'nin vefatı erişti. "Kırk yıldır gönlüm içinde bir dam yaptım. O dam kapısında oturdum, hiç ayrılmadım. Ve o dama, şimdiye değın Allah'dan başka nesne ve dünya endişesi koymadım" dedi ve derhal pak canını Hak'ka ısmarladı.

Hazreti Şeyh Abdullah-ı Hafif (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Abdullah-ı Hafif kaddesallahu sırrahul aziz, şeyhül meşayih idi. Meşayih ilminde kitab tasnif etmiştir. Kendisi beyzade idi. Hz Ebu Muhammed-i Ruyem, ibni Ata ve Hz Cüneyd'i görmüştü. Erte namazı kılar, ulaştırıcı geceye değın ikibin rekat namaz kılardı. Bir palası vardı. Tam yirmi yıl onu giydi. Her dört yılda bir çile çıkarırdı. Ayağı üzerine, vefatına kadar kırk çilesi vardı. Ahir çilesinde dünyadan nakl etti. Rahmetullahi aleyh.

Şeyh Abdullah Muhammed Hafif der ki:

"Yiğitlik halinde Kabe'ye giderdim. Bağdad'a geldim. Cüneyd hazretlerini görmeden beriyyeye girdim. Bir ip ve kova götürdüm. Yolda susadım. Bir kuyuya vardım. Gördüm ki bir geyik ol kuyudan başını sokmuş su içer. Geyik gidince kuyunun suyu dibine indi. Mütehayyir oldum: "Ey Abdullah ! Bu geyiğin mertebesi senden artık imiş" dedim Derhal hafiften bir avaz işittim: Geyiğin mertebesi onun için artıktır ki itimadı bizedir. Şeyh gibi ip ve kova getirmez" dedi. İp ve kovayı bıraktım. Susuz olarak beriyyeye gittim. Bir avaz işittim ki: "Ya Abdullah, biz seni sınadık, geri dön su iç diye. Döndüm, su kuyunun üstüne gelmiş. İçtim, abdest alıp namaz kıldım. Artık Medine'ye kadar bana su haceti olmadı. Haccı edadan sonra Bağdad'a geldim. Cüneyd Hazretleri bana karşı gelmişti. "Kardeşim Abdullah! Sen şol vakit kuyudan su içmeden gittin. Birgün işittin ki: "Biz seni sınadık, dön su iç" diye. Bana gerekmez deyip dönseydin, ol su akar, ayağına gelirdi." Dedi.

Abdullah Hafif der ki:

Birgün haber verdiler. "Mısır'da mürakabe ve tevekküle oturmuş bir pir ve yiğit var" Gittim, gördüm, kibleye karşı oturmuş, gözlerini kableden bir tarafa çevirmezler. Selam verdim. Zikirden elleri değmedi ki selamına cevap vereler.

"Ey Abdullah! Bu dünya bir saattir. O bir saati de seninle mi geçirelim, bu dünya azıcık iken çok nasib almak gelmiş, yorulmuş ve aç idim. Bunları görünce açlığım ve yorgunluğum gitti. Canım dinlendi."

Abdullah Hafif'in söylediği naklonulmuştur.

"Bir kere Rum'a vardım. Gördüm ki sahraya bir keşiş getirdiler. Riyazet çekmeden hilal gibi incelmış olan bu keşişi bir demir sac üzerinde yaktılar. Külünü aldılar. Herhangi bir rence (illetli) verirlerse kefarete olur, gözsüz gözün sürme çekse gözleri görür, elsiz ve ayaksızlar onunla şifa bulurdu. Onu gördüm hayrette kaldım. Hatırımdan geçti ki bunlar batıldır, batıllık içinde bu ne haldir? Dedim. Hemen o saat beni uyku aldı. Resullah (sav) ı düşümde gördüm:

"Ya Resulullah ! Bu yatlar içinde purlar nişanı ne haldir?" dedim.

"Ya Abdullah 'sıdk eseridir'. kafir gönlündeki sıdk gördün şol işi eder, ya Müslüman gönlünde olunca nasıl olur, artık kıyas eyle."

Şeyh Abdullah Hazreti der: - Bir gece Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm.

"Ya Abdullah! Bir kimse doğru yolu bulup da ol yola gitmeye, Hak Teala yarın ona hiç kimseye yapmadığı azabı eyleye"

Nakildir: Bir misafir derviş Abdullah Hafif Hazretlerinin zaviyesine geldi. Gördüler ki ol dervişin hırkası kara tülbendi kara, her ne giymişse hep kara. Abdullah bir zaman fikre vardı.

Gayretlendi ve sordu: "Ya derviş niçin hep kara giydin?". Derviş:

"Allahımı öldürdüm. Onun için kara don giyerim" dedi. Abdullah hazretleri emretti. O derviş sürüyerek dışarı çıkardılar. Kovdular. Derviş yine geldi oturdu. Şeyh yine emretti. Pek çok horlukla sürüyerek kapıdan dışarıya çıkardılar. Yine geldi. Zaviyeye girdi oturdu. Yetmiş defa bu suretle zaviyeden çıkardılar. Zahir ve batını asla mütegayyir olmadı ve gene oturdu. Bu kez şeyh, bu dervişin gözlerinden öptü.

" Bu davayı kim sen kılarırsın, gerçek imişsin" dedi. İmdi ol dervişin "Allahımı öldürdüm" demekten maksadı, nefsimi öldürdüm" demekti.

Herkim nefesine taparsa, nefisini Allah edinmiş olur. Nitekim Hak Teala kuranda buyurur.
(casiye suresi 23. Ayet)

Şol derviş kim nefisini öldürmeden kara don giyerse, ol ana don değil it çulu olur dedi.

Vefatı geldi: Hadimine:

"Ben günahkar ve asi kulum. Öldükten sonra alimi ardıma bağla ve ayağıma bend vur ve boynuma zincir tak ve beni yüzüstü sürü" dedi. Çün Şeyh hazretleri dünyasını değiştirdi. Hadimi vasiyetini yerine getirmek istedi, hafiften bir avaz işitti:

"Elini ondan çek, bizim aziz eylediğimizi sen nice hor eyleyesin"

Hazreti Şeyh Ebu Muhammed-i Ceriri (Kuddise Sırruhu)

Hz Şeyh Ebu Muhammed-i Ceriri Kaddessallahu sırrahu hakkında, Cüneyd: Zamanımız müridlerinin velisi odur" derdi. Cüneyd Hazretleri dünyadan gidecek, Cerir Hazretlerini yerine nasb eyledi. Hanegahı içinde oturup dervişlere kulluk ederdi. Ömrü içinde halvette bile ayağını uzatmadı. "Hüsnü edeb Hz. Hak huzurunda yeğdir" derdi.

Bir yıl kabede kaldı. Hergiz söz söylemedi. Arkasını yere koyup yatmadı. Ebu Bekr-i Kettani:

"Niçin böyle yaparsın? " diye sordu.

"Batın sıdkı bana el verdi, zahir de ona muvafakat eyledi" dedi.

Ceriri Hazretleri der:

"Birgün ikindi namazından sonra bir yiğit hanegah kapısından girdi. Yalınayak saç, saç dağınık, benzi sararmış ve teni zaif idi. Abdest aldı, iki rekat namaz kıldı. Başını yakasına çekti. O gece yaranları yemeğe davet etmişlerdi.

O dervişe dedim: "Bizimle muvafakat edip gider misin?"

"Benim gönlüm biraz aside (helva veya pelta) diler. Onu bana getiriver de sen kande gerekse git dedi. Ben yarenlere gittim, dervişin dileğini unuttum. Avdette eve girdim, uyudum. Düşümde gördüm ki: Hazreti Muhammed Mustafa, İbrahim Halil, Musa, İsa ve yirmidört bin peygamber salavatullahi ve selamühü aleyhim ecmain geliyorlar. İleri yürüdüm. Resulullah'a selam verim. Yüzünü benden çevirdi. "Ya Resulullah ben ne suç işledim ki mubarek yüzünü benden döndürürsün." Dedim.

"Bir derviş senden biraz aside istedi sen onun dileğini yerine getirmedi bahillik eyledin buyurdu. Uykudan uyandım. Seğirttim. Derviş hanegah kapısından çıkıp gider. Ben:

"Ya derviş ! Biraz sabret. Arzunu sana getireyim" dedim.

"Sana Ahir zaman peygamberiyle beraber yüz yirmidört bin peygamberi şefaatchi getirdim de arzumu bana versin veya vermeyesin" dedi. Ben seğirttim erişeyim deyü, bulamadım. Kuş olmuş uçmuş.

Ceriri bir gün vaaz ederdi. Bir derviş geldi:

"Gönlümü yavu kıldım (kaybettim). Hazretinden dua kılarım ki Allah gönlümü gine vere dedi. Ceriri:
"Ben de ol derde giriftarım." dedi.
Derdi ki:
"Her kim kulağını nefis kelimelerini dinlemeğe tuta, şehvet zindanı içinde hasta ola. Radiyallahu anha.

Hazreti Şeyh Hüseyin-i Mansuri Hallac (Kuddise Sırruhu)

Hız. Mansur-ı Hallac kaddesallahu ruhahul aziz, aşık ve sadık idi. Hakayık ve dehayık içinde menendi yok idi. Nice meşayih O'nun işini musaddak tutardı. Niceleri Onun işinde tekavvuf edip bir söz söylemezlerdi. Bir kısmı da küfre nisbet eylediler. Şeyh Abdullah Hafif, Ebul Kasım, Ebu Said, Ebul Hayr, Ebu Aliyyul Faremedi ve Ebu Yusuf-u Hamedani onun işini kabul ederlerdi. Üstad Ebul Kasım-ı Kuşeyri rivayet etmiştir:

"Eğer ol makbul-ı hak ise halkın reddi ile merdud olmaz, eğer merdud ise halkın kabuliyle makbul olmaz."

Niceleri Onu cazılığa nisbet eylediler. İmdi ben aceplerim ol kişiyi kim, bir ağaçtan "Enelhak" gelir reva tutar. Halbuki arada ağaç yoktur, söyleyen Haktır. Hüseyin Mansur-ı Hallac'ın vücud ağacından (enelhak) gelir de reva tutmazlar. Halbuki Hüseyin arada yok, diyen Hak'tır. Nitekim Hazreti peygamber sallallahu Aleyhi ve selam buyurur ki:

"Hak Teala Ömer diliyle söz söyler. Burada ne mülhidin ne de kalanın sözü vardır."

Mansur daima taat ve ibadet içinde tevhid ehli idi. Cemaat mezhebinde idi. Onun sermestliği vardı. Nice meşayih sermestliğinden ona edepsizlik nisbet eylerdi.

Mansur 18 yaşında Tüster'e geldi. İki ay Abdullah Tüsteri hizmetinde bulundu. Tüster'den Basra'ya geldi. Ebu Osman Mekki ile sekiz yıl sohbet eyledi. Yakup Akta ona kızını verdi. Ondan incindi. Bağdad'a geldi. Cüneyd ile buluştu. Cüneyd'e katı imtihanla mesele sordu. Cüneyd incindi cevap vermedi.

"Tez ola ki seni berdar edip ağaca asalar ve etini şerha şerha (parça parça) edeler" dedi. Mansur eyitti: "Beni ağaca astıkları gün sen suretini değiştiresin, ayırık kıyas (elbise) giyesin. Benim katlime fetva veresin"

Kitab naklinde şöyledir: O vakit Bağdad şehrinin ulemaları onu öldürmeye fetva yazdılar. Cüneyd'e de yaz dediler. Cüneyd sofular donunu çıkardı, ulema kıyasını giydi ve eyitti. " Biz onun zahirine hüküm ederiz ki tepelemelidir. Batınını Allah bilir."

Hüseyin Mansur Cüneyd'den sualine cevap almadı. Desdur dilemedi. Kalkıp Tüster'e geldi. Bir yıl kaldıktan sonra, halk onun sözlerini kabul eylemez oldu. Bir zaman halk donunu giydi. Bir zaman dünya ehli sohbetinde oldu. Beş yıl Maveraünnehr'de dolaştı. Ehvaz'a vardı. Oradan Kabe'ye geldi. Oradan Basra, ehvaz, Maveunnehr, Hindistan ve oradan da Maçin'e vardı. Bunlara türlü sıfatlar gösterir ve tazyikler ederdi. Yine Mekke'ye geldi. İki yıl orada mücavir oldu. Çün geri geldi, ahvali mütegayyir oldu. Halkı mana ile davet eyledi. Kimse onun halini

bilmedi. Mansur'u elli şehirden kovdular.

Nakildir: Birgün pamuk anbarının önünden geçerci. Bir nazar eyledi: Ol pamuk, çiğidinden ayıklandı. Halk onu görüp mütegayyir oldular. Onun için hallac dediler. Hergün 400 rekat namaz kılardı. Onu fariza edinmişti.

"Niçin renç çekersin?" deyene,

"Rahat isteyene rahat haramdır" dedi. "Elli yaşım değin hiçbir kimsenin mezhebini tutmadan dört mezheb içinde ruhsat ile amel etmedim. Azimetle amel ettim. Bu elli yıl içinde kıldığım namazların her birisi için gusl eyledim" derdi.

Birgün birisi Mansur'un boynunda gezen bir akrep gördü. Almak için elini uzattı. Mansur: "Elini çek, iki yıldır bizimle beraberdir". Dedi.

Nakildir : dörtyüz sofi ile beriyeye girdi. Acıktılar.

"Ya şeyh bize bir pişmiş baş, sıcak gerde (ekmek) yedirsen" dediler.

"Oturun" dedi. Elini hırkasına soktu, bir pişmiş başı, sıcak gerdeye sarılmış olarak önlerine koydu. Yaş hurma dilediler.

"Gelin beni ağaç gibi sallayın " dedi. Salladılar. Yaş rutab (hurma) döküldü. Doyunca yediler. Sordular:

"Arif'in vakti olur mu?"

"Yok. Onunçün ki vakit, sahibi fevt sıfatıdır. Kendi sıfatıyla aram eyleyen arif değildir. Arif makamı "Limeallah" vakittir.

Sordular "Allah'a yol nedir?"

"İki kademdir. Bir kadem dünyadan götüresin. Taki Allah'a eresin" dedi.

Hulku azim dedikleri odur ki halkın cefası onun gönlüne girmeye, Halıka layık ola.

İhlas bir süzektir, işi onunla süzerler. Şirk ve riya bulanıklarından söyleyen kimse gönülleri helak edicidir.

Dünyayı terk eylemek nefis zühtüdür. Ahireti terk eylemek gönül zühtüdür. Kendini terk eylemek can zühdüdür.

Hüseyin Mansur'a çok düşmanlar ve münkirler zahir oldu. Anı küfre nisbet ve canına kast eylediler. Halifeye haber verdiler. Halife çağırdı:

"Enelhak deme , huvelhak de" dedi. Hüseyin:

"Bizim için de öyledir" dedi. Halifenin veziri İsa onu zindana ilettil. Bir yıl zindanda kaldı. Halk gelip meseleler sorarlardı. Sonra yasak oldu. Beş ay yanına kimse bırakılmadı. İbni Ata ile Abdullah Hafif Hazretleri bir defa gelip gördüler. Bir kere de İbni Ata bir ademle haber gönderdi ki:

"Ya Hüseyin! Bu sözü dedin, özür dile zindandan kurtulasın. Hüseyin:

"Ben ne dedim ki anın için özür dileyeyim. Halıkı koyup halka yalvarmazam". Dedi. İbni Ata Mansur'un bu sözünü işitti ve ağladı: "Biz Hüseyin'in onda biri değiliz" dedi.

Nakildir: Birkez Hüseyin'i zindanda bulamadılar. İkinci gece de zindanı bulamadılar. " Kande idin? Diye sordular.

"Ol gece Allaha vardım" dedi. "İkinci gece kande idin? "

"Ol gece de Allah bize geldi, zindanı ondan bulamadılar" dedi.

Hüseyin zindana girdiğine orada üçyüz kişi vardı.

"Ey zindan ehli dilerseniz sizi azad eyleyeyim, çıkın gidin " dedi. Onlar:

"Eğer elinden gelen bir iş ise, kendini azad edip bu beladan kurtulaydın" dediler. Parmağıyla işaret eyledi. Ellerindeki ol bağlar çözüldü. "Ya zindan kapısı ne olacak? Nice çıkalım? " dediler. Gine işaret eyledi, kapı açıldı.

"Varın gidin" dedi.

"Sen gelmez misin?" dediler..

"Benim Allah'la işim vardır. İşlemeyince olmaz " dedi. Bunlar hep gittiler. Gördüler ki zindanda Mansur'dan gayri kimse yok, ona sordular:

"Azat ettim" dedi.

"Ya sen niçin gitmedin? " Dediler.

"Hak'la benim işim vardır, yerine gelse gerektir" dedi. Bu işe halk hayran kaldılar. Halife "ya öldürün, ya da ağaçla dövün ki ta bu sözden dönsün" dedi. Zindandan çıkardılar, üç ağaç vurdular. O ağacı vuran fadîh işidirdi ki her bir ağacı vurduğunda:

"Ya İbni Mansur: La tehaf indel halli diye seda ederdi. (Ben ol üç ağaç vuran zalimin kuvvetine taaccüb ederim ki) ünü işidir havf edip elini tutamazdı. Sonra iletdiler dare asalar nice bin adem çevresinde toplandı. Mansur gözünü yumdu. (Hak, enelhak) derdi. Hergiz sözünden dönmedi. O halde iken bir derviş geldi. "Aşk nedir?" dedi.

"Üç gün ne görürsen odur" diye cevap verdi.

Birinci gün, öldürdüklerini, ikinci günü ateşte yaktıklarını, üçüncü günü külünü göğ'e savurduklarını gördü.

O halde hadim geldi öğüt diledi. " nefsin bir nesneye meşgul eyle yoksa seni başka bir nesneye meşgul eyler ki sen onu görmezsin" dedi.

Mansur' u asmaya götürürlerdi. Eli ayağı on üç yerden bağlı idi. Gülerdi. Sordular:

" Bu halde gülmenin vakti midir?"

"Kurban yerine giderim diye gülerim" dedi. Andan nara urup bu şiiri söyledi.

Ol Aşık'ı sermesti dar ağacına irişdirdiler. Evvel merdiveni öptü. Sonra ayağını bastı.

"Meriveni niçin öpersin? " dediler.

"Erenler miracı asılmaktır" dedi Başının tülbentini, tılsanını giderdi. İki elini kaldırdı ve yüzünü kibleye yöneltti. Münacatla meşgul oldu. Şibli karşısına geldi . Surei Hicr in 70. Ayetini okudu. Ve:

"Ya Hallac tasavvuf nedir?" dedi.

"Kemter makamı budur ki görürsün".

"Ala makamı nedir?"

"Sana ondan sormaya yol yoktur."

Herbir kişi taşlar attılar. Şibli dahi şer'a muvafakat için gül attı:

Hallac: " aah" etti. Dediler:

"Halk bu kadar taşlar attılar ah etmezsın de Şibli bir gül atınca ah edersin."

"Taş atanlar bilmeden atarlar, mazurdurlar ama Şibli bilip atar, onun için ah eyledim" dedi.

Mubarek elini kestiler. Hallac güldü:

"Neye güldün?" dediler. "Bu kez sıfat eli kesilmesin ki onunla himmet üsküfünü (bir çeşit sarık) arş altından aldım, başıma giydim." Ayağını kestiler, tebessüm eyledi ve dedi ki:

"Bu ayakla dünya seferini eylerdim, kesilirse gam değil. Himmet ayağım dursun. Onunla ahret seferini ederim. Elinizden gelirse onu da kesin" dedi. İki ellerini dirseklerine kadar kana buladı ve kanı yüzüne sürdü.

"Niçin böyle yaparsın?" dediler.

"Kan benden gitti. Bilirim ki benzim sarardı. Korktu sanmayasanız diye kanı yüzüme sürdüm ta ki kızıl benizli görüneyim" dedi.

"Dirseklerine kadar niçin süründün?" dediler.

"Aşk abdesti aldım ki, aşk namazının iki rekati dürüst değildir ta ki aşık-ı biçare, kendi kaniyle abdest almayınca."

Bu kez dilini kesmek istediler. "Bir dem sabr eyleyin ki münacat edeyim" dedi ve:

"İlahi ! Bu bana ettikleri rahmeti, senin şer'in ve buyruğun yerine gelsin diye yaparlar. İlahi ! bunların suçu yoktur, kendilerini yarlığa ve ümitlerine eriştir. Padişaha ! Perverdiğara ! Benim elimi ve ayağımı kestilerse senin rızan için ve senin yolunda keserler. İlahi bunları binasib ve mahrum kılma" dedi.

Bu kez iki gözlerini çıkardılar. Bir niceler bu tesir etti ağlaştılar. Sonra iki kulağını kestiler. Ve taş yağdırdılar. Son nefeste surei Şuara nın 18. Ayetini okudu. Akşam namazı vaktinde, kaza gününde, rıza meydanında Hüseyin Mansur can verdi. Onu pare pare eylediler. Her bir endamından avaz işitirlerdi."Hak! Hak! Enelhak!." . Meydan içinde parelerini koyup gittiler. Ertesi gün geldiler. Gördüler ki meydanın içi " Enelhak" sadası ile dolmuş idi. Diri iken bir yerden gelen "Enelhak" avazı bu kez her paresinden işitiliyordu. Halk: "Bunun fitnessi evvelkinden fazla geldi" dediler.

Bu gece parçalarını bir yere toplayıp ateşe yaktılar, külünü göğe savurdular. Külünden de "Enelhak" avazı gelirdi. Külünün bir azını Dicle ırmağına saçtılar. Dicle üstünde dahi enelhak sadası dolaştı. Aciz ve hayran kaldılar.

Hazreti Hüseyin diriliğinde hadimine ısmarlamıştı. Benim külümden Dicle ırmağı taşarsa Bağdad'ı harap eyler. Taşmağa başlayınca hırkamı suya karşı tut demişti. Filhakika öyle yapınca su sakın, saçtıkları kül de hamuş oldu, toplandı bir yere geldi. Ol külü alıp defneylediler. Derler ki yarın kıyamet gününde Arasat olacak, Hallac'ı zencir ile bağlayıp götürerler. Eğer şaşarsa kıyamet kavmini birbirine vura.

Hallac'ı Mansur'un asıldığı gece meşayihden biri namazdan fariğ olunca hafiften bir avaz işitti:

Biz Hallac'a sırrımızdan bir sır gösterdik. Onu fahş eyledi. Her kim sultanlar sırrını fahş eyleye cezası budur.

Şibli de Hallac Türbesi münacatında:

"Bu mü'min ve arif idi. Niçin bu belayı buna eylediler?" Dedi. Hafiften bir avaz geldi ki: "Ya şibli ' onun için eyledik ki bizim sırrımızı gayra söyledi. Sır saklamayanın cezası budur." Şibli düşünde Hallac'ı görüp sordu: "Sana bunca azab eden halka, Hak neyledi." Dedi ki " İki bölüğüne de rahmet eyledi" . "Bir bölüğü benim halimi bilip şefkat ederlerdi. Onun için rahmet eyledi. Diğerleri benim halimi bilmezlerdi. Hak'kın emri yerine gelsin diye azab ederlerdi. Onlara da onun için rahmet eylendi."

Hallacı astıkları zaman iblisi lain karşısına geldi.

"Sen enelhak dedin, sana rahmet eylediler, Ben "enelhayr dedim" bana lanet eylediler sebebi nedir. Hallac:

"Sen benlik eyledin. Ben benliği kendimden uzak eyledim sebebi budur" dedi.

Hazreti Habib-i Acemi (Kaddesallahu sırrahu)

Habib-i Acemi kuddise sırrahu, sahibi sıdk ve himmet idi. Anın kerameti ve riyazeti tamam idi. Basra'da oturur idi. Evvelki halinde malını faize verir, her gün borçlularına varır bir şey alamazsa ayak terini alır bununla nafakalanırdı. Birgün bir borçlunun evine vardı. Evinde bulamadı. Avretinden ayak teri istedi.

Avret, "erim yoktur. Bende de nesne yok ki vereyim, yalnız bir koyun boynuzu var. İstersen onu vereyim" dedi.

"getir ver" dedi. Getirdi. Ol boynuzu aldı ve eve getirdi:

"Pişir yiyelim" dedi. Avret de:

"Odun ve ekmek yoktur" dedi. Habib vardı, borçlularından odun ve ekmek getirdi. Avret aş pişirdi, çanağa koydu. Kapıya bir derviş geldi.

"Şey'en lillah" dedi. Dervişe karşı kapıyı çarptı. Derviş mahsun geri dödü. Avret baktı ki aş çanağının içi kana dönmüş. Benzi sarardı. Eri Habib gelince ona da gösterdi.

"Birinin gözünün şomluğuna uğradık" dedi. Habib bu hali görünce canına od düştü. Ve sönmedi.

"Ya avret ben başka hale geldim. Tövbe kıldım" dedi.

Yolda çocuklara rastladı. Çocuklar birbirlerine:

"Ribahor (faizci) Habib geliyor, sakının onun şomluğundan, ayağının tozu bize değmesin. Biz de onun gibi bedbaht oluruz" dediler. Bu söz de Habib'in içine dağ gibi oturdu. Hasan Basri'nin katına geldi. Onun elini tuttu, tevbe-i Nasuh eyledi. Allah'a döndü, evine geldi. Yolda borçlusuna uğradı. Borçlusu Habib'i görünce kaçmaya yeltendi. Habib:

"Ne kaçarsın? Şimdengerü ben senden kaçarım" dedi. Ondan sonra gene o çocuklara rastladı.

Çocuklar birbirlerine:

"savulun taib Habib geliyor, bizim ayağımızın tozu üstüne konmasın, Allah'a asi olmayalım" dediler. Habib:

"İlahi! Seninle barıştım. Bir günde beni iyilerden eyledin" dedi.

Şehrinde tellal çağırttırdı. "Habib'ten nesne isteyen gelsin" dedi. Malını kamilen dağıttı. Müflis oldu. Sonra gelene karısının carını (Kadınların kullandığı bir çeşit örtü) verdi. Yine bir kişi geldi. Ona da gömleğini verdi. Çıplak kaldı. Fırat kenarında bir savma yaptı. İbadetle meşgul oldu.

Hasan basri'den ilim öğrenirdi. O zamana kadar okumak bilmezdi.

Avret nafaka istedi. Habib çıktı, savmaya vardı. Taatle meşgul oldu. Akşam evine geldi. Avreti: "kande işlerdin ki gene nesne getirmedi?" dedi. Habib:

"öyle bir kişinin işleri işlerim ki gayet cömert. Onun kereminden utandım da nesne dileyemedim. Bana "on gün sabret, on günlük ücretini birden vereyim" dedi. Gine savmasına vardı. İbadetle meşgul oldu. On gün tamamlandı. Öğle vakti geldi. Namaz kıldı. Bu gece avrete ne diyeyim diye gönlü daraldı. Derhal Hak Teala hazretlerinin kudret hazinesinden yağ, bal, yüzülmüş koyun ve diğer havaic birkaç hamal ile ak yüzlü ve ak elbiseli bir kişi evlerine gitti. Kapıyı çaldı. Avreti karşı çıktı. Ol ak elbiseli yiğit eyitti:

"Bunları, erinin işini işlediği kişi verdi. Eve gelince ona de ki: "gelenler sen işini arttır biz de atamızı arttıralım dediler". Ve gittiler... Habib utanarak akşam evine geldi, evden aş kokusu çıkıyordu. Karısı onu güler yüzle karşıladı. Habib onu hiç böyle sevinçli görmemişti. Dedi: "Ey er. Senin işini işlediğin kişi ne iyi kişi imiş ki bir gökçek yiğitle, türlü türlü nimetler ve bir çıkı akça verdi. Ve Habib gelince ona de ki, "verdiklerimizi kabul eylesin, eğer ol, işini arttırırsa biz de arttırırız" dediler. Habib bu sözü işitince zevke düştü, on gün Çalabıma kulluk ettim bu lutufları etti. Eğer daha fazla edersem acaba ne eder? dedi. Ve dünyadan yüz çevirdi, Allah'a yöneldi. İbadetle meşgul olup ululuk mertebesine erişti. Duasının müstecabu sınanmış idi.

Bir gün oğlu kaybolan bir kadın geldi. Ayağına düştü ve çok ağladı.

"Hiç akçan var mıdır?" diye sordu.

"İki akçam vardır. Onu alıp bir dervişe verdi ve dua kıldı. Var git, oğlun sana gelir dedi. Avret henüz evine varmadan oğluna yolda karşı geldi. Avret şad oldu. Sevine sevine oğlunu şeyhe götürdü. Şeyh oğlana sordu:

"Nerede idin?"

"Bugün Kirman şehrinde idim, üstadıma pazardan et aldım, giderdim. Habib duası berekatından naghah bir yerde bir avaz işittim: "Ya yel bu oğlanı götür evine bırak".

Nakildir: Şeyhi bir gün evvel Basra'da ertesi gün (Arefe Günü) Arafat Dağı'nda görürlerdi.

Bir yıl Basra'da kıtlık oldu. Şeyh veresiye çok taam aldı. Dervişlere verdi. Bir kese dikti. Keseye elini soktu. Dilediği kadar akça çıkardı. Borcuna verdi.

Yaz kış giydiği bir kürkü vardı. Bir gün abdest alırken kürkü yol üstünde bırakıp gitti. Hasan Basri kürkü gördü. Habib gelinceye kadar bekledi. Habib geldi, selam verdi.

"Ya Müslümanlar imamı burada niçin durursun?". Hasan:

"Ey Habib, kürkü buraya komak gerekmez, zayi olur, kime inandın?" dedi.

"Seni gözetlemek için gönderen kişiye inandım."

Hasan birgün Habib katına geldi. Habib iki arpa çorbasını, tuz ile beraber Hasan'ın önüne

koydu. Yemeğe başlayınca sail geldi. Bu kez Hasan'ın önünden alıp dervişe verdi.

"Ey Habib sen iyi kişisin. Biraz ilim okumuş olsaydın birini konuğa bırakır, saile birini verirdin. Böyle gerektir" dedi. Habib cevap vermedi. Bir saat sonra bir kul geldi. Başında birbir sofrası, içinde helva, ekmek ve beşyüz akça vardı. Bunları Habib'in önüne koydu. Habib sofrayı Hasan'a bıraktı. Akçayı dervişlere bölüştürdü. Hasan yerken Habib:

"Ya üstad, sen iyi kişisin. Eğer biraz yakınlık olsa daha yekrektir ki yakinsiz ilim işe yaramaz" dedi.

Birgün Hasan Habib'in mescidine geldi. Akşam namazına kamet getirdi. Habib Elhamdulillah yerine Elhemdulillah dedi. Hasan'da Habib'in arkasında namaz sahih değildir diye Habib'e uymadı. Kendi başına kıldı. Hasan'a o gece düşünde Cenabı Allah:

"Ey Hasan benim hoşnutluğumu bildin de yine yanıldın.." buyurdu. Hasan:

"Ey bari hüda, senin rızana ben niçin yanıldım?" buyurdu ki:

Habib ardında namaz kılmış olsaydın benim rızamı bulmuş olurdun ve ömrünün içinde kıldığın cümle namazların, Habib'in ardında kıldığın namaz berakatına makbul olacaktı. Ama sen lafz eğriliğini, niyet doğruluğundan geri koydun. Dil doğrusuyla gönül doğrusu arasında çok fark vardır." Buyurdu.

Birgün Haccac'ın adamları Hasan'ı aradı. Hasan savmaya gizlendi. Adamlar savmaya girip aradılar, bulamadılar. Hasan der ki birkez elleriyle beni yokladılar, anlayamadılar. Geri çıkıp Habib'e:

"Ey Şeyh ! Niçin yalan söylersin? Bizimle eğlenir misin? Haccac'ın Hasan'a edeceği sana revadır" dediler. Habib:

"İşbu dem o benim katımda savmaya girdi. Eğer siz görmedinizse benim ne suçum vardır?"

Dedi. Ol avanlar içeri girip yine aradılar, bulamadılar, çıkıp gittiler. Hasan:

"Ey Habib ! Üstadlık hakkı böyle mi? Avanlara yerimi söyledin" dedi. Habib:

"Üstad ! doğru söylemek berakatına kurtuldun yoksa onların eline giriftar olurdun". Hasan:

"Ne eyledin de bunlar beni görmediler" Dedi. Habib:

"Dokuz kere ayetle kürsi ve amener resulu ve surei ihlas okudum. "Hasan'ı sana ısmarladım ey çalabım, sen saglagil" dedim.

Nakildir: Hasan Basri bir gün Dicle ırmağı kıyısına geldi. Karşıya geçmek için gemi bulamadı. Habib geldi:

"Üstad! Burada neylersin" dedi. Hasan:

"Bir yere gitsem gerek, illa geçmek için gemi yok" dedi.

"Üstad! İlmin varsa hasedi gönlünden gider, dünyada iğrek belaları ganimet tut ve cemi işleri Hakdan bil ki kaçan böyle olasın, ayağını suya vur geç" dedi. Habib ayağını Dicle ırmağına bastı, geçti. Hasan ağladı. Akı gitti, düştü. Kendine gelince:

"Ya İmam sana ne oldu?" diye sordu.

"Habib benim şakirdimdir. Beni melamet eyledi, su üstünden geçti, ben kaldım. Yarın sırat köprüsünden de cümle halk geçip ben kalırsam halim ne olur" dedi. Habib'e sordu:

"Bu mertebeyi nereden buldun?"

"Üstad ben gönül ağartırım, sen kağıt karartırsın. İlminden başkalarına fayda değer sana değmez" dedi.

Nakildir ki Ahmet Hanbel ve Şafii otururdu. Habib bir bucaktan geldi. Ahmed:

"Buna bir sual edeyim" dedi. Şafii:

"Bu kavme sual gerekmez" dedi. Ahmed:

"Çare değil sual edeyim. Bir kişi beş vakit namazdan birini fevt eyledi. İlla bilmez ki hangi vakittir" dedi. Habib: "Bir kişinin gönlü Allah'tan gafil olursa, onu edeplemek gerek" dedi. Bu cevap içinde mütehayyir kaldılar ve Şafii:

"Ben sana demedim mi bu haldeki kimselere sual sorulmaz" dedi.

Bir gün evinde, karanlıkta iğneyi kaybetmişti, bulamadı. O saatte aydınlık oldu. İğneyi buldu. Habib evinde bir firavuş (cariye) tutardı. Otuz yıl yüzünü görmemişti. Bir gün firavuş hacete çıkarken, kapıda Habib'le karşılaştı. Habib:

"Ne avretsin?" dedi. Firavuş:

"Otuz yıldır senin evindeyim, beni nice bilmezsin?" Habib:

"Benim Allah'dan gayri kimsenin yüzüne baktığım yoktur. Seni nice bileyim..." dedi.

Sordular:

"Allah rızası nerededir?"

"Münafıklık tozu olmayan gönüldedir" dedi.

Kaçan yanında Kuran okuyalar, ol kadar ağlardı ki aklı giderdi. Dediler:

"Sen acemi kişisin, Kuran manasını bilmezsin, bu ağladığın nedendir?" Cevap verdi ki: "Dilim acemi, kalbim arabidir".

Bir derviş der:

"Gönlümden geçer ki bu bir acemi kişidir. Ulu mertebe sahibi olmuş. Acaba bu mertebeyi nereden bulmuş?" hafiften bir ses işittim ki:

"Habib acemi ise ne var, o bizim habibimizdir (dostumuzdur)".

Bir gün bir kanlıyı (katil) öldürmeye götürürlerdi. Şeyhe uğradı. Şeyh ona gözü ucuyla baktı. Sanra onu öldürdüler. Ol gece gördüler ki, uçmakta dürhaleler giymiş seyrandadır. Ona dediler:

"Ya filan! Dünyada bir adam öldürücü, zalim kişi idin. Bu mertebeyi neden buldun?"

"Beni öldürmeye götürürlerken Habib'e uğradım. Göz ucuyla bana baktı. İşte o nazardan buldum" dedi. Rahmetullahi aleyh.

Hazreti Şeyh Utbet ül Gulam (Kaddesallahu sırrahu)

Ol hoca-ı eyyem, Utbet ül gulam rahmetullahi aleyh, gönül ehlinin makbulu olup Hasan Basri'nin şakirdlerindendi. Birgün deniz kenarında Hasan Basri abdest alırdı. Utbe su üstünde yürüdü. Hasan acebte kaldı.

"Ya Utbe bu mertebeyi ne ile buldun?" dedi. Utbe:

"Otuz yıldır sen onun buyruğunu ben ise sevdiğini tutuyorum" dedi.

Onun tevbesinin sebebi oldur ki evvel halinde zina işlerdi. Birgün bir avret pencereden başını çıkarmış, taşraya bakardı. Utbenin gözü ol avretin gözüne tuş oldu. Meğer ol avret kara gözlü idi. Gönlü ona takıldı. O kadını elde etmek için bir kişi gönderdi. Ol avret de mesture idi. Utbenin adamına cevap verdi." Utbe benden ne diler?" dedi.

"Anın gözü gözüne takılmış, senin gözünün karalığı ona isr eylemiş" dedi. Avret gözünü çıkarıp bir tabağa koydu. Utbe'ye verdi.

"Gözümü sevdi ise alsın" dedi. Utbe ihlasla tevbe eyledi. Hasan'ın kapısına vardı. Onun katında dururdu. Arpa eker ve yerdi. Günde yalnız bir kursa yer, ibadet ederdi. Haftada bir kere su dökerdi onun için ki "Kiramen Katibin" den utanırım derdi.

Birgün Utbe'yi gördüler, bir yere oturmuş, teninden su gibi ter akardı.

"Bu ne hal?" dediler.

"Evvel halimde evime misafir gelmişti. Komşu duvarından bir kesek almıştım. Konuklara hacet oldu. Şimdi ne zaman onu hatırlarsam hacaletimden terlerim" dedi. Onlar da:

"Komşudan helallik dileriz" dediler.

Birgün Abdülvahid Zeyd katında birkaç ulu otururdu. Dediler ki:

"Acaba burada halkla değil Allah'la meşgul olan bir kişi var mıdır?" Abdülvahid Zeyd:

"Sabredin. Şimdi o kişi gelir" dedi. Bir saat sonra Utbe çıkageldi. Sordular:

"Ne yerden geldin?"

"Pazardan geldim."

"Kimi gördün?"

"Kimseyi görmedim."

Nakildir ki Utbet ül Gulam hiç yemek yemezdi.

"Gözümüzün nurusun, yoldaşlarını bulayım, beraber yiyesin" dedi. Utbe:

"Ben öyle bir kişiyle yoldaş oldum ki yemekten münezzehtir, ona karşı ben utanmadan nice yiyeyim " derdi.

Nakildir : Bir gece Utbe seyrinde bir "Huri" gördü. Ol huri:

"Ey Utbe ! Ben sana aşıkım, sakın beni koyup ayrı avret isteme ki ta ben sana haram olmayayım" dedi. Utbe:

Ben dünyayı üç talakla boşadım. Kişi üç talak ile boşadığını nice ala?" dedi.

Birgün bir kişi Utbet ül Gulam katına geldi. Keramet istedi. Utbe:

"Ne dilersin?" dedi.

"Hurma" Kış günleri idi. Vardı, bir zenbil hurma getirdi, önüne koydu.

Nakildir ki Muhammed Semmak, Zünnun-i Mısri Rabia katına geldiler. Nagah Utbe' de çıkageldi. Bir yeni gömlek giymişti. Muhammed Semmak:

"Yeni gömleğini giyip ne hoş salınırsın" dedi. Utbe düştü, can verdi.

Onu bir ulu düşünde gördü, yüzünün bir yanı kaburga olmuştu.

"Ne sebepten böyle oldun?" dedi.

"Üstadım katına varmıştım. Bir güzel oğlan geldi. Birkez bakmıştım, Hak Teala beni uçmağa buyurdu. Yolumda tamu vardı. Bir yılan çıkageldi. Kendisini üstüme bıraktı. Ve bir yanıma vurdu ve eyitti." Birkez bakmağa birkez vurmaktır. Eğer bir daha bakaydın, ben de ısırdım" dedi. Rehmetullahhi aleyh.

Hazreti Rabiat ül Advîye (Rahmetullahi aleyha)

Ol mahdure-i has, settürei ihlas, ol nüsha-i aşk u iştiyak, ol şefte i kurb ı ihtirak, ol Meryem i Saniye i saf, Rabia tül Advîye rahmetullahi aleyha.

Eğer sorulsa ki:

"Rabia'yı erenler sınıfında niçin zikr eyledin?" Cevap veririz ki:

"Peygamber sallahu aleyhi ve selem buyurur. Avret Allah yolunda erdir. Ona avret demek reva değildir. Nitekim nübüvvet aynı izzettir. Beylik ve ululuk ve küçüklük onda tefavüt tutmaz. Velilik dahi öyledir. Hassaten Rabia kendi zamanında Hak muamelesi ve marifet içinde nazirsiz idi.

Nakildir: Rabia'nın doğduğu gece atası evinde hiç nesne bulunmadı. Atası yavlak derviş idi. Bir parça bez ve bir dirhem yağ bulunmadı ki Rabia'yı saralar. Avreti dedi ki:

"Filan komşuya var, biraz yağ dile ki çerağ yandıralım. İlla anın eri ahdetmişti ki kimseden nesne dilemeye. Kapıdan çıktı. Komşusunun kapısına vardı. Geri döndü:

"Kapıyı açmadılar" dedi. Avret ağladı ve gussalı yattı. Uyudu. Düşünde Peygamberimiz Muhammed Mustafa Sallalşahu aleyhi ve sellem i gördü.

.....

.....

(baskı hatası, bir sayfa boş)

.....

.....

.....

.....

.....

Rabia başını secdeye koymuş. Hakka münacat kılar ve derdi ki:

İlahi ! Ben gönlümü sana vermişim illa nedeyim ki sen beni mahluka görümlü eyledin. Eğer iş benim elimde olsa bir saat senin kulluğundan hali olmam. Onun üstünde kör kandil yanar, evin içini Ruşen eder dururdu. Hocası bu hali görünce korktu. Kendi yerine geldi. Fikre yattı. Sabah oldu. Rabia'yı çağırdı. Okşadı. Azat eyledi, Rabia'ya destur verdi. Ondan sonra savmaya girip,

ibadetle meşgul oldu. Bir zaman sonra hacca gitmek arzu eyledi. Bir eşiği vardı. Seccadesini ve ağzını yükledi. Yüzünü Hakka tutup beriye içine girdi. Yolda eşiği öldü. Yoldaşları yükünü götürelim deyince:

"Ben size güvenip gelmedim" dedi. Yoldaşları onu bırakıp gittiler. Rabia yalnız kaldı, yüzünü secdeye koyup eğitti:

"İlahi! Padişahlar böyle etmez. Yolda eşiğimi öldürdün, beni açıkta koydun" dedi. Bu sözünü henüz tamamlamadan eşiği dirildi. Rabia yükünü yükleyip birkaç gün daha gitti. Yine Hakka münacat eyledi.

"İlahi ! Senin aşkın gönlümü tuttu, artık gidemez oldum, ol taş evini buraya getirsen nola.." dedi. Hak Teala hazretleri ona hitab buyurdu ki:

"Ya Rabia onsekiz bin alem katına girersin." Rabia ileri vardı gördü ki kabe anın karşısına geldi.

"Bana Kabe'nin ıssı (sahibi) gerek, ben bu evi nideyim" dedi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem "herkim Allah'a bir karış ileri varırsa, Hak Teala ona bir arşın yaklaşır" buyurmuştur.

İbrahim Edhem rahmetullahi aleyh ondört yılda güçlkle Kabe-i şerife vardı. Yolda giderken her adımına iki rekat namaz kılardı. Çün Kabeye erdi, kabe anda yok. Birkez ah eyledi. " Aceb bu ne haldir, gözümde halel vardır?" dedi. Hafiften bir avaz işitti ki:

"Ya İbrahim ! Senin gözünde halel yok amma bizim bir fıravuşumuz (kul, cariye) vardır, bize yüz tuttu. Biz de Kabemizi ona karşı gönderdik" dedi. İbrahim Edhem gayretlendi. Ve:

"Bu ne türlü avret ola ki mertebesi ve nazı Çalab dergahında böyle ola" dedi. Geri yürüdü. Gördü ki Rabia gelir, Kabe yerine gelmiş. İbrahim Edhem Rabia'yı görünce:

"Ya Rabia! Bu ne haldir ki cihani hayrete saldı. Ondört yılda nice türlü meşakkatlerle, her adımda iki rekat namaz kılarak, kabenin aşkına geldim, kabe sana karşı gelmiş" dedi. Rabia:

"Ya İbrahim ! Sen namaz eyledin, ben niyaz eyledim" dedi. Rabia haccı tamam eyledi, yine Basra şehrine gelip ibadetle meşgul oldu. Bir yıl sonra kabeyi yine arzuladı. Ve evvelki yıl hac bana karşı geldi, bu yıl ben hacca karşı varayım dedi. Yola girdi.

Şeyh ebu Ali Tirmizi eyder:

Rabia beriyyeye (çöle) girerek tam yedi yıl yanı üzere yuvarlanarak Arafat dağına erişti. Hafiften avaz işitti:

"Ya müddei ! Bu ne resimdir ki sen bizi istersin, eğer sen dilerse ki biz tecelli edelim ta sen durduğun yerde eriyessin." Rabia:

"Hüdavenda ! Senin eksikli kulunun bu tecelliye katlanacak mertebesi yoktur. Senin tecelline dağlar bile katlanamaz, pare pare olur. Benim için bu muhaldir amma fakirlikten bir nokta dilerim" dedi. Nida geldi ki:

"Ya Rabia ! Ulu nesne diledin. Fakr bizim fahrimiz eseridir ki, erenler yolunda koymuşuz. Senin ta fakr makamına ermen için yetmiş bin hicab geçmen gerek. Şimdi sana değmez ki fakr sözünü anasın amma birkez yukarı bak. Rabia başını kaldırıp yukarı baktı. Kandan bir deniz gördü, havada muallaktı. "Bu deniz visalimizi isteyen aşıkların gözleri yaşıdır. Küllüsü ilk menzil içinde kaldılar. Hiç nişanları belirmedi. Bizim hazretimizde yokluk makamına varmayınca var olmaz denildi". Rabia dedi ki:

Ol erenler devletinden bir şeme (koku) ben zaif kuluna göster. Bunu deyince filhal (avretler

özrünü) gördü. Hafiften avaz işitti ki:

"Yedi yıl yanı ile Kabeye varanın makamı budur." Rabia sergerdan (Avare, şaşkın) oldu. Ve: "Ey padişah ! Ben önden senin evine itibar eylemedim de seni diledim, bu kez ona da layık olmadım" dedi. Basra'ya döndü. Savma'ya girdi. İbadetle meşgul oldu.

Nakildir: Birgün iki ulu, Rabia'yı ziyarete geldiler, ikisi de aç idi. Taamı helaldir diye Rabia'nın taamını yemek dilediler. İki gerdeyi bir fotaya koydu, bunların önüne getirdi. O anda kapıya bir derviş geldi, Allah dedi. Rabia da iki gerdeyi dervişe verdi. Bunlar melul oldular. Bir saat sonra bir firavuş bir yığın ekmek getirdi. Saydı kim onsekizdir. Rabia:

"Ekmek yirmi olsa gerektir" dedi. Firavuş ekmeğin ikisini gizlemişti. Çıkardı. Rabia bunları önlerine koydu. Bu iki kişi taaccübde kaldılar. Ve dediler ki:

"Bu ne sırdır ki biz senin ekmeğini yemeğe geldikdi. Önümüze koyacağın ekmeği dervişe verdin ve o firavuşun getirdiği ekmeğin eksiğini bildin." Rabia :

"Siz ikiniz geldiniz, karnınızın aç olduğunu bildim. Önünüze koyacağım o iki ekmeği kapıya gelen dervişe verdim. Bu iki ekmek konukların karnını doyurmaz dedim Çalab'dan bir yerine on istedim. Hak Teala verdiğim o iki ekmek yerine yirmi ekmek verdi" dedi.

Nakildir: Rabia birgün savma içinde hasta oldu. Uykuya vardı. Bir uğru geldi, carını aldı.

Çıkmağa yol bulamadı. Carı bıraktı yol gözüktü. Bunun üzerine carı yine aldı, yine yol bulamadı. Bunu tekrarladı. Nihayet bir avaz işitti:

"Ey er ! Zahmete girme. Rabia bunca yıl kendisini bize ısmarladı. Zehresi yoktur ki anın semtine kimse gele. Ol dostumuz uyursa, biz dostu uyanıkız" dedi. Uğru bunu işitince tevbe eyledi.

Nakildir: Rabia'nın hadimi yemek pişirmek için iç yağın eritti. Çok zamandır aş görmemişlerdi. Soğan lazım oldu. Hadim komşudan almak diledi. Rabia:

"Ben ahd eylemişim ki, kimseden nesne dilemeyeyim " dedi. Bu sözü derken havadan bir kuş geldi. Bir deste soğanı yağın eritildiği çömleğe bıraktı. Rabia : Mekerden hali değildir dedi ve soğanı yağı bırakıp, ekmeği tuzla yedi.

Rabia birgün ağlayarak dağda giderken geyikler ve canavarlar etrafında dolaşıp durur. Rabia'ya nazar ederlerdi. Nagah Hasan Basri çıkageldi. Gördü ki Rabia geyiklerle oturur. Geyikler Hasan'ı görünce ürküp kaçtılar. Hasan melul oldu:

"Ya Rabia bunlar benden niçin kaçtılar?" dedi. Rabia eyitti:

"Bunların iç yağın yemişsin nice kaçmasınlar"

Nakildir:

Rabia birgün Hasan evi önünden geçiyordu. Hasan ağlardı, gözünün yaşı Rabia'ya dokundu, yağmur suyu sandı, sonra bildi ki Hasan'ın göz yaşıdır.

"Ya üstad! Göz yaşını sakla. Halk görmesin ve riyadan da emin olasın." Dedi. Bu söz Hasan'a ağır geldi. Birgün Rabia'yı su yanında gördü, seccadesini su üstüne bıraktı.

"Ey Rabia ! Gel iki rekat namaz kılalım" dedi.Rabia da seccadesini havaya bıraktı ve üstüne binip:

"Ey Hasan ! Senin işlediğini balık, benim ettiğimi de sinekler eder. İş bu ikisinde değil, işe meşgul olmak gerektir". Dedi.

Nakildir:

Rabia birgün Hasan'a üç nesne verdi. Bir mum, bir iğne, bir kıl. Yani mum gibi ol, alemi münevver eylegil. İğne gibi yalınca (çalışkan) ol, hemşire işde ol. Manalarda riyazet çek, küllü kıl oluncaya kadar.

Nakildir:

Bir gece Hasan ve yarenleri Rabia katına vardılar. Rabia'nın evinde çerağ yoktu. Rabia parmağına tükürdü. Evin içi Ruşen oldu. Eğer sorulursa ki parmaktan nice aydınlık çıka, cevap ederiz ki, Musa eli bol ola. O peygamberdi denilirse cevapta deriz ki her kim peygamberlere mütabeat ede, onun peygamberlik eserinden nasibi ola. Nitekim Peygamberimiz Sav buyurur. "Her kim bir danik haramdan yine sahibine verirse, peygamberlik derecesinden bir dereceye erişe." Rabia'nın dirliği malumdur.

.

Nakildir:

Birgün Hasan Rabia'ya "Hiç rağbet eder misin ki sana nikah edelim?" dedi.

"Nikah vücud üzerine sahihtir, bende vücud yoktur. Yok nesneye nikah nice olur?" Hasan:

"Yokluğu nereden buldun?" dedi.

"Kendimi yok etmeden buldum."

Birgün Hasan :

"Ya Rabia ! Sana mahlukun öğretmediği, Halıkının gönlüne bıraktığı ol ilimden bana da bir harf öğret" dedi. Rabia:

"Birkaç kilo iplik eğirdim ki satayım da kut (erzak) edineyim. Ahaliye iki akçaya sattım. Akçanın birni bir elime, diğerini de öbür elime aldım. Korktum ki birbiri üstüne koyayım da çift ola ta beni yoldan çıkara. Dört akçayı birbiri üstüne koyan bu ilimden öğrenemez" dedi.

Nakildir:

Birgün Rabia'ya:

"Niçin evlenmezsin?" diye sordular.

"Size üç nesne sorayım, eğer bilerseniz sizin dediğinizi tutayım" dedi.

"Ölüm vaktinde imanımı selamete götürebilecek miyim?"

"Bilemeyiz"

"Kıyamet gününde kitabımı sağımdan mı solumdan mı sunalar?"

"Bilemeyiz"

"Yarın halk iki bölüm olduğunda (surei şuara 7. Ayetin sonu) hangi bölümde olurum?"

"Bilmeyiz"

"Ol kişi ki gece gündüz bu kaygıda ola, ona gelenin kaygısı nice olur"

Sordular:

"Kanden gelirsin? Ol cihandan nice gidersin?"

"Ol cihana giderim"

"Bu dünyada neylersin?" Dediler.

"Pişman yürürüm, çünkü fanidir, baki değildir."

"Hakkı sever misin?"

"Beli"

"Şeytanı düşman tutar mısın?"

"Yok."

"Niçin?"

"Şunun için ki Rahman sevgisi içimde öyle dolup durur ki şeytan düşmanlığı sığmaz."

Rabia der ki:

Birgün düşümde Peygamber efendimizi gördüm.

"Ya Rabia ! Beni sever misin? Buyurdu.

"Ya Resulullah ! Seni kim sevmez, yalnız Hak sevgisi beni şöyle kaplayıp durur ki, hiç dostluk, düşmanlık yeri kalmayıp durur" dedim.

Nakildir:

Rabia çok ağlardı.

"Niçin bunca ağlarsın?" dediler

"Allah ile üns tuttum. Ayrılıktan korkarım. Olmaya ki ölüm vaktinde nida gele ki "Sen bize gerekmezsin" diyeler.

Birgün Rabia bir kişi gördü:

"Vay kaygıdan" der şikayet ederdi. Rabia:

"Öyle deme 'Vay kaygısızlıktan' de" dedi.

Nakildir bir kişi gördü, başına tülbent bağlamıştı.

"Niçin bağladın" dedi.

"Başım ağrır"

"Kaç yaşındasın?"

"Otuz yaşındayım."

"Otuz yıldır sağken hiç başına şükür tülbendini bağladın mı? Birkaç gün hasta oldun, şikayet tülbendini bağladın" .

Bir yaz günü idi. Karanlık bir eve giren Rabia başını aşağı bıraktı. Bir hizmetkar kadın avaz etti.

"Ya seyyide Taşra çık ki, Allah'ın sanatını göresin. Rabia da:

"İçeri gir ki sanii göresin" dedi.

Nakildir:

Birbiri ardınca oruç tutardı. Hiç nesne yemedi, uyumadı, açlığa harran geçti. Bir kişi bir çanak aş getirdi. Katına koydu. Rabia aşı aldı, eve girdi. Ev karanlık idi. Vardı ki çıra yandıra, geri gelince kedi aşı döktü. Geri gitti su getire, su getirince çıra sönmüş, bu getirdiği suyu içeyim

derken düştü, bardak kırıldı ve su döküldü. Rabia bir kez ah eyledi.

"Senin ellerinden yine Sana feryad ederim. Bu ne iştir ki bana edersin?" dedi. Hafiften bir avaz geldi ki:

"Ya Rabia! Feryad eyleme. Eğer dilersen dünya malını hep sana vereyim, Benim sevgimi gönlünden çıkar. Dünya nimetiyle benim sevgim bir yerde olmaz" dedi. Rabia çün bu hitabı işitti, bir kez gönlünü dünyaya götürmedi. Rabia daim zarilikle inlerdi. Derlerdi ki:

" Ey ahiret hatunu! Görürüz, zahir bir hastalığın yok, niçin böyle inlersin?"

"Zahir hastalığım yok amma, batınımda bir dert var, tabibler ol derde hiç mualece kılamaz. Derdimin dermanı dost visalidir" dedi.

Bir gün bir ulu Rabia katına geldi. Onu sınamak için dedi ki:

"Ya Rabia! Bunca ululanmayasın, ahir avretsin, hergiz avrete peygamberlik gelmedi. Cümle faziletler erlere gelmiştir. Peygamberlik tacını erler, erenler başına korlar. Ve keramet kuşacağını onların beline kuşatırlar. Rabia:

"Bu dediklerin gerçektir amma benlik davası hergiz avretten gelmedi (Ve ene rabbukum ül ala) davası erden geldi. Hiçbir avret muhanneslik adını takınmadı. Muhanneslik ve benlik erdedir..." dedi.

Nakildir:

Rabia bir gün katı hasta oldu. Ona sordular:

"Bu ne haldir? (Uçmağa baktım, Çalabım beni edepledi) dedi.

"Abdülvahid ve Süfyan Rabia'yı sormağa vardılar. Süfyan:

"Ya hatun! Gönlün ahretten hiç nesne dilemez mi?" dedi.

" Ya Süfyan! Sen alim kişisin. Lakin cahilane söz edersin. Ben oniki yıldır hurma arzu ederim. Sen bilirsin ki Basra hurma üstüne durur. Henüz yemedim. Ben kulum. Kul kişinin arzu ettiğı bir şey vardır. Eğer bir nesneyi dilersem Allah'tan dilerim, amma onu ben değil Allah'ım dileye. Süfyan: Senin için bir şey istemek ve sormak hata imiş bari benim işimden söyle" dedi. Rabia dedi ki:

"Dünyayı sever olmasaydın sen iyi kişiydin".

"Dünyanın nesini sevdim?"

"hadis rivayet edersin. Onunla fahr edip ululanırsın" dedi.

"Bunlar dünyayı sevmek midir?" diye sordu, ağladı. "Hüdavenda! Ben miskinden razı ol" dedi.

Rabia:

"Rızasın dilersen ki senden razı değildir..." dedi.

Nakildir:

"Bir gün malik bin Dinar Rabia katına geldi. Gördü ki bir eski hasır döşemiş, kerpici yastık edinmiş, bir sınık bardaktan abdest alırdı. Özü yandı, dedi ki:

"Benim bildiğim beyler vardır. Eğer dilersen, varayım, sana örtü, döşek getireyim?.

"Ya Malik! Yaradan benim halimi bilir mi bilmez mi?"

"Bilir"

"İmdi ol ne dilerse biz de öyle dileriz".

Bir gün hasan, Şakik ve Malik üçü beraber Rabia'yı sormaya geldiler. Rabia hasta idi. Hasan Rabia'yı görünce (Doğru değildir o kişi ki, davası içinde Mevlasından gelene katlanamaz) dedi.

Rabia:

"Bu sözden kibir kokusu geliyor" dedi. Şakik eyitti:

"Doğru değildir kendi davası içinde ol kişi efendisinin vurduğuna şükr eylemeye. " Rabia:

"Doğrudur" dedi. Malik eyitti:

"Davası içinde Mevlasının darbından lezzet duymayan kişi davasının sadığı değildir". Rabia:

"Daha iyidir" dedi. Bu kez:

"Sen söyle" dediler.

Kendi davası gerçek değildir ol kişi kim darbı unutmazsa, mevlasını müşahede eder dururken".

Rabia der:

"Mısır avretleri gibi mahluku gördükleri için kendilerini unuttular, ellerini doğradılar. Eğer kişi Halik müşahedesine erdiğinde hayran olup kendisini unutursa acep değildir" dedi.

Nakildir:

Bir gün Basra ulularından bir kişi Rabia katına geldi. Dünyayı çok horladı. Rabia:

"Sen dünyayı çok seversin, eğer sevmeye idin anmazdın" dedi. Kumaşı seven kişi alıcı olur. Eğer sen dünyadan fariğ ise dünyanın iyisine yavuzuna bakma (Herkim bir nesneyi sevse ancak anar olur) dedi.

Bir kişi anlatır:

"İkinci vakti Rabia katına vardım. Diledim ki benim için aş pişire... bir kesek eti çömleğe bıraktı ve su koydu. Artık çömlek katına varmadı. Söze başladık, manalara daldı. Akşam erişti, namaz kıldık. Namazdan sonra rabia'nın yanına vardım. Gördüm ki altında odun yokken çömlek Allah kudretinden kaynardı. Çömleği aşağı indirdi, kotardı. Yedik. Onun lezzeti gibi ömrüm içinde aş yediğim yoktur. Rabia dedi ki:

"Her kim sıdk ile Çalabının kulluğu ile meşgul ola, şüphesiz onun için bunun gibi aş pişireler."

Süfyan der:

Birgün Rabia katına vardım. Gördüm ki mihraba girmiş namazla meşgul. Ben de bir bucakta namazla meşgul oldum. Çün sabah oldu. Ben:

"Ya Rabia ! gel beri şükredelim ki, Hak Teala bize bu tevfiği verdi", sabaha değin namaz kıldık.

Rabia:

"Bugün oruç turalım, şükürümüz o olsun" dedi.

Rabia daim münacatı içinde derdi ki:

"İlahi ! Eğer ben sana Tamu'dan korkup tapıyorsam beni tamuya koy. Eğer uçmak ümidi için tapıyorsam uçağı bana haram eyle. Eğer senden ötürü yapıyorsam, bana didarını ruzi kıl..

"derdi.

Ve dahi:

"İlahi ! Dünyada bana ne vereceksen, düşmanlara da ver. Ahirette ne vereceksen, dostlara da

ver. Eğer beni tamuya koyacaksan, ben sana feryad ederim ki, dost dosta böyle mi eder?"

Hafiften bir avaz geldi:

"Ya Rabia ! Sü-i zan etme. Yarın sen benim komşuluğumda olasın, didarım göresin, bila hitab sen benimle, ben seninle sözleşsin". Rabia'nın gönlü bu hitabı işitmekten mutmain oldu. Eyitti: "Ey Hüdavenda, padişaha, perverdigara ! Benim işim ve arzum dünya sarayında senin zikrindir.. Ahirette likandır. Ben zaif halimi arzettim. Bakisini ne dilerse sen kıl.

Ona ölüm vakti geldiğinde başı ucunda ademiler otururlardı.

"Beni halvet eyleyin ki Çalabımın elçileri gelir " dedi. Cümle taşra çıktılar. Ve avaz işittiler. (Fecr 27, 28, 29, 30. Ayetler) Bir zaman geçti, avaz çıkmaz oldu. Ol canını Hakka ısmarlamış.

Öldükten sonra bir ulu onu düşünde gördü:

"Münkir ve nekir sana ne sordu?" diye sordu.

"O iki melek bana gelip 'men rabbüke' dedi. Ben:

"Geri dönün Haktan sorun" dedim. Ve dedim ki: "Ey Çalabım ! Şimdiye değin ben seni bilmedim ise bundan böyle nasıl bilirim. Kişiler Rabbine varırsın derler." Rahmetullahi aleyha.

Hazreti Şeyh Fadil ibni İyaz (Kuddise sırruhu)

Ol kutbi vakit Fadl Bin İyaz Rahmetullahi Aleyh riyazet ve keramet içinde bunca mertebeli ve tevazu içinde misli yoktu. İlk halinde, Merve yazısında çadır tutup palaz giyip, başına gece takke urup, boynuna tesbih takıp, gece gündüz namaz kılardı. Bununla beraber haramilerin başı idi. Onun çok yoldaşları vardı. Kervan soyarlar, Fadıl'a getirirler. Fadıl'de kumaşı bunlara taksim eylerdi. Daima namazdan ve cemaatten fariğ değildi. Hatta hangi yoldaşı namaz kılmazsa yanından kovardı. Birgün ağır kervan gelirdi. Yarenleri pusuya girdiler. Kervan içinde bir kişinin onbin kızıl altını vardı:

"Altını aldı bunu gizleyeyim. Kumaşım alınırsa bu bana kala" dedi. Giderken Fadıl çadırına uğradı gördü ki zahid tesbih okuyup durur. Onu görünce şad oldu. O altınları ona ısmarladı.

"Haramiler kervanımızı vurdular, bu sana emanet olsun" dedi. Fadıl:

"Altınları şu bucağa koy, sonra gelip alırsın" dedi. O da kodu, gitti. Gördü ki kervan vurulmuş, kumaşları gitmiş, cümle yoldaşlarının elleri bağlanmış ve elleri çürümüştü. Geri kalan eşyayı haramiler devşirdiler. O kişi geri döndü. Fadıl'e geldi, altınları aldı. Gördü ki haramiler ulusu o imiş, gönlünden geçirdi ki altınları o alacak, Fadıl onu çağırdı:

"Altınları almağa mı geldin?"

"Evet."

"Koyduğun yerden yine al" dedi. Aldı sevine sevine gitti. Fadıl'in yoldaşları dediler ki:

"Biz kervanda nakit bulamadık, altını niye verirsin?"

"Bu kişi beni iyi kişi bildi, hem emanet koydu. Emanete hiyanetlik yoktur. İnşallah bunun berakatına Hak bana tevbe nasib kılar" dedi.

Bir gün bir kervanı daha vurdular. Taam yemeğe oturdular. Kervan kavminin birisi bunlara:

"Reisiniz kimdir?" diye sordu.

"Ulumuz bizimle değildir. "Şol ağacın arkasında namaz kılar" dediler.

"Namaz vakti değildir, sizinle ekmek yemez mi?" dedi.

"Oruç tutar " dediler. Bu kişi taaccübde kaldı. Katına vardı, gördü ki, huşu ile namaz kılar.

Namazdan fariğ olunca selam verdi. Öteki sordu:

"Namaz ve oruç ile haramilik bir yerde olur mu? " Dedi. Fadıl:

"Kuran bilir misin?" dedi ve surei tevbe 102. Ayeti okudu. Ol kişi cevap vermedi, accepte kaldı.

Nakildir ki Fadıl'in şöyle himmeti ve serveti (Ali cenaplığı) vardı ki, vasfa gelmez. Hangi kafilé içinde avret olsa ona dokunmaz, borçluların ve az sermayelilerin davarlarını almaz, hemşire (salaha meyyal) idi.

Nakildir:

Bir gün bir kervan vurmak için Fadıl pusuya girdi. Kervan yakın geldi. Kervan kavminden bir kişi ayet okudu, (Surei Hadid 16.ayet) Vakit geldi ki gaflet uykusundan gönlün uyansın. Fadıl diyor ki, bu ayeti benim için okudu sandım. Yüreğime dokundu.

"Bu ayet Fadıl hakkından geldi, Ya Fadıl ! nicesin yol vurursun? Müslümanları incidesin. Vakit oldu, artık dönesin. Yüreğime od düştü. Başımı secdeye koyup ihlasla tevbe eyledim."

Kervan kavmi bir yere toplanıp geldiler. Fadıl bunlara dedi ki,

"Ya kervan kavmi ! Sizlere beşaret olsun, Fadıl haramiliğe tevbe eyledi. Bunlar da sevinip gittiler.

Fadıl daim gezerdi. Herkesin hoşnutluğu alıp helalleşirdi. Yaver şehrinde bir cühud Yahudi helallik vermedi.

"Ya Fadıl hakkımızın helal edilmesini istersen, şu karşıda duranı yerinde koparda gel dediler. Ol tepeyi kazdı, pare pare kopardı. Sounuda o tepeyi kazmaktan aciz kaldı. Sonra Hak Teala kendi kereminden seher vaktinde bir yel verdi. Ol tepeyi zerre zerre eyledi. Dümdüz kıldı. Çühudlar onu gördüler, mütehayyir kaldılar. Cühud bu sefer de:

"Biz and içtik ta bize mal vermeyince hakkımızı helal etmeyiz" dediler. Meğre Cühudlar bir hasırın altına kum dökmüşler. Fadıl'e şu hasırın altında altın vardır, elini sok çıkar bize ver de andımız yerine gelsin dediler. Fadıl Allah adını diline getirdi elini hasırın altına soktu. Bir avuç kıızıl altın çıkardı, cühudlara sundu. Cühudlar onu görünce:

"Ya Fadıl sana helallik vermemizi dilerse, bize iman arz eyle" dediler. Hepsi Fadıl önünde iman getirdiler.

"Ya Fadıl! Bu Tevrat içinde yazıldır, okurduk. Her kimin tevbesi kabul olmuşsa o elini toprağa vursa altın olur. Biz seni denemek için bunu yaptık, tevbenin kabul olduğuna inandık, dinin hak dindir." Dediler.

Nakildir:

Birgün bir kişiye ki benim ellerimi bağla boynuma ip tak. Beni sultan katına ilet, bana had vursun, çünkü had bana vacib olup durur." Dedi.

Bunun üzerine onu sultana götürdüler. Sultan gördü ki Allah'a dönmüş, salah nişanları yüzünde belirmiş. Buyurdu: onu yüzbin hürmet ile evine ilettiler. Kapısı önüne gelince avreti feryad eyledi. Sandı ki, haramilikte yakalanmış. Fadıl dedi ki:

"Ya avret gerçeksın. Katı zahm idim illa benim zahmetim şimdi katıdır. Ya avret hacca giderim. Dilersen sana talak vereyim dedi. Avreti de:

"Sen nerede isen ben de ordayım." Dedi. Hak Teala yolunu kolay eyledi. Mekke'ye gittiler. Orda mücavir kaldılar. İbadetle meşgul oldular. Bir zaman Ebu Hanife sohbetinde oldular. Onun mertebesi ve kadri yükseldi.

Nakildir: Harun Reşid birgün hasekisine dedi ki:

"Beni bu gece bir kişiye ilet ki bana nesne getirsin. Çünkü gönlüm çok meluldur. Ol haseki halifeyi aldı, süfyan katına geldi. Kapıyı çaldı. Süfyan "kimdir?" dedi.

"Halifedir" dediler.

"Niçin kadem kıldınız?" Eğer işaret olsaydı, ben size varırdım" dedi. Harun hasekisine:

"Benim istediğim kişi bu değildir" dedi. Süfyan da:

"Sizin istediğiniz Fadil'dir" dedi. Fadil'in kapısına vardılar, bu ayeti okurdu (surei casiye 21.) (çok yazık edenleri, işlemeyenlerle beraber tutam) Halife çün bu ayeti işitti. "Bu öğüt bana yeter" dedi. Kapıyı ittiler.

"Kimdir" dedi.

"Halife"

"Halifenin bunda ne işi var?" Haseki:

"Halifeye muti olmak gerek teşviş vermeyin" dedi ve ilave etti.

"Destur ver de içeri girelim"

"Destur yoktur, eğer hükm ile girerseniz girin" dedi. Harun içeri girdi. Fadil Halifenin yüzünü görmemek için çırayı söndürdü. Harun Fadil'in elini tuttu. Fadil:

"(Bu el oddan kurtulursa ne yumuşaktır) dedi. Ve namazla meşgul oldu. Harun çok ağladı, şeyh namazdan fariğ oldu. Fadil:

"Beylik kıyamet gününde pişmanlıktır" dedi.

Fadil eyitti: (Abdülaziz helifelikten ötürü oğlu Abdullah ve Muhammed Kab'ı çağırdı. Eyitti ki:

"Ben hoş mübtela oldum, başkaları bu beyliği nimet bilir, ben mihnet bilirim" dedi. Ve ilave etti:

"Bir ulu bana yarın kıyamet gününde azabtan emin olmak istersen, Müslümanların kocalarını kendi atan gibi, yiğitlerini kardeşin gibi, oğullarını kendi oğulların gibi tut ve bunlara bir dirlik eylegil," dedi." İmdi ey Harun! Benim de senin için korktuğum oldur ki, gökçek tenin yana, azab içine griftar olasın, Hak'tan kork, Hak emrin tut. Rayetini çalab sana ısmarladı. Evinde bir kadın aç yatarsa senden soracaktır. Yarın senin yakanı tutup Çalab huzurunda çekişecektir. " Harun bu sözleri işitti, o kadar ağladı ki. Aklı zail oldu.

O haseki Harun'a:

"Tez gidelim" dedi. Fadil eyitti:

"Ya hamani sen veya senin gibi kişiler halifeyi helak ederler." Halife hasekisine eğitti:

"Beni Firavn ve seni haman yerine tuttu. " Harun bin kızıl altın çıkardı, Fadil'in önüne koydu.

" Bu atamdan kalmış helal akçadır kabul et" dedi.

"Ya Harun ! sana hiç öğüdüm tesir eylememiş, yine benim katımda zulm eylemeye başladın.

Zulmü kendine pişe eylemişsin" dedi. Halife:

"Ne zulm eyledim?"

"Ben sana necat ederim, sen beni belaya koyarsın, bu zulm değil midir?" Ben sana derim ehline

ver, sen gayriye verirsin."Altını Fadil alıp, taşraya attı. Halife çıktı. Ve eyitti: "Bu kişi ahret sultanıdır"

Nakildir:

Fadil'in dört yaşında bir oğlu vardı. Elinden tuttu, göğsüne aldı ve ağzını yüzüne koydu.

"Ya baba beni sever misin?"

"Severim."

"Bir gönülde iki sevgi nice ola?"

Şeyh bildi ki söz oğlunun değil Hak Hazrelerindendir. Tevbe eyledi, sevgisini gönlünden çıkardı.

Ve yüzünü Hakka tuttu. Eyitti:

"Her kim ululuk isterse kendini hor eylesin."

Bir kişi ondan öğüt istedi:

"Ayak ol, baş olma, Bu öğüt sana yeter" dedi.

Birgün Bısr-i Hafi ondan sordu:

"Zühd mü yekrekdir, rızamı?"

"Rıza yekrekdir dedi. Çünkü bir kişi rızaya ulaşınca artık menzilet istemez."

Nakildir:

Bir gece Süfyan-ı Sevri, anın katına vardı. Sabah deyin Kur'an, hadis ve meşayih sözünü söyleştiler. Çün sabah oldu. Süfyan eyitti:

"Ne mübarek gece idi. "Şeyh cevap verdi:

"Ne yaramaz gece idi. Sen düşünürsün nasıl bir söz edeyim de bunlara hoş gele ben de fikrederim ki ne söz söyleyeyim. İkimizi de bu endişeler Hak'tan geri bıraktı.

Bir kişi Fadil katına geldi, Fadil ana:

"Niye geldin" diye sordu. O:

"Senin sohbetini dinlemeye" dedi. Şeyh eğitti:

"Vallahi bana yalnızlık yekrekdir. Onun için ki beraberken sen benim dileğimce ben de senin dileğince olmak isterim. Ortada Allah dileği kalmaz. Ben minnet tutarım, ol kişiye ki hasta olam ben sormağa gelmeğe. İsterim ki gece ola halkın küllüsü yata ben halvet kalam. Herkim benim dileğimden kaçarsa la çarem halka karışa. Selametlikten ırak ola. Hekim Haktan korka, halktan ayır kala, Halik'a döne. Allah hangi kulunu seve onu ahret endişesine düşüre. Hangi kulunu sevmeye, onu da dünya endişesine düşüre.

Her nesnenin zekatı vardır, aklın zekatı da ahret endişesidir.

Beş nesne bedbahtlık nişanıdır.: " 1 Gönül katılığı, 2 Göz yaşarmaması 3 Hayasızlık 4 Dünyaya rağbet eylemek 5 Dünya için Tul-i emel.

Bir kişinin gönlü korkulu ola, yaramaz söz diline gelmeye, ol korku şehvet odunu söndüre, dünya sevgisini içinden çıkara, herkim Allah'tan korka, küllü nesne ondan korka. Herkim Allah'dan korkmaya hiç kimse andan korkmaya. Kulun Allah'dan korktuğu Allah'ı bildiği kadardır. Dünyada ve ahrette rağbet kaderince bula.

Eyder : "Dünyaya girişmek kolaydır. İlla geri çıkmak harbdır."

Bu dünya bir tımarhaneye, halk da onun içindeki delilere benzer. Deilileri zincire çekmeyince akli gelmez.

Yumuşak elbiseye, tatlı yiyesiye alışma, yarın elbise ve yiyesinden tat bulacak değilsin.

Hemişe alçakgönüllü ol, Allah alçakgönüllüleri sever.

Hak Teala dağlara ferman buyurdu:

"Peygamberimle sizin biriniz üzerine mukaleme edeceğim" Küllü dağlar tekebbürlük eyledi.İlla

Turi sina tevazu eyledi. La cerem üstünde Hak Teala Hazretleri Musa ile konuştu.

Herkim kendi özünü kıymetli tuta tevazudan nasibi olmaya.

Üç nesne şimdiki zamanda az buluna : İlmiyle amil olan amil, ihlas ile yapılan amel, sevgisi dilinde kalmayıp gönlüyle seven mümin.

Herkim iyi ameli terk ederse (halkın hatırı için) ol riya'dır. Bunun zıddı da ihlastır.

Tevekkül budur ki Allah'dan başka kimseye ümid bağlamaya ve kimseden korkmaya.

Bir kişi sana sorarsa : "Allah'ı sever misin?" Sevmem dersin kafir olursun. Severim dersin, Allah'a layık amelin yoksa yine sevmemek gibi olur.

Ahmak kişi ile helva yemekten, akıllı kişiyle savaş eylemek daha iyidir.

Her kim horlara lanet ederse, Allaha asi olan bu kişiye canavarlar bile lanet eder.

"Dua müstecabtır" diye haber gelse ben ol duayı Müslüman sultanına verem, kendime vermeyem. Bana olursa yalnız kendi salahım için, sultana verirsem cümle Müslümanların salahı için olur, zira sultan Allahın gölgesidir.

Üç nesne gönlü öldürür: çok yemek, çok uyumak, çok söylemek meğer Kuran ve hadis ola.

İki nesne eblehliktir : Acaib görmeden gülmek, sormadan haber vermek..

Birgün bir kişi andan öğüt diledi. Surei Yusuf 39. Ayetini okudu.

Nakildir:

Otuz yıl oldu gülmedi, oğlu öldüğü vakit tebessüm eyledi. Eyittiler:

"Ya şeyh ! şimdiye kadar güldüğünüz yoktu, bu nedir ki gülersin."

"Şimdi bildim çalab benden hoşnud oldu ki oğlum öldü. Bir kişi ki Allah'ı ondan hoşnut ola gülmesi aceb midir?" dedi.

Nakildir:

Eceli geldi. İki kızı vardı. Avretine vasiyet eyledi:

"Ben ölünce bu iki kızı al. Kubeys dağına ilet. Yüzünü gökten yana tut ve de ki.

'Ey Hüdavenda.! Fadil bana vasiyet eyledi. Diri iken bu emanetlere ben bakar idim. Çün beni

dünyadan giderdin, emanetini geri sana ısmarladım'. Çün Fadil'i defneylediler, , avreti bu

vasiyeti yerine getirmek için, iki kızıyla birlikte kubeys dağına vardı. Fadil ne dediyse yerine

getirdi. Meğer o anda ordan Yemen padişahı iki oğluyla geçerci. Ol avreti ve kızları gördü. Sordu ve ahvalın ne idiğün bildi.

"Eğer kızlarını verirsen oğullarımın birini birine, birini diğerine nikah ederim" dedi. Avret razı oldu. Ol saat iki kızı iki oğluna nikah eyledi, aldı yemene götürdü.

Hazreti Şeyh Ahmed İbnil Asım il Antaki (Kuddise sırruhu)

Ol iman-ı sahib-i sadır. Ahmed ibni Asım-i Antaki rahmetullahi aleyh meşayihın pis-i kademi, ve cümle ilim içinde araste idi. Çok yaşamış, çok sahabeler görmüş, ve Haris-i muhasibi müridi olmuş idi, Bısr-i Hafî ve Sırrı Sakati görmüştü. Ebu Süleyman-ı Darani ana "Casus ul Kulüb" derdi. Anın kelimeleri latif, işaretli belîğ ve bedî idi.

Birgün bir kişi ona : "Sen müştak mısın?" Diye sordu.

"Yok" dedi.

"Niçin?"

"Müştaklık gaibe olur, çünkü gaib, hazır bir ola, müştaklığa sebep ne ola?"

"Marifet nedir?" dediler.

"Üç kısımdır" dedi. İsbat-ı Vahdaniyet, Allah'dan gayrıdan kesilmek, onu bir ve kendi özünü çok bilmektir."

"Marifet alameti oldur ki, ibadeti çok ola, kalabalık içinden çıka, halveti seve ve hamuş ola. Çün ona bakalar o bakmaya. Musibet ve erişe kaygulanmaya, kimseden korkmaya, kimseye ümid tutmaya."

"Havf alameti kaçmaktır. Reca alameti istemektir. Sahibi-i reca oldur ki, Allah'ın rahmetinden ümidini kesmeye ve olur mu, olmazmı demeye" dedi.

Tez helak olur ol kişi ki, halktan korka ve nefsinden, ki hak bana azab eylemeye diye.

Zinhar sıdk ehliyle oturun ki casus değildir. Bunlar gönülleri şekten pürpak, ve Hakka layık eder de sizin haberiniz olmaz.

Reca nişanı oldur ki şükür ilhamını onun gönlüne vereler, dünyada nimeti ahrette rahmeti için. Kulun kendi özünü bilmemesi, ya havf veya haya azlığındandır. Herkim korkulu oldu, ve herkim Allah'ı bilmedi korkulu olmadı.

Herkim dilerse gönlü salaha gide, dilini saklasın.

Faideli fakr oldur ki sen ana razı ve hoşnut olasın. Faideli ihlas oldur ki içinde riya, hırs ve hevayı taşra ata. Faideli tevazu da oldur ki öfkeyi kaldıra.

Zıyanlı masiyet oldur ki cehl üzerine taat kıla.

Az günahı hoş gören çoğuna tutulur.

Allah'ın haz gövvası (inci avlayan dalgıç) oldur ki Fikret denizine dalar., marifet cevahirini çıkarır. Avam ise gaflet yazusuna (ova) mekrden gümre alıp gezerler.

Yakın bir nurdur ki Hak Taala anı, sevdiği kulların gönüllerine verir ve ol nur ile içlerine mutalea eder. Ol nur ile cümle hicapları (anınla ahret arasındaki) hep geçer Hakka erişir.

Sordular:

"İhlas nedir?"

"İhlas oldur ki Salih amel edesin dileyessin ki seni ol ameli ile ve o amel sebebine yad kılalar, ulu tutalar.

Allah'tan başka kimseden hiçbir nesne ummayasın, böyle olucak, ihlas olur.

Ameli şöyle yapmak lazım: Yer yüzünde senden gayri kimse yok, gökyüzünde onadan başka kimse yok, birkaçgün ömrün kalmıştır, anı ganimet tut, salah ile geçir ki ta ömrün içindeki günahların yarlıgana.

Eyder:

"Günahtan kararmış gönüllerin ağarması beş türlü nesne iledir :

1. Salah ehli ile oturmak " 2.Kur'an okumak 3. Karnını boş tutmak 4.Namaz kılmak 5.Seher vaktinde zarilik kılmak.

Eyder:

"Adl eylemek iki kısımdır : Birisi seninle hak arasında, diğeri seninle halk arasındadır. Adl eylemek istikamet yolu, zulm eylemek nedamet yoludur."

Nakildir :

Birgün otuz müridle yemeğe oturdu. Ol gece yemek de az bulundu. Eliyle ekmeği pare pare eyledi. Müridleri önüne koydu. Ve buyurdu, çırayı götürdüler. Müridler yediler, doydular. Çırayı gene getirdiler ekmekten bir parça eksik değildir. Rahmetullahi Aleyh.

Hazreti Şeyh Ebu Hazimi Medeni (Kuddise sırruhu)

Ol muhlis, mütteki, mücahede ve mücahede içinde bi mısıl idi. Şeyhlerin peşrevi idi. Cümle gönüllerin makbulü idi. Cümle müşkillerin kilididir. Anın sözleri çoktur amma biz iktisar eyledik. Ol tabibin ulusudur.

Ashabdan Enes bin Malik ve Ebu Hüreyre ve Hüşşam bin Abdülmelik radiyallahu anhümle sohbet eder dururdu.

Nakildir:

Ebu Hazim'den sordular:

"Biz ne ile necat buluruz? Eyitti:

"Helalinden akça kazan ve helal yere harca. Bu dünyadan sakının ki Firavun, Nemrut ve Seddad'ın artığıdır. Bu dünyada hiç şad olacak nesne yoktur. Bu dünya kervan sarayına benzer, akşam olacak kervan konar, ertesi sabah olacak göçer gider.

Hazım'ın sözleri: Benim katımda akil oldur ki eline dünyalık girerse sevinmeye, elinden çıkarsa yerinmeye, akil yine odur ki iki nesnede gam çekmez: Evvel ol nesnedir ki ol ana gelecektir, gelir istemeğe hacet yoktur. İkinci ol nesnedir ki gelecek değildir, olsun diye yüzbin cehd etse de ol nara gelmez.

Bir kişi ana sordu:

"Senin malın nedir?"

"Benim malım Hak rızasıdır ve halktan biniyaz olmaktır.

Birgün Ebu Hazim kasab önünden geçerci. Kasabın semiz eti vardı.

"Al "dedi. Hazım:

"Akşam yoktur" dedi. Kasab:

"Şimdi al, parayı sonra ver sabrederim" dedi.

"Benim nefsim sabretmekliğim, senin bana sabretmekliğinden daha yekrekdir" dedi.

Bir kişi hacca gitmek istedi. Fakat yaşlı bir anası vardı, anı bırakıp gidemiyordu.

"Ebu Hazım'a varayım, ne derse anı tutayım" dedi. Ebu Hazım'a geldi uyur buldu. Uyanıncaya kadar sabretti. Ebu Hazım uyandı: "İşbu saat Peygamberimiz Sallallahu Teala aleyhi vessellemi gördüm. Selam kıldı. Ve ana hakkını sana saklamak daha yekrekdir, hacca varmaktan" dedi.

İmdi oğlu var anın rızasını iste ki, Allah rızası andadır dedi. Rahmetullahi aleyh.

Hazreti Şeyh Hasan (Kuddise sırruhu)

Ol kutb-ı meknet, an-ı rükni süne, iman-ı ehl-i sebk, Abdullah Hasan Rahmetullahi aleyh zahidlikte gayet ileri ve abid idi. Helal yemekte meşhur idi. Aslı Kufeden olup Sevr mezhebinden idi.

Feth-i Musuli eyder:

"Ben anınla çok sehbette eyledim. Anın riyazet ve halaveti gibi hiç kimsede görmedim.

Derdi ki: Hak Teala Ademin gönlünü zikir ve fıkır makamı yarattı. Kim nefisle sohbet eder, makamı şehvet makamı olur. Ol şehveti havf, şevk ve tevbe eritir. Kim dirliğini dilerse evvela nefsinin öldürsün.

Eyder:

Akil ol kişidir ki anın gussası ahret ola, ümidi rahmet ola, işi itaat ola.

Faideli havf oldur ki seni günahattan koruya, faideli ümid oldur ki, seni muradına erdire.

Günah ademin gönlünü öldürür. İbadet diriltir. Günahattan emin olmayınca taatın halaveti olmaz.

Reca üç türlüdür: Birisi oldur ki, iyilik ede ve ümid tuta ki Hak Teala katında kabul ola. Birisi de oldur ki Hak Teala anı didarından mahrum eylemeye.

İhlas amelden yekrekdir. Her kimin sıdkı ola, Hak Teala ana gayb aleminden kapı açsın, ve muradına erişsin.

Ferid üd din Muhammed bin İbrahim ül attar (kuddise sırruhu)

'Tezkiret-ül evliya', 'Esrarname' isimli meşhur eserlerin sahibidir. Başlangıçta sahibi olduğu attar dükkanında alış-veriş ile uğraşırken karşısına bir derviş çıktı. "Bana Allah için bir şey ver" dedi. O aldırmadı. Derviş sordu:

"Söyle ne olmak istersin?"

"Senin gibi" dedi.

"Sen benim gibi olabilir misin?" dedi.

"Elbette" dedi. Dervişin elinde tahtadan bir çanak vardı, onu başının altına koyup yere uzandı. Ve:
"Allah" dedi can verdi.

Feriduddini Attar bundan sonra ne dükkan ne ticaret hepsini terk edip Cenab-ı Allah'a çıkan yolu aramaya koyuldu. Mevlana Celaleddin Rumi kendisine ihtiyarlığı zamanında rastgelmiş ve aralarında uzun sohbetler cereyan etmiştir. Mevlana Celaleddin Rumi Attar'dan hediye olarak aldığı Esrarname yi daima yanında bulundurur ve inceliklerini her zaman bildirirmiş. 513. Sene-i Hicriyesinde Nişabur'da doğmuş, 29 sene Nişabur'da ve 85 yılını da Şadibah şehrinde oturmuştur. Ahir ömründe Uzleti ihtiyar etmiş 124 yaşında iken Cengiz fitnessi zuhurunda gaddar bir Moğol askerine esir düşünce bin altın ile kaydı esaretten kurtarmağa müşteri bulmuş ise de "Ben bundan ziyade baha değer bir Pir-i Muteberim, sakın satma " demiş, o sırada ahar bir şahıs da:

"Bu pir i bir torba samana satar mısın?" demiş "İşte bahamı buldum hemen sat" deyince ol Moğol gazabnak olup elindeki şimşir ile onu şehid eylemiştir.

Te'lifatı: Mesneviyattan başka 40 bin beyti müstemil divan şiiri olup ezcümle 12 bin rubai söylemiş. Tezkiret-ul evliya ve Esrarnameden başka Musibetname, Cevahirname, İlahiname, Vasiyetname, Muhtarname, Mantikuttayr, bülbülname, Gül ve Hürmüz, Şuturname ve daha başka yazılmış eserleri de mevcuttur. Kuddise sirruhu.

www.tezkiretulevliya.net